

ผลการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

กรกฎาคม 2557

ผลการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

กรกฎาคม 2557

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผลการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

กรกฎาคม 2557

ศิริรักษ์ คงคารักษ์. (2557). ผลการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีใน เด็กปฐมวัย. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์, รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นเด็กปฐมวัยชาย - หญิง ที่มีอายุ 4-5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ถนนรัชดาภิเษก แขวงจันทรเกษม เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยมีขั้นตอนคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) มา 1 ห้องเรียนจากจำนวน 2 ห้องเรียนจำนวน 20 คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ จำนวน 16 แผน ระยะเวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 วัน วันละ 50 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้และแบบประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคี จำนวน 12 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นของผู้ประเมินโดยใช้วิธีการของ Burry - Stock. (1996: 256) ค่า RAI=.86 ใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest-Posttest Design สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ t-test แบบ Dependent Samples. ผลการวิจัยพบว่าระดับพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลองกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ โดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการร่วมมือ ด้านการยอมรับผู้อื่น ด้านการรับผิดชอบ และด้านการแบ่งปัน อยู่ในระดับต่ำ คือไม่แสดงพฤติกรรมหรือแสดงน้อยมาก และหลังการทดลองระดับพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง คือ แสดงพฤติกรรมได้โดยมีคนอื่นแนะ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 30.15, 7.45, 7.75, 7.65, 7.30 คะแนน ตามลำดับ โดยมีพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีโดยรวมสูงขึ้น 12.75 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ทำให้พฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยโดยรวมสูงขึ้นอย่างชัดเจน

THE EFFECT OF GROUP RELATIONSHIPS ACTIVITIES ON THE BASIC UNITY
BEHAVIOR OF PRESCHOOL CHILDREN

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University

July 2014

Siriruk Kongcaruk. (2014). *The Effect of Relations Group Activities Approach on Young Children's Unity Basic Behavior Development*. Master thesis, M.Ed. (Early Childhood Educational). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc.Prof. Dr. Sirima Pinyoanuntapong, Assoc. Prof. Dr. Booncherd Pinyoanuntapong.

The main purpose of this research was to study and compare the basic unity behaviors of preschool children before and after the use of group relation activity. The sample used in the study was preschool boys and girls, with 4-5 years of age, who were studying in second year kindergarten in second semester of 2013 academic year at the Demonstration School of Chandrakasem Rajabhat Univesity, Chankasem Sub-District, Chatuchak District, Bangkok. By using simple random sampling, one class of two was chosen and then 20 children were selected.

The instruments used in the study were 16 plans The experiments were carried out within the period of 8 weeks, 2 days a week, and 50 minutes for each day. of group relation activity and an evaluation form with 12 items for basic unity behaviors with the reliability of assessors using Burry-Stock Method (RAI) at .86. The research followed the one-group pretest-posttest design and the data were statistically analyzed by using dependent sample t-test.

The results of research revealed that the basic unity behaviors of preschool children in the areas of Cooperation, Accepting others, Responsibility and Sharing before the use of group relation activity were at the low level in which the behaviors were not expressed or rarely expressed. After the use of activity, the basic unity behaviors of preschool children both in general and in individual areas were at the middle level, in which the behaviors were expressed by others' guidance, with the means of 30.15, 7.45, 7.75, 7.65 and 7.30 respectively. The score of basic unity behaviors in general was 12.75 higher with statistical significance at the level of .01. The results indicated that the group relation activity could obviously make the score of basic unity behaviors of preschool children in general higher.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
ผลการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย
ของ
ศิริรักษ์ คงคารักษ์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่ เดือน พ.ศ. 2557

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ที่ปรึกษาหลัก ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนนตพงษ์) (รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ)

..... ที่ปรึกษาร่วม กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์) (รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนนตพงษ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.พัฒนา ชัชพงศ์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาอย่างสูงจากรองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ข้อคิด และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดีโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร. กุลยา ตันติผลาชีวะ และอาจารย์ ดร.พัฒนา ชัชพงศ์ กรรมการสอบปริญญานิพนธ์ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นพดล กองศิลป์, อาจารย์นิติธร ปิลวาสน์, อาจารย์กณิการ์ พงศ์พันธ์สถาพร, อาจารย์ ดร.ศศิธร อมรินทร์แสงเพ็ญ, อาจารย์ ดร.ปิยะลักษณ์ พฤกษ์วันและผู้ช่วยศาสตราจารย์ จิรภรณ์ มั่นเศรษฐวิทย์ ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำในการแก้ไขเครื่องมืออย่างดียิ่งในการวิจัยครั้งนี้

กราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ประไพ บวรฤทธิเดช ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม คุณครูประจำชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม กรุงเทพมหานคร ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ ร่วมมือและอำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัยอย่างดียิ่งในการทดลองและเก็บข้อมูลจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยทุกท่าน ที่ได้กรุณาอบรม สั่งสอนและให้ความรู้แก่ผู้วิจัยจนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการศึกษา ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตปริญญาโทวิชาเอกการศึกษาปฐมวัยทุกท่าน และขอบคุณทุกท่านที่ได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ซึ่งมีส่วนช่วยเหลือในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของคุณพ่อคุณแม่และครอบครัวที่ได้อบรมเลี้ยงดูและให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้วิจัย ตลอดจนครูบาอาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านในอดีตและปัจจุบันที่ได้ประสาทความรู้ให้แก่ผู้วิจัย

ศิริรักษ์ คงคารักษ์

สารบัญ

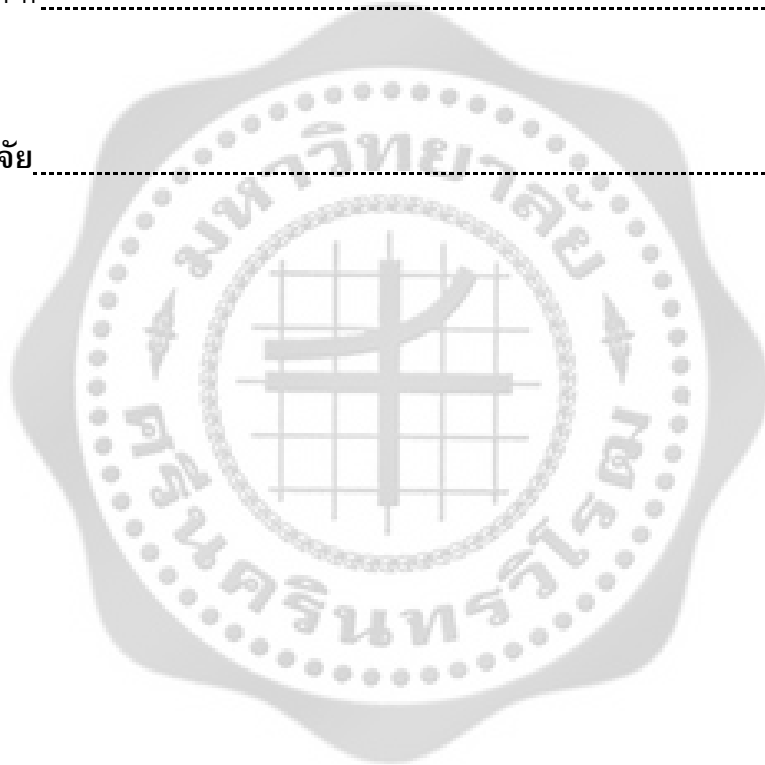
บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า.....	8
สมมติฐานการวิจัย.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการของเด็กปฐมวัย.....	10
ความหมายและลักษณะของพัฒนาการของเด็กปฐมวัย.....	10
พัฒนาการต่างๆของเด็กปฐมวัย.....	12
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการ.....	15
ความหมายพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย.....	17
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามัคคี.....	18
ลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัย.....	18
ความหมายพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคี.....	22
ความหมายของความสามัคคี.....	23
ประเภทของความสามัคคี.....	24
องค์ประกอบที่มีผลต่อความสามัคคี.....	24
พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามัคคี.....	25
ขอบข่ายของความสามัคคี.....	25
ความสำคัญของความสามัคคี.....	28
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามัคคี.....	29
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามัคคี.....	31
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์.....	34

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
ประวัติความเป็นมาของกลุ่มสัมพันธ์	34
ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์	35
หลักการทฤษฎีของกลุ่มสัมพันธ์	37
จุดมุ่งหมายของกลุ่มสัมพันธ์	41
ประโยชน์และคุณค่าของกลุ่มสัมพันธ์	43
วิธีการสอนที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	44
หลักการเรียนรู้และการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	45
ขั้นตอนในการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในการเรียนการสอน	48
การเตรียมการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	51
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสัมพันธ์	52
3 วิธีดำเนินการวิจัย	58
การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง	58
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	58
แบบแผนการทดลองและวิธีการดำเนินการทดลอง	62
การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล	65
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	69
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	69
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	69
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	69
5 สรุปผลอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	74
สรุปผลการวิจัย	74
อภิปรายผล	75
ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย	79
ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้	80
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	80

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	81
ภาคผนวก	94
ภาคผนวก ก	95
ภาคผนวก ข	107
ภาคผนวก ค	117
ประวัติย่อผู้วิจัย	118

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงแบบแผนการทดลอง.....	62
2 แสดงตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์.....	63
3 เกณฑ์แปลความหมายคะแนน.....	70
4 ค่าสถิติแสดงระดับพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยก่อนและหลังที่ ได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์.....	70
5 การเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย แยกเป็น รายด้านก่อนและหลังที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์.....	71
6 ประสิทธิภาพการเรียนรู้ในพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีโดยรวมและรายด้านจาก การได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์.....	72

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
2 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย.....	73

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ประเทศไทยในปัจจุบันได้เผชิญปัญหาทางการเมืองส่งผลให้ประชาชนมีความคิดที่แตกแยกแบ่งเป็นหลายฝ่ายในสภาพการณ์เช่นนี้ การใช้สติวิจารณ์ญาณเป็นเรื่องสำคัญยิ่งยวดสำหรับบุคคลทุกระดับเพราะสติจะเป็นแสงสว่างนำไปสู่การแก้ไขปัญหทั้งส่วนรวมและส่วนตัวเพื่อช่วยให้คนไทยเราสามารถรวมพลังความคิด จิตใจ ใช้สติปัญญาและความกล้าหาญเสียสละช่วยกันพลิกฟื้นสถานการณ์ในเร็ววันทั้งเป็นการฟื้นฟูที่จะทำให้ประเทศของเราพัฒนาขึ้นอย่างยั่งยืนสืบไปดังเช่นพระราชดำรัสตอนหนึ่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชพระราชนานแก่คณะบุคคลต่างๆที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัยสวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พุทธศักราช 2534 ว่า

“...คนไทยนี้ความจริง “รู้รักสามัคคี” ถึงอยู่ได้ทุกวันนี้. ถ้าไม่รู้ “รู้รักสามัคคี” อยู่ไม่ได้.. “รู้รักสามัคคี” ควรจะใช้ได้เพราะหมายความว่าทุกคนถือว่าตนเป็นคนไทยมีอะไรเกิดขึ้นก็ตามทุกคนรู้ว่าต้องมีความสามัคคี. “รู้” ก็คือทราบทราบความหมายของสามัคคี “รัก” คือ “นิยม” นิยมความสามัคคีเพราะเหตุใดคนไทยจึง “รู้รักสามัคคี” ก็เพราะคนไทยนี้ฉลาดไม่ใช่ไม่ฉลาดคนไทยนี้ฉลาดรู้ว่าหากเมืองไทยไม่ใช้ความสามัคคีไม่เห็นอกเห็นใจกันไม่ใช่อะไรที่พอจะรับกันได้พอที่จะใช้ได้ก็คงจะไม่ทำอะไรหมายความว่าทำมาหากินก็ไม่ได้ทำมาหากินเพราะว่าไม่มีอุปกรณ์ไม่มีความสงบ..จะต้อง “รู้รักสามัคคี.....”

พระราชดำรัสทรงชี้ให้เห็นถึงแนวคิดและแนวทางปฏิบัติที่จะนำพาประเทศไทยให้อยู่รอดและพัฒนาก้าวหน้าอย่างยั่งยืนและที่สำคัญทรงเป็นผู้นำในการสร้างความรู้ความรักและความสามัคคีด้วยพระองค์เองตลอดมา (มูลนิธิ 5 ธันวาคมราช. 2540)

จากพระราชดำรัสและสภาพปัญหาที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่แสดงให้เห็นว่าความสามัคคี มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งซึ่งเป็นคุณธรรมข้อหนึ่งในการอยู่ร่วมกัน การที่จะให้ประชาชนชาวไทยมีความสามัคคีกันควรปลูกฝังให้กับเด็กตั้งแต่ปฐมวัยซึ่งควรปลูกฝังพฤติกรรมที่เป็นพื้นฐานที่เด็กจะพัฒนาไปสู่เหตุผลเชิงจริยธรรมซึ่งหากเด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาพฤติกรรมความสามัคคีจะส่งผลให้เมื่อเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะเป็นผู้คอยประสานความสามัคคีในทุกสังคมไม่ว่าจะเป็นการประสานความสามัคคี ในครอบครัว ใน

โรงเรียนในสังคมและในที่สุดสังคมนั้นจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ(ฉบับปรับปรุง) พุทธศักราช 2545 มาตรา 6 กำหนดว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายจิตใจสติปัญญาความรู้คุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขเพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้มีทักษะมีเจตคติที่ดีมีความคิดสร้างสรรค์มีพฤติกรรมที่ดีมีบุคลิกภาพที่ดีให้เห็นคุณค่าและดำรงไว้ในความมั่นคงของชาติศาสนาและพระมหากษัตริย์ให้เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตยซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 ข้อที่ 8 การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2548) และความสามัคคีเป็นคุณธรรมจริยธรรม ข้อหนึ่งในการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในสังคมซึ่งมีความจำเป็น อย่างยิ่งที่ควรจะต้องเริ่มปลูกฝังตั้งแต่ปฐมวัยและการจัดกิจกรรมในเด็กปฐมวัยควรให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่อยู่รอบตัวส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีทักษะในการแสวงหาความรู้เกิดการคิดการค้นคว้าการทดลองค้นพบคำตอบและแก้ปัญหาด้วยตนเองเป็นการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอนได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์พัฒนาสมอง การคิดและสติปัญญาอย่างเต็มศักยภาพเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. 2543) ซึ่งมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเช่นการจัดการเรียนรู้แบบโครงการการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้และการจัดการเรียนรู้แบบเดินเรื่อง เป็นต้น

เด็กปฐมวัยเป็นช่วงวัยที่สำคัญต่อการเสริมสร้างพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา รวมถึงการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมต่างๆ ให้กับเด็กด้วยเนื่องจากเด็กในช่วงวัยนี้มีพัฒนาการสมองที่รวดเร็วไวต่อการรับรู้เรียนรู้สิ่งต่างๆ สามารถจดจำและปฏิบัติได้เป็นอย่างดีสามารถปฏิบัติ จนเกิดเป็นนิสัยหากได้รับการอบรมการดูแลที่ถูกต้องเหมาะสมกับพัฒนาการตามวัยจะส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีตามลำดับความสามัคคีเป็นสิ่งที่ควรฝึกอบรมตั้งแต่วัยเด็กจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ผู้ใหญ่จึงต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็ก คอยแนะนำส่งเสริมในสิ่งที่ถูกที่ควรคอยชี้แนะและปลูกฝังในความสามัคคีให้แก่เด็ก โดยอาศัยการสั่งสอนฝึกฝนและเรียนรู้จากบุคคลตลอดจนสิ่งแวดล้อมการส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งต้องปลูกฝังหรือเสริมสร้างไว้ตั้งแต่ในวัยเด็ก เพื่อให้เขาได้รับประสบการณ์ที่เพียงพอเป็นพื้นฐานที่สามารถนำไป

พัฒนาตนเองโดยในการปลูกฝังนั้นควรให้เด็กได้มีความรู้ความเข้าใจตระหนักถึงความสำคัญของความสามัคคีรวมทั้งมีการฝึกฝนให้เด็กได้ปฏิบัติจริง เพื่อให้เด็กเกิดการกระทำที่เกี่ยวกับความสามัคคีอย่างแท้จริงจนเกิดเป็นลักษณะนิสัยและควรทำให้เหมาะสมกับวัยเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามวัยและเกิดการพัฒนาตามลำดับซึ่งในการฝึกอบรมปลูกฝังหรือส่งเสริมความสามัคคีให้แก่เด็กนั้นควรมีครูหรือผู้ใหญ่คอยดูแลชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องเด็กจะได้ยึดเป็นแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นกิจกรรมที่สมาชิกในกลุ่มมีโอกาสเรียนรู้ด้วยการมีส่วนร่วมกระทำกิจกรรมต่างๆ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เพื่อส่งเสริมการวิเคราะห์ ความรู้สึก ความต้องการ แสดงเหตุผลไปในทางเดียวกัน ทำงานร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีระบบ ตลอดจนสามารถลดความเครียดและพัฒนาบุคลิกภาพของตนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ในกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ด้านการเรียนรู้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่ง สมศักดิ์ สินธุระเวชชัย (2542) กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process) หมายถึง กระบวนการ ขั้นตอน วิธีการ หรือพฤติกรรมต่างๆ ที่ช่วยให้การดำเนินงานเป็นกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ได้ทั้งผลงานที่ดีและได้ทั้งความรู้สึก และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง ผู้ร่วมงานการสอนมีลักษณะยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดสรีรมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2550: 91) ได้ให้ความหมายของพัฒนาการทางสังคมไว้ว่า พัฒนาการทางสังคม หมายถึงความสามารถของเด็กในการช่วยเหลือตนเอง และสร้างสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนปรับตัวในการเล่น หรืออยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ทำหน้าที่ตามเวลา มีความรับผิดชอบรู้จักกาลเทศะ การช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ซึ่งการจัดประสบการณ์ทางสังคมโอกาสให้นักเรียนมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างทั่วถึงและมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้พูดคุย ประเมินหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้กับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น และเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถอยู่ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี อีกทั้งจะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ข้อมูลและทักษะที่กว้างและหลากหลายยึดการค้นพบด้วยตนเอง ครูจะเป็นผู้จัดประสบการณ์เรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ค้นหา และค้นพบคำตอบด้วยตนเอง ซึ่งจะมีผลให้นักเรียนจดจำได้ดีเน้นกระบวนการควบคู่ไปกับผลงาน โดยการส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการกลุ่มและกระบวนการต่างๆ ทำให้เกิดผลงาน ซึ่งประสิทธิภาพของผลงานขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของกระบวนการด้านการเรียนรู้ กระบวนการจึงเป็นสิ่งจำเป็นช่วยให้ผลงานดีขึ้นเน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสค้นหาแนวทางที่จำนำความรู้ความเข้าใจในชีวิตประจำวันศึกษา แคมมณี (2522) กิจกรรมกลุ่ม

ว่าเป็นวิทยาการที่วัดด้วยเรื่องความสัมพันธ์ของกลุ่มคน และกระบวนการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพยายามศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของคน ซึ่งสอดคล้องกับเรกอน และ เชฟเฟิร์ด (Ragon; & Shepherd. 1971: 197) ที่กล่าวว่ากิจกรรมกลุ่มเป็นการศึกษาถึงธรรมชาติของกลุ่ม เมื่อมนุษย์มารวมตัวกันซึ่งมีการศึกษาพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม โดยใช้วิธีการอภิปรายกลุ่มและประเมินผลร่วมกัน บุนหา วชิระศักดิ์มิ่งคล (2526) กิจกรรมกลุ่ม หมายถึงกิจกรรมใดๆ ที่ให้สมาชิกกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากมีโอกาสวิเคราะห์พฤติกรรมของตนเอง และผู้อื่นตลอดถึงได้วิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่มโดยการช่วยเหลือและสนับสนุนจากผู้นำกลุ่มตลอดเวลาที่ร่วมกระทำกิจกรรมเหล่านั้นและมีผลทำให้บุคคลมีความเจริญงอกงามในทุกๆ ด้าน สรศักดิ์ โสฐ (2530) กิจกรรมกลุ่มหมายถึงการจัดกิจกรรมขึ้นมาแล้วให้ทุกคนมีส่วนร่วมทั้งความคิดและลงมือกระทำภายในสถานการณ์ที่มีการยอมรับซึ่งกันและกัน เคารพกติกาของกลุ่มจึงเกิดการพัฒนาความคิด ความเข้าใจ และพฤติกรรมของบุคคลอันเป็นผลต่อตนเองและคนอื่นที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ทินกร นานบุญจิตต์; สมบัติ คुरुพันธ์; และวิจิตร ชีเชิญ. 2547) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เกมยาวพา เดชะคุปต์ (2542) กล่าวว่าเกมเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญยิ่งต่อการฝึกทักษะและช่วยให้เด็กเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนการเล่นเป็นวิธีการหนึ่งที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้และช่วยพัฒนาทักษะต่างๆ รวมทั้งการส่งเสริมกระบวนการในการทำงานความสามัคคีและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมนั้นการจัดการศึกษาซึ่งถือเป็นกลไกในการพัฒนามนุษย์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขอันยั่งยืนของมนุษย์เอง และเอื้อต่อการพัฒนาประเทศย่อมต้องอาศัยหลักกิจกรรมกลุ่มมาใช้สอนนักเรียนดังที่สมบัติ กาญจนกิจ (2544) การจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในโรงเรียนเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญยิ่งที่จะช่วยส่งเสริมความสามัคคีและเด็กมีโอกาสเข้าใจมีความรักและซาบซึ้งกับกิจกรรมเวลาวางรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์โดยการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีจุดหมายส่งเสริมการสร้างลักษณะนิสัยและความเป็นพลเมืองที่ดีในอนาคตสอดคล้องกับคำแนะนำ อารมณ นาวากาญจน์ (2541) ว่าควรให้ความสำคัญตั้งแต่เด็กระดับอนุบาลเพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่กำลังซุกซน อยากรู้ อยากเห็น อยากเล่นกิจกรรมที่จัดต้องเป็นกิจกรรมที่ให้อิสระและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เพราะเด็กในวัยที่อยู่เฉยๆ ไม่ได้หากไม่จัดโปรแกรมกิจกรรมให้ในยามว่างเขาเหล่านั้นจะประกอบกิจกรรมอันไม่พึงประสงค์ต่อสังคม ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมที่เหมาะสมและป้องกันพฤติกรรมที่อาจเป็นปัญหาของสังคม

จากความเป็นมาผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางในการปลูกฝังพฤติกรรมด้านความสามัคคีพื้นฐานให้เกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเป็นช่วงที่เด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญาที่พร้อมต่อการเรียนรู้และโดยการปลูกฝังและส่งเสริมจริยธรรมให้พร้อมที่จะเรียนรู้โดยเฉพาะด้านจิตใจและคุณธรรมเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งถ้าเด็กได้รับการปลูกฝังให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสมเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกถึงการอยู่ร่วมในสังคม เป็นพื้นฐานชีวิตที่ดีเมื่อเติบโตขึ้นจะทำให้สามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของกระแสเศรษฐกิจและวัฒนธรรมอันจะส่งผลให้สามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีความสุข ตลอดจนเป็นบุคลากรที่ดีมีคุณภาพของครอบครัว สังคมและประเทศชาติ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีของเด็กปฐมวัย

ที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์โดยมีความมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมและหลังการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมและหลังการจัดกิจกรรม

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้ สามารถเป็นแนวทางให้กับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ได้มีแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมพื้นฐานด้านความสามัคคีในเด็กปฐมวัยเพิ่มขึ้นอีกแนวทางหนึ่งด้วยกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ทำให้สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมพื้นฐานด้านความสามัคคีในเด็กปฐมวัย

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชาย - หญิง อายุระหว่าง 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ของโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ถนนรัชดาภิเษก แขวงจันทรเกษม เขตจตุจักร จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 42 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้เป็เด็กปฐมวัยชาย-หญิง ที่มีอายุ 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2ปีการศึกษา 2556 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ถนนรัชดาภิเษก แขวงจันทรเกษม เขตจตุจักร จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยมีขั้นตอนคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) มา 1 ห้องเรียนจากจำนวน 2 ห้องเรียนจำนวน 20 คนเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีประกอบด้วย
 - 2.1ด้านการร่วมมือ
 - 2.2ด้านการยอมรับผู้อื่น
 - 2.3ด้านการรับผิดชอบ
 - 2.4ด้านการแบ่งปัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กนักเรียนชายหญิง อายุระหว่าง 4-5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม เขตจตุจักร แขวงจันทรเกษมกรุงเทพมหานคร

2. กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง กิจกรรมกลางแจ้งที่ส่งเสริมพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคี ที่มีลักษณะกระตุ้นและส่งเสริมพฤติกรรมพื้นฐานด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีม ด้านการยอมรับความคิดเห็นของตนเองและผู้อื่น ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน และด้านการแบ่งปันในการจัดการเรียนการสอนตามตารางกิจกรรมประจำสัปดาห์ โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้และทำกิจกรรมร่วมกันทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและจิตใจเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับโดยตรงจากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ซึ่งดำเนินไปโดยวันที่1 ใช้ เกม และวันที่ 2 ใช้งานศิลปะตามลำดับขั้นตอนดังนี้

2.1 ขั้นนำ เด็กและครูร่วมกันร้องเพลง หรือท่องคำคล้องจอง เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจและมีความพร้อมก่อนเข้ากิจกรรม

2.2 ขั้นสอน ครูแนะนำหน่วยการสอนที่ใช้ดำเนินกิจกรรมตลอดสัปดาห์วัสดุ อุปกรณ์ วิธีใช้แก่เด็กและสร้างข้อตกลงร่วมกันก่อนดำเนินกิจกรรมแบ่งกลุ่มเด็กเป็นจำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คนโดยเนื้อหาการสอนจะมีการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ สัปดาห์ โดยมีรายละเอียดเนื้อหาการสอนแบ่งเป็น ศิลปะ และเกม โดยมีรายละเอียดการสอนตามวันดังนี้

วันที่ 1 งานศิลปะ ครูแนะนำหน่วยการสอนที่ใช้ดำเนินกิจกรรมตลอดสัปดาห์วัสดุ อุปกรณ์ขั้นตอนในการทำและสร้างข้อตกลงเบื้องต้นในการทำกิจกรรมศิลปะจากนั้นให้เด็กแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน แล้วแบ่งหน้าที่ภายในกลุ่ม ก่อนจะเริ่มทำกิจกรรมศิลปะ โดยครูคอยให้คำแนะนำ และกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีระหว่างดำเนินกิจกรรมหลังดำเนินกิจกรรม เด็กร่วมกันทำความสะอาดและเก็บอุปกรณ์เข้าที่ให้เรียบร้อย

วันที่ 2 เกม ครูแนะนำ วัสดุ อุปกรณ์ขั้นตอนการเล่นเกม และสร้างข้อตกลงเบื้องต้นจากนั้นให้เด็กแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน เด็กๆแบ่งหน้าที่ภายในกลุ่มตามเกมกำหนด โดยมีครูคอยให้คำแนะนำ และกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีระหว่างดำเนินกิจกรรมหลังดำเนินกิจกรรม เด็กร่วมกันทำความสะอาดและเก็บอุปกรณ์เข้าที่ให้เรียบร้อย

2.3 ขั้นสรุป เด็กเล่ารายละเอียดจากการทำกิจกรรมได้ โดยครูเชื่อมโยงสาระความรู้ด้านพฤติกรรมความสามัคคีพื้นฐานโดยสนทนาถึงผลของการทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ว่าเด็กได้ะไรบ้างจากการทำกิจกรรมมีปัญหอะไรบ้างและมีวิธีแก้ไขอย่างไร

3. พฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคี หมายถึง การแสดงออกเบื้องต้นในความพร้อมเพรียงความปรองดองความร่วมมือร่วมใจของเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ทั้งในและนอกห้องเรียนอันเป็นส่วนหนึ่งของลักษณะทางสังคมและการอยู่ร่วมกันของเด็กปฐมวัยซึ่งสามารถวัดได้โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีและผู้วิจัยได้แบ่งพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีออกเป็น 4 ด้านดังนี้

3.1 ด้านการร่วมมือ หมายถึง การที่เด็กปฐมวัยทำกิจกรรมร่วมกันแล้วแสดงออกโดยการกระทำหรือคำพูดตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปเพื่อให้กิจกรรมที่กำลังทำอยู่ประสบความสำเร็จด้วยการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มช่วยเหลือกันในกลุ่มทำงานที่ได้รับมอบหมายร่วมแสดงความคิดเห็น

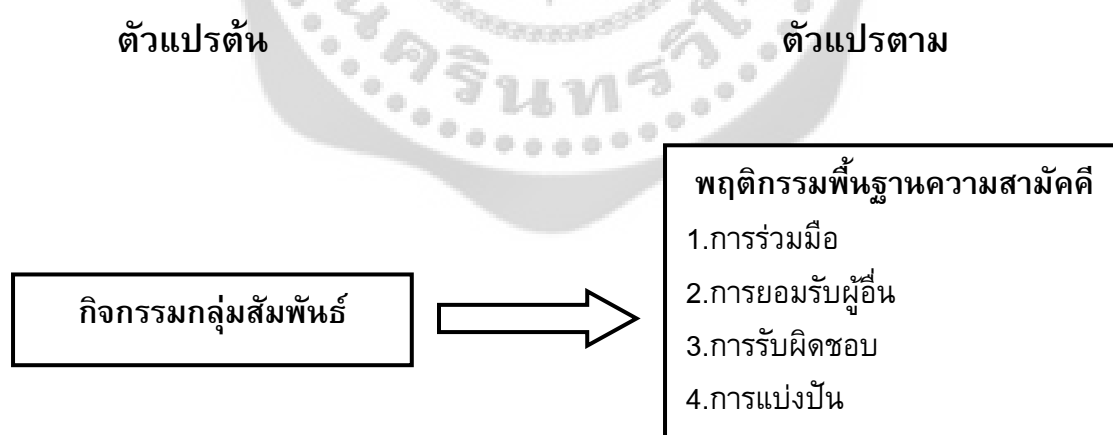
3.2 ด้านการยอมรับผู้อื่น หมายถึง การที่เด็กปฐมวัยทำกิจกรรมร่วมกันแล้วแสดงออกโดยการกระทำหรือคำพูดที่แสดงการยอมรับเพื่อนด้วยการยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่มยอมรับและทำตามข้อตกลงของกลุ่ม

3.3 ด้านการรับผิดชอบ หมายถึง การที่เด็กปฐมวัยทำกิจกรรมร่วมกันแล้ว แสดงออกโดยการกระทำหรือคำพูดด้วยการช่วยเพื่อนจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการทำ กิจกรรมการเก็บวัสดุอุปกรณ์เมื่อทำกิจกรรมเสร็จแล้ว

3.4 ด้านการแบ่งปัน หมายถึง การที่เด็กปฐมวัยทำกิจกรรมร่วมกันแล้ว แสดงออกโดยการกระทำหรือคำพูดในการแบ่งการให้ยืมวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ให้เพื่อน รอคอยในการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ให้เพื่อนยืมต่อจากเพื่อน

กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดการจัดประสบการณ์การจัดกิจกรรม กลุ่มสัมพันธ์โดยมีลักษณะการจัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองและ ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเพื่อนอันจะเป็นแนวทางในการปลูกฝังพฤติกรรมพื้นฐานของเด็ก ปฐมวัยในด้านความสามัคคีให้เกิดกับเด็กปฐมวัยซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของแบนดูรา ได้ กล่าวไว้ว่าซึ่งมีความเชื่อว่าพฤติกรรมมนุษย์ นอกเหนือจากปฏิกิริยาสะท้อนเบื้องต้นแล้ว เกิดจากการเรียนรู้ทั้งสิ้น (ภักธีรา ผลงาม. 2544: 28; อ้างอิงจาก Bandara. 1977: 16) ซึ่งตามผู้วิจัยได้สังเคราะห์งานวิจัยสรุปเป็นพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีได้ 4 ด้าน ได้แก่ด้านการร่วมมือด้านการยอมรับผู้อื่น ด้านการรับผิดชอบและด้านการแบ่งปันดัง แสดงในแผนภาพ

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีสูงขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย
 - 1.1 ความหมายและลักษณะพัฒนาการของเด็กปฐมวัย
 - 1.2 พัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กปฐมวัย
 - 1.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการ
 - 1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการด้านจิตใจและสังคมของเด็ก
 - 1.5 ความหมายพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามัคคี
 - 2.1 ลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัย
 - 2.2 ความหมายพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคี
 - 2.3 ความหมายของความสามัคคี
 - 2.4 ประเภทของความสามัคคี
 - 2.5 องค์ประกอบที่มีผลต่อความสามัคคี
 - 2.6 พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามัคคี
 - 2.7 ขอบข่ายของความสามัคคี
 - 2.8 ความสำคัญของความสามัคคี
 - 2.9 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามัคคี
 - 2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามัคคี
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
 - 3.1 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มสัมพันธ์
 - 3.2 ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์
 - 3.3 หลักการทฤษฎีของกลุ่มสัมพันธ์
 - 3.4 จุดมุ่งหมายของกลุ่มสัมพันธ์
 - 3.5 ประโยชน์และคุณค่าของกลุ่มสัมพันธ์
 - 3.6 วิธีการสอนที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
 - 3.7 หลักการเรียนรู้และการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
 - 3.8 ขั้นตอนการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในการเรียนการสอน
 - 3.9 การเตรียมการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
 - 3.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

1.1 ความหมายของพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

มาสโซเกลีย (เยาวพา เดชะคุปต์. 2540: 16; อ้างอิงจาก Massoglia. 1977: 116) ให้คำจำกัดความของ “พัฒนาการ ของเด็ก” (Child Development) เอาไว้ว่า หมายถึง กระบวนการหรือลำดับขั้นตอนซึ่งเกิดขึ้นในตัวเด็ก ตลอดระยะเวลาที่เด็กมีการเปลี่ยนแปลงจากเด็กทารกที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้เป็นบุคคลที่ช่วยเหลือตัวเองได้

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542: 1) ระบุว่า พัฒนาการเป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านหน้าที่ความสามารถทางทักษะ ซีดความสามารถ ประสิทธิภาพของโครงสร้างและการทำงานของร่างกายที่มีได้หมายถึง การเคลื่อนไหวอย่างเดียว แต่รวมถึงความคิด การรับรู้ บุคลิกภาพ และการเข้าสังคม ซึ่งสามารถสังเกตเห็นได้ วัดได้

สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ (2547: 27-28) กล่าวว่า พัฒนาการ (Development) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในตัวมนุษย์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ด้านการทำหน้าที่ (Function) และวุฒิภาวะ (Maturation) ของอวัยวะระบบต่างๆ ในด้านโครงสร้างการจัดระเบียบส่วนต่างๆ ของร่างกาย รวมทั้งพฤติกรรมที่แสดงออก มีลักษณะและทิศทางที่แน่นอนสัมพันธ์กับเวลาทำให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างดีมีประสิทธิภาพทำสิ่งที่ยาก สลับซับซ้อนมากขึ้น ตลอดจนการเพิ่มทักษะใหม่ๆ จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม ผสมผสานก้าวหน้าเป็นลำดับขั้นต่อเนื่องกันไป โดยพัฒนาการครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยา (Physiological Development) ของระบบอวัยวะเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านปริมาณ (Quantitative Change) ได้แก่ การเพิ่มจำนวนเซลล์ประสาทในสมอง ขนาดของรูปร่างสูงขึ้น การขยายส่วนต่างๆ ของร่างกาย และการเกิด/การเปลี่ยนแปลงการพัฒนามนุษย์ (Human Development) เป็นความสามารถในการทำหน้าที่ด้านต่างๆ ดูจากพฤติกรรมและผลงานสิ่งใหม่ๆ ทางด้านคุณภาพ (Qualitative Change) ได้แก่ความสามารถในการฟัง พูด อ่าน เขียน การคิดเลข การแก้ปัญหา ทักษะการช่วยเหลือตนเอง การทรงตัว การเคลื่อนไหว การกระโดด การรู้จักแบ่งปัน มีน้ำใจ ยิ้มแย้ม ซึ่งพัฒนาการทุกด้านของมนุษย์ถ้าได้รับการตอบสนองตรงตามความต้องการแล้ว พัฒนาการของมนุษย์จะเป็นไปอย่างสมวัยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549: 9) ให้ความหมายของพัฒนาการว่า พัฒนาการหมายถึง การเปลี่ยนแปลงด้านการทำหน้าที่และวุฒิภาวะของบุคคลทั้งโครงสร้างระบบแบบแผนของร่างกายตลอดจนพฤติกรรมให้สามารถทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ พัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ พัฒนาการด้านสังคม และพัฒนาการด้านสติปัญญา ตลอดจนการเพิ่มทักษะต่างๆ ในการปรับตัวตามสภาวะหรือบริบทของสิ่งแวดล้อมใหม่

จากความหมายของพัฒนาการสามารถสรุปได้ว่า พัฒนาการเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของมนุษย์อย่างมีระเบียบแบบแผน ในด้านหน้าที่ ความสามารถทางทักษะชีวิตความสามารถ ประสิทธิภาพของโครงสร้างทางร่างกาย ความคิด การรับรู้ บุคลิกภาพ และการเข้าสังคม ซึ่งสามารถสังเกตเห็นและวัดได้

ลักษณะพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

มาสโซเกลีย (เยาเวพา เดเซคูปต์. 2542: 16; อ้างอิงจาก Massoglia. 1977: 116) กล่าวถึงพัฒนาการของเด็กปกติทุกคนว่ามีขั้นตอนที่คล้ายคลึงกันดังนี้

1. การเจริญเติบโตของเด็กเป็นกระบวนการต่อเนื่องแต่อาจจะไม่สม่ำเสมอ
 2. การเจริญเติบโตทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาจะมีส่วนสัมพันธ์ต่อกัน
 3. องค์ประกอบในการพัฒนาด้านหนึ่งๆ จะต้องอาศัยการสังเกตพัฒนาการด้านอื่นๆ ประกอบด้วยจึงจะเกิดความเข้าใจ
 4. พฤติกรรม คือ ผลจากความต้องการของเด็ก
 5. เด็กและเพื่อนของเขาจะมีปฏิกริยาเบื้องต้นต่อผู้คนและสิ่งต่างๆ รอบๆ ตัวเหมือนกัน คือ การแสดงความกลัว ความโกรธ ความสนใจ ความร่วมมือ ความก้าวร้าว หรือแสดงอาการถดถอย
 6. เด็กจะก้าวจากลำดับขั้นของพัฒนาการแต่ละช่วงเป็นลำดับไป เพื่อพัฒนาความเป็นอิสระและสามารถช่วยเหลือตนเองได้
 7. เด็กทุกคนจะมีความรู้สึกพอใจส่วนบุคคล พอใจในความสัมพันธ์กับคนและสิ่งอื่นๆ
 8. ทักษะทางสังคมจะเริ่มจากความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัย และมีความเชื่อมั่นว่าเด็กจะได้รับ บางสิ่งบางอย่างจากการมีปฏิสัมพันธ์กับคน สิ่งของ หรือเหตุการณ์ต่างๆ ในโลกของเรา
 9. เด็กทุกคนสนใจที่จะเรียนรู้เมื่อรู้จักโลกที่ตนอาศัยอยู่
- นิตยา คชภักดี (2543: 5) กล่าวถึงหลักพัฒนาการของมนุษย์ดังนี้
1. เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ต่อเนื่องตั้งแต่ปฏิสนธิ (Conception) จนเป็นผู้ใหญ่มีวุฒิภาวะ (Maturity) และต่อไปตลอดชีวิต

2. ลำดับขั้นตอน (Sequence) ของพัฒนาการของแต่ละบุคคลจะมีลักษณะเดียวกันแต่อัตรา (Rate) และระยะเวลาในการผ่านขั้นตอนต่างๆ อาจต่างกันก็ได้ ซึ่งพัฒนาการของเด็กจะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องตามลำดับพัฒนาการแต่ละขั้นตอน

3. พัฒนาการมีมิติสัมพันธ์ระหว่างกันหลายด้าน (Several inter-related dimensions) พัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา แต่ละส่วนส่งผลกระทบซึ่งกันและกันเมื่อด้านหนึ่งก้าวหน้าอีกด้านหนึ่งจะก้าวหน้าตามด้วย

4. การเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านพันธุกรรมกับปัจจัยด้านสภาวะแวดล้อมในแต่ละช่วงชีวิต

5. พฤติกรรมพัฒนาการของเด็กขึ้นอยู่กับระดับวุฒิภาวะของสมอง และระบบประสาทโดยตรง กล่าวคือ ระบบประสาทที่ควบคุมอวัยวะหรือระบบต่างๆ จะต้องพัฒนาอย่างเต็มที่ก่อนที่ระบบหรืออวัยวะนั้นจะทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์

6. ทิศทางของพัฒนาการเริ่มจากศีรษะไปเท้า ส่วนการควบคุมการทำงานของแขนขาจะมีทิศทางจากส่วนใกล้ตัวไปส่วนปลาย

7. พัฒนาการทางการเคลื่อนไหวจะเปลี่ยนจากปฏิกิริยาสะท้อน (Reflex) มาเป็นการเคลื่อนไหวที่ควบคุมได้ (Voluntary Movement)

8. พัฒนาการทางพฤติกรรมเริ่มจากการแสดงแบบรวมๆ ก่อนที่จะเปลี่ยนไปเป็นพฤติกรรมที่เจาะจง

9. พัฒนาการของเด็กจะก้าวหน้าตามลำดับได้เมื่อเด็กมีประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเองจากประสาทสัมผัสต่างๆ จากการคิด พุด และลงมือปฏิบัติ

จากหลักพัฒนาการดังกล่าว สรุปได้ว่า พัฒนาการของมนุษย์จะดำเนินการไปอย่างมีขั้นตอนและต่อเนื่อง ตั้งแต่ปฏิสนธิไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ พัฒนาการจะเป็นไปอย่างมีแบบแผนเฉพาะ โดยเริ่มจากส่วนใหญ่ไปสู่ส่วนย่อย จากรูปธรรมไปสู่นามธรรม ทิศทางการพัฒนาเริ่มจากศีรษะไปสู่เท้า ควบคุมการทำงานจากส่วนใกล้ตัวไปส่วนปลาย และอัตราในการพัฒนาตามขั้นตอนของแต่ละคนจะแตกต่างกัน ตลอดจนพัฒนาการแต่ละด้านจะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

1.2 พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัยสามารถแบ่งพัฒนาการเป็นด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2541: 77-82)

1. พัฒนาการด้านร่างกาย สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 เด็กวัยนี้สามารถบังคับการเคลื่อนไหวของร่างกายได้ดี เด็กวัยนี้จะไม่ค่อยอยู่นิ่ง ดังนั้นครูต้องจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้วิ่ง ปีนป่าย และกระโดด แต่ควรอยู่ในข้อตกลง ครูควรจัดกิจกรรมที่ครูสามารถดูแลได้ทั่วถึง และต้องจัดตารางให้เด็กได้พักผ่อนด้วย

1.2 พัฒนาการของกล้ามเนื้อใหญ่มีความก้าวหน้ามากกว่าพัฒนากล้ามเนื้อย่อยเห็นได้จากเด็กอายุ 3-4 ปี จับดินสอไม่ถนัด แต่สามารถวาดรูปเรขาคณิตได้ เมื่อเด็กอายุมากขึ้นจะสามารถทำได้ดีขึ้นตามลำดับ

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างตาและมือยังไม่สมบูรณ์นัก เด็กวัยนี้ยังมีความลำบากในการโฟกัสสายตา การจัดกิจกรรมในเด็กวัยนี้ควรพยายามหลีกเลี่ยงงานที่ต้องการความละเอียดประณีต

1.4 ความแตกต่างระหว่างเพศ โดยทั่วไปเด็กชายจะมีรูปร่างโตกว่าเด็กหญิง แต่เด็กหญิงมีความก้าวหน้าทางพัฒนาการด้านร่างกายมากกว่าทุกด้าน

1.5 สิ่งที่ควรระวังในเด็กวัยนี้คือ ศีรษะ เพราะกระดูกกะโหลกศีรษะของเด็กยังอ่อนนุ่มต้องอธิบายให้เด็กฟังเพื่อเด็กจะได้รู้จักระวังตนเอง

1.6 ความถนัดในการใช้มือของเด็ก ครูควรสังเกตความถนัดของเด็กและอธิบายให้เด็กที่ถนัดซ้ายและเพื่อนๆ เข้าใจ

2. พัฒนาการด้านเชาวน์ปัญญาที่มีลักษณะเฉพาะดังนี้

2.1 เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่สามารถใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งของ วัตถุ และสถานที่ได้มีทักษะการใช้ภาษาอธิบายสิ่งต่างๆ ได้

2.2 เด็กวัยนี้สามารถที่จะวาดภาพพจน์ในใจได้ การใช้ความคิดคำนึงหรือการสร้างจินตนาการและการประดิษฐ์ เป็นลักษณะพิเศษของเด็กวัยนี้

2.3 เด็กวัยนี้เป็นวัยที่มีความตั้งใจที่ละอย่าง หรือยังไม่มีความสามารถที่จะพิจารณาหลายๆ อย่างผสมกัน ซึ่งเพียเจต์ เรียกว่า Centration

2.4 ความเข้าใจของเด็กเกี่ยวกับการเปรียบเทียบน้ำหนัก ปริมาตร และความยาวยังค่อนข้างสับสน

3. พัฒนาการทางบุคลิกภาพ

อีริคสันเรียกเด็กปฐมวัยว่า เป็นวัยแห่งการเป็นผู้คิดริเริ่มการรู้สึกผิด (Initiative vs Guilt) เป็นวัยที่มีความคิดริเริ่มที่จะทำสิ่งใหม่ๆ ชอบประกอบกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองอย่างอิสระ ผู้ใหญ่หรือครูควรให้การสนับสนุนมากกว่าห้ามหรือดู

เบนดรา อธิบายว่า ความแตกต่างของพฤติกรรมระหว่างเพศเกิดจากการเรียนรู้ โดยการสังเกตทุกสิ่งรวมทั้งความคาดหวังเกี่ยวกับพฤติกรรมของชายและหญิงไว้ต่างกัน เวลาที่เด็กชายแสดงพฤติกรรมเหมือน “ผู้ชาย” โดยการสังเกตหรือเลียนแบบก็มักจะได้รับรางวัล สำหรับเด็กหญิงก็เช่นเดียวกันพฤติกรรมที่เหมือนกับ “ผู้หญิง” มักจะได้รับการสนับสนุนหรือได้รับรางวัล เด็กชายและหญิงพยายามแสดงบทบาทตามเพศของตนตามที่สังคมได้ตั้งความคาดหวังไว้

โคลเบอร์ก กล่าวว่า ความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างเพศเกิดพร้อมๆ กับการพัฒนาการทางระดับเชาวน์ปัญญา แบ่งได้ 3 ระดับดังนี้

ระดับแรก เป็นระยะที่เด็กชายหญิงรู้อย่างชัดเจนว่า ตนเป็นชายหรือหญิง เป็นต้นว่า รู้ความแตกต่างระหว่างอวัยวะเพศ โคลเบอร์กเรียกระดับนี้ว่า Basic Gender Identity

ระดับที่ 2 เป็นระยะที่เข้าใจความคงตัว หรือคงที่ของเพศ เช่น ถ้าเป็น “ผู้ชาย” ก็จะเป็นผู้ชายตลอด “ผู้หญิง” ก็เป็นผู้หญิงตลอด แลกเปลี่ยนกันไม่ได้ โคลเบอร์กเรียกระดับนี้ว่า Gender Stability

ระดับที่ 3 เป็นระยะที่เด็กหญิงและเด็กชายทราบว่า ความแตกต่างระหว่างเพศเป็นสิ่งที่ถาวรเปลี่ยนแปลงไม่ได้ แม้ว่าจะเปลี่ยนพฤติกรรมที่แสดงออก หรือเปลี่ยนการแต่งตัวเด็กชายและเด็กหญิงทราบว่าแม้จะแต่งตัวเหมือนกัน เช่น นุ่งกางเกง ใส่เสื้อเหมือนกัน เด็กหญิงก็ยังคงเป็นเด็กหญิง เด็กชายก็ยังคงเป็นเด็กชาย โคลเบอร์ก เรียกระดับนี้ว่า Gender Constancy รวมทั้งเด็กชายและเด็กหญิงจะมีความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างเพศอย่างแท้จริงก็ต่อเมื่ออายุราวๆ 6 ขวบ ลักษณะทางบุคลิกภาพที่เด่นชัดของเด็กวัยนี้คือ การยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentrism)

เพียเจต์ ได้อธิบายว่า เด็กวัยนี้ไม่สามารถที่จะเข้าใจความคิดเห็นของผู้อื่น ดังนั้น จึงเป็นการยากที่เด็กวัยนี้จะยอมรับความเห็นของผู้อื่น เด็กวัยนี้จะคิดว่าสิ่งที่ตนรับรู้คนอื่นก็รับรู้ด้วย การส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมวัย โดยมีผู้ใหญ่ให้ความช่วยเหลือจะช่วยให้การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กลดลงตัวแบบในสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก เช่น บิดา มารดา ครู และเพื่อนร่วมวัย รวมทั้งสิ่งที่เห็นมาจากโทรทัศน์จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กวัยนี้มาก การใช้ภาษามาตรฐานทางศีลธรรมและค่านิยมต่างๆ เด็กวัยนี้ควรจะได้รับ การเรียนรู้โดยการสังเกตเกี่ยวกับพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมต่างๆ (Prosocial Behaviors) ตัวอย่างเช่น การแสดงความเมตตาต่อเพื่อน สัตว์เลี้ยง และการแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งของเล่นและขนมให้เพื่อน นอกจากนี้เรียนรู้จากตัวแบบจริงแล้ว ครูอาจใช้การเล่นบทบาทสมมติช่วยในการสอน

4. พัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม

วัยเด็กเล็กเป็นระยะวิกฤตของพัฒนาการทางอารมณ์ การส่งเสริมและช่วยให้เด็กมีความสุข มีความเบิกบานจะเป็นรากฐานสำคัญในการปรับตัวเวลาที่เป็นผู้ใหญ่ อารมณ์ของเด็กวัยนี้ที่พบโดยทั่วไปคือ ความกลัว ความวิตกกังวล ความโกรธ ความอิจฉาริษยา เด็กวัยนี้ยังไม่มี การควบคุมอารมณ์ และมักเผชิญปัญหาเกี่ยวกับการควบคุม เด็กจะมีความวิตกกังวลและความคับข้องใจเกี่ยวกับการทำอะไรไม่ได้สมปรารถนา เพราะขาดทักษะทั้งทางร่างกายและสติปัญญา ความอิจฉา มักจะเกิดขึ้นจากการแข่งขันระหว่างเพื่อนร่วมวัย

พัฒนาการด้านสังคม หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่และเพื่อนร่วมวัย ในระยะแรกของวัยอนุบาลเด็กมักชอบเล่นคนเดียว แต่เมื่อโตขึ้นจะมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้น จะมีการร่วมมือ เป็นมิตร และมีความเข้าใจในความรู้สึกของเพื่อนเพิ่มมากขึ้น พัฒนาการทางสังคมของเด็กมักจะขึ้นอยู่กับกรอบเลี้ยงดูทางบ้าน ความรัก ความอบอุ่นที่เด็กได้รับจากพ่อแม่ ทำให้เด็กกล้าที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เด็กบางคนมาจากบ้านที่พ่อแม่ใช้อำนาจ และใช้การขู่ทำโทษตลอดเวลา ทำให้เด็กมีความกลัวไม่กล้าที่จะอยู่ใกล้ และเมื่ออยู่โรงเรียนเด็กก็อาจจะพยายามหลีกเลี่ยงที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่และเพื่อนร่วมวัย ครูจึงควรให้การสังเกตพฤติกรรมของเด็ก ถ้าพบเด็กที่มีปัญหาในการปรับตัวเข้ากับเพื่อนควรหาวิธีช่วย โดยพยายามให้แรงเสริมด้วยการชมเชยเวลาที่เห็นเด็กเล่นกับเพื่อน

พัฒนาการของเด็กปฐมวัยมีการพัฒนาเป็นลำดับขั้น ซึ่งพัฒนาการที่สามารถเห็นเด่นชัดที่สุด คือ ด้านร่างกาย และธรรมชาติของเด็กวัยนี้ไม่ค่อยอยู่นิ่ง เนื่องจากสามารถบังคับการเคลื่อนไหวของร่างกายได้ดี กล้ามเนื้อใหญ่มีความก้าวหน้ามากกว่ากล้ามเนื้อย่อย ส่วนพัฒนาการด้านอื่นๆ มีการพัฒนาเช่นกัน ได้แก่ พัฒนาการด้านเชาวน์ปัญญา เด็กวัยนี้มีทักษะในการใช้ภาษา อธิบายสิ่งต่างๆ ใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งของวัตถุ และมีจินตนาการสูงเชื่อว่าเป็นลักษณะพิเศษของเด็กวัยนี้ พัฒนาการด้านบุคลิกภาพ ซึ่งมีลักษณะที่เด่นชัดคือ การยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง พัฒนาการด้านอารมณ์ของเด็กวัยนี้ มักเผชิญปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมอารมณ์ และพัฒนาการด้านสังคมมักจะขึ้นอยู่กับกรอบเลี้ยงดูทางบ้าน การได้รับความรัก ความอบอุ่นจากพ่อ แม่ ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้การส่งเสริมเพื่อให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย โดยคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อพัฒนาการของเด็กด้วย

1.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการ

นิตยา ชฆากดี (2543: 5-6) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพัฒนาการเด็กไว้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านธรรมชาติของตัวบุคคล (Organismic Factor หรือ Nature) เป็นผลโดยตรงของพันธุกรรมที่กำหนดศักยภาพ (Potential) กำหนดเพศและลักษณะแตกต่างจำเพาะของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ยังรวมถึงขั้นตอนการบรรลุวุฒิภาวะและระดับความอ่อนแอ เมื่อบุคคลนั้นถูกกระทบโดยสิ่งแวดล้อม (Degree of Vulnerability) อีกด้วย

2. ปัจจัยด้านภาวะแวดล้อมที่หล่อเลี้ยง (Environmental Factor หรือ Nature) แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ

2.1 ชีวกายภาพ (Biophysical) ได้แก่ อาหาร ภูมิประเทศ สภาพอากาศ สิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัย การติดเชื้อ การเจ็บป่วย การได้รับรังสีสารเคมี และมลภาวะ เป็นต้น

2.2 จิตสังคม วัฒนธรรม (Phycosocial and Culture) ได้แก่ การเลี้ยงดู โอกาสรับการศึกษา ลักษณะครอบครัว บิดามารดา และผู้เลี้ยงดู เศรษฐฐานะ สภาพสังคม วัฒนธรรม การเมือง ตลอดจนระบบสาธารณูปโภค สื่อมวลชน บริหารทางสังคม การศึกษา สุขภาพ และสวัสดิการที่มีอยู่ในสังคม ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการดังกล่าวข้างต้นมีผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัยในทุกด้าน ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญ ความสนใจ และให้การอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งจิตใจและสังคมเป็นส่วนสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก ดังนั้นควรศึกษาว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่จะมีผลต่อพัฒนาการทางด้านจิตใจและสังคมของเด็ก ซึ่งพัชรีย์ สวนแก้ว (2538: 44-46) รวบรวมไว้ 6 ประการดังนี้

1. ปัจจัยทางชีวภาพ ได้แก่ พันธุกรรมซึ่งมีอิทธิพลโดยตรงต่อลักษณะทางกายภาพของบุคคล ส่วนพฤติกรรมหรือนิสัยใจคอของลูกที่เหมือนพ่อแม่เป็นที่ถกเถียงกันมาก นักสังคมวิทยาเชื่อว่า พันธุกรรมมิได้มีอิทธิพลโดยตรงต่อนิสัยใจคอของลูกเหมือนพ่อแม่ เพราะมีการถ่ายเลียนแบบ (Identification) คุณลักษณะที่ผิดไปจากสภาพเด็กปกติ เช่น แผลเป็น สายตาสั้น หรือทุพโภชนาการเป็นเหตุให้เด็กเกิดความรู้สึกปมด้อย ส่งผลต่อการเรียนและพัฒนาการของเด็ก ครูควรหาวิธีช่วยเหลือป้องกันไม่ให้เด็กมีปมด้อย และส่งเสริมพัฒนาการให้สมวัยและสภาพแวดล้อม

2. การตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐาน นักจิตวิทยาเชื่อว่า มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความต้องการทางชีวภาพ (Biological Needs) ซึ่งเป็นความต้องการขั้นมูลฐานที่ติดตัวมาแต่เกิด เด็กทารกต้องอาศัยผู้เลี้ยงดูช่วยตอบสนองความต้องการ หากความต้องการได้รับการตอบสนองครบถ้วนพอเหมาะ ทารกก็จะสงบสบายเป็นสุข เป็นคนที่มีสุขภาพจิตดี แต่ถ้าหากการตอบสนองขาดๆ เกินๆ บุคลิกภาพจะตรงข้ามทุกครั้งที่มีมนุษย์มีความกระวนกระวายไม่เป็นสุข บุคคลต้องหาวิธีลดความวิตกกังวลด้วยกลไกทางจิตเพื่อหาทางปรับตัว (Mental Mechanism) เด็กจะเรียนรู้การปรับตัวโดยการเลียนแบบ เมื่อเด็กทำซ้ำๆ บ่อยๆ จะเกิดการเรียนรู้และเกิดเป็นประสบการณ์เฉพาะตัว พ่อแม่เป็นบุคคลแรกที่จะมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก เป็นแบบอย่าง que เด็กจะเลียนแบบบทบาทต่างๆ ครอบครัวที่อบอุ่นและเป็นสุขมีความสำเร็จในชีวิต เด็กย่อมเกิดความ

ต้องการที่จะเป็นเหมือนและเกิดการปรับตัวตามบุคคลที่ตนต้องการเลียนแบบ (Identification) จากหลักจิตวิทยาของ ฟรอยด์ เชื่อว่าเด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมและบทบาทของพ่อหรือแม่ที่เป็นเพศเดียวกับตน ทั้งนี้เพื่อต้องการแข่งขันหรือเลียนแบบ เพื่อให้พ่อหรือแม่ซึ่งเป็นเพศตรงข้ามที่ตนรักพอใจ ในปัจจุบันสภาพของครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปเป็นครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) ที่สามีภรรยาแยกออกมาอยู่กันตามลำพัง และพ่อแม่ส่วนใหญ่ก็มักออกไปทำงานนอกบ้าน เพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัวตามสภาพทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป หน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูเป็นของพี่เลี้ยงที่มีความรู้ไม่สูงนัก ดังนั้นพ่อแม่จึงควรให้ความรักและความเอาใจใส่แก่ลูกของตน โดยใช้เวลาให้กับลูก ดูแลเอาใจใส่ด้วยความรักและความเมตตาปรารถนาดี

3. ความสัมพันธ์ในครอบครัว สัมพันธภาพภายในครอบครัวควรเป็นไปอย่างสม่ำเสมอมั่นคงอบอุ่น โดยเฉพาะ 6 ปีแรกของชีวิตพ่อแม่ควรให้ความรัก ความเอาใจใส่ เลี้ยงดูลูกด้วยความเข้าใจและยอมรับ มีความเที่ยงธรรมสม่ำเสมอ และมีความพอดีไม่มากไม่น้อย

4. สัมพันธภาพภายในสังคม เมื่อเด็กอยู่ร่วมกับเพื่อนและผู้ใหญ่ทั้งที่บ้านและโรงเรียนการเล่นและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจะทำให้เด็กพัฒนาการรู้จักบทบาทของสังคมในการอยู่ร่วมกันในสังคม รู้จักค่านิยมของสังคมและของกลุ่ม รู้จักที่จะยอมรับบรรทัดฐาน และปรับตัวให้อยู่ในสังคมด้วยดีบุคคลที่มีส่วนและบทบาทในการปรับตัวและการพัฒนาทางสังคม

4.1 กลุ่มเพื่อน การเล่นกับเพื่อนรุ่นเดียวกันจะเป็นการฝึกโอกาสของการอยู่ร่วมกันและฝึกทักษะทางสังคมอื่นๆ เช่น การเป็นผู้นำผู้ตาม การแบ่งปันสิ่งของ ฯลฯ

4.2 ครู — เป็นตัวแทนของพ่อแม่ที่โรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพและพฤติกรรมของเด็กในวัยนี้เป็นอย่างมาก ครูจะเป็นผู้ปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องให้กับเด็ก เป็นบุคคลที่เด็กจะรับการถ่ายทอดและเลียนแบบบทบาทต่างๆ ได้เป็นอย่างดี เพราะครูเป็นบุคคลแรกของสังคมนอกบ้านที่เด็กจะคลุกคลีด้วย ถ้าเด็กมาจากครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น ครูจะเป็นผู้ที่ทดแทนความรัก ความต้องการนี้ได้ ดังนั้นครูจึงเป็นบุคคลที่สำคัญสำหรับเด็กในวัยนี้เป็นอย่างมาก

4.3 บุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคม บุคคลเหล่านี้ ได้แก่ บุคคลที่มีชื่อเสียงในด้านต่างๆ ซึ่งเด็กชื่นชอบบูชา และอยากเอาเป็นแบบอย่าง เช่น ดารา บุคคลที่มีชื่อเสียงอื่นๆ สถานศึกษาต่างๆ สำหรับเด็กก่อนวัยเรียนจะเป็นที่ที่เด็กจะมีโอกาสเรียนรู้ค่านิยมของกลุ่ม และปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มได้ นอกจากนี้ในสังคมอื่นๆ เช่น เพื่อนบ้าน วัด สื่อมวลชน ฯลฯ ล้วนมีอิทธิพลต่อความคิด อุดมการณ์ รสนิยมของเด็ก สถาบันทางศาสนา สถาบันทางกฎหมายและศาลเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมหรือมโนธรรมของเด็ก ปัจจุบันนี้เด็กได้รับตัวอย่างจากสื่อมวลชน คือโทรทัศน์เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น นักจัดรายการควรเลือกเนื้อหาสาระที่มีส่วนส่งเสริมสติปัญญาแก่เด็ก ไม่ใช่เป็นรายการที่จะมอมเมาเด็ก

5. ความสนใจที่ได้รับมาตั้งแต่วัยเด็ก ความสนใจที่เด็กอายุตั้งแต่ก่อน 6 ปีได้รับ จะเป็นปัจจัยที่ทำให้บุคลิกภาพของเด็กอาจผิดปกติได้ ซึ่งเหตุการณ์ที่จะเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กเกิดความสนใจและเกิดความรู้สึกรักมี 3 ประการ คือ

5.1 ความรู้สึกที่ไม่เป็นที่รัก หรือได้รับความรักน้อยลง เช่น การมีน้องใหม่ การถูกส่งไปไว้โรงเรียนประจำ เป็นต้น

5.2 ความรู้สึกว่าตกอยู่ในภาวะที่ช่วยตัวเองไม่ได้และไม่มีใครช่วย เช่น การลงโทษด้วยการขัง ผูก มัด เข้าเผือก การไปอยู่โรงพยาบาล หรือการพลัดหลงไปในที่ที่มีคนมากมาย เป็นต้น

5.3 ความรู้สึกที่ตนถูกทำร้าย ถูกแกล้งแค้น เช่น การประสบอุบัติเหตุ เจ็บป่วย ผ่าตัด ถูกเขียนดี ทารุณกรรม หรือการลงโทษที่รุนแรง

6. ความสำเร็จและความล้มเหลวในการปรับตัวในแต่ละช่วงวัย การที่เด็กไม่สามารถผ่านขั้นตอนของงานตามพัฒนาการแต่ละช่วงวัยไปได้ เช่น พยายามไม่สำเร็จ ไม่ยอมกินอาหาร อาจทำให้มีผลสืบเนื่องต่อพัฒนาการไปช่วงต่อไป เช่น ทำให้เกิดการเก็บตัวไม่ยอมเข้าร่วมกลุ่ม ไม่อยากเรียน ฯลฯ ทำให้เกิดปัญหายากตามมา ดังนั้นถ้าหากพบว่าเด็กปรับตัวไม่ดีในขั้นต้น ควรพยายามหาสาเหตุและวิธีแก้ไขเสียแต่ต้น

พัฒนาการด้านจิตใจและสังคมเป็นพัฒนาการที่มีความสำคัญที่จะทำให้บุคคลในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยขึ้นอยู่กับการปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในสังคมที่ได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่ปฐมวัย ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยควรเห็นความสำคัญและให้ความสนใจ ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการด้านนี้ได้แก่ ปัจจัยทางชีวภาพ การตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐาน การได้รับความรัก ความเอาใจใส่ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว สัมพันธภาพภายในสังคม ความสนใจที่ได้รับมาตั้งแต่วัยเด็ก ความสำเร็จและความล้มเหลวในการปรับตัวในแต่ละช่วงวัย ปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลถึงพัฒนาการและบุคลิกภาพในช่วงวัยต่อไป

1.4 ความหมายพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

อิงลิช และอิงลิช (ขจิตพรณ ทองคำ. 2536: 12; อ้างอิงจาก English; & English. 1958. *A Comprehensive Dictionary of Psychological Terms*. p.506) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมทางสังคมว่า พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมของบุคคลหรือองค์กรทางสังคม อาทิ ครอบครัว โรงเรียน

เพจ โทมัส และ มาร์แชล (บุศรินทร์ สิริปัญญาธร. 2541: 11; อ้างอิงจาก Page, Thomas; & Marshall. 1977. *International Dictionary of Education*. p.314) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมทางสังคมไว้ว่า พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกอย่างต่อเนื่องจากการได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมกลุ่มที่ได้รับการควบคุมโดยองค์กรทางสังคมหรือเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อพยายามมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสามารถกล่าวได้ว่า พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลที่ได้รับอิทธิพลจากกลุ่มบุคคลในสังคมที่อยู่ร่วมกันในแต่ละสังคม โดยพฤติกรรมทางสังคมเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการมนุษย์ ซึ่งพัฒนาการทุกด้านมีการเปลี่ยนแปลงที่สามารถสังเกตและวัดได้ชัดเจน บุคคลที่มีผลต่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัยกลุ่มแรกคือ พ่อแม่

เพราะพ่อแม่เป็นผู้ที่อบรมเลี้ยงดูเด็ก เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับสังคมจากที่บ้าน หรือครอบครัวเป็นแห่งแรก ดังนั้นสัมพันธภาพภายในครอบครัวที่เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ มั่นคง จะทำให้เด็กเรียนรู้บทบาทของตนในสังคม เมื่อเด็กเข้าโรงเรียนสังคมของเด็กขยายวงกว้างขึ้น เด็กพบกับครู และเพื่อน เด็กเรียนรู้ที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นที่มีบทบาทในครอบครัว จะทำให้เด็กพัฒนาการรู้จักบทบาทของสังคมและการอยู่ร่วมกันในสังคม เช่น การทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม การช่วยเหลือ การรับผิดชอบ การแบ่งปัน เป็นต้น รู้จักค่านิยมของสังคมและกลุ่ม รู้จักที่จะยอมรับบรรทัดฐาน และปรับตัวให้อยู่ในสังคมด้วยดีทำให้เด็กเกิดสัมพันธภาพที่ดีในสังคม

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามัคคี

2.1 ลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัยเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น แต่การแสดงพฤติกรรมทางสังคมในระยะแรกอาจมีปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น เพราะเด็กวัยนี้จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ยังไม่รู้จักควบคุมอารมณ์และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น แต่เมื่อเด็กมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันหรือกับผู้อื่นมากขึ้น อีกทั้งได้รับการปลูกฝังพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคม เด็กย่อมสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นและเรียนรู้บทบาทของตนเองในสังคมได้ดียิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2539: 21)

ซีเฟลท์ (วันเพ็ญ ปุณพัฒน์. 2539: 16-17; อ้างอิงจาก Seefeldt. 1980. *Teaching Young Children*. p.7-11) ได้อธิบายถึงลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 3 ปี กล่าวได้ว่าเป็นวัยแห่งการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางเด็กเห็นว่าตนเป็นคนที่สำคัญที่สุด มีความสุขที่จะเล่นคนเดียวแต่เริ่มสนใจผู้อื่นบ้าง แม้ว่าเด็กจะเล่นกับตนเองแต่ก็ชอบที่จะนั่งเล่นข้างๆ ผู้อื่น แต่ไม่เล่นเป็นกลุ่มหรือเล่นรวมกับผู้อื่น ไม่ให้ความร่วมมือ ไม่แบ่งปัน ยังต้องการการเอาใจใส่ ความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ เด็กวัยนี้ยังไม่มีเพื่อนที่ชอบเป็นพิเศษและเล่นกับเด็กอื่นที่มาอยู่ใกล้ๆ เท่านั้น

2. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 4 ปี เด็กวัยนี้เริ่มสนใจผู้อื่นมากกว่าเดิม ฉะนั้นเด็กจะเริ่มเล่นกับผู้อื่นบ้างในบางสถานการณ์ ชอบเล่นบทบาทสมมติ เล่นเลียนแบบชีวิตครอบครัวซึ่งพบเห็นในชีวิตประจำวัน แต่โดยทั่วไปเด็กยังมีลักษณะที่แสดงออกถึงความก้าวร้าวทางกาย เอะอะไม่ระมัดระวัง เกเร ยังมีลักษณะของการเป็นนาย ขณะเดียวกันเด็กจะเริ่มเป็นผู้ช่วยที่ดี มีท่าทีแสดงความเป็นมิตร เริ่มรู้จักการแลกเปลี่ยนและการรอคอยให้ถึงรอบของตน เริ่มการแบ่งปันบ้าง

3. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 5 ปี เด็กวัยนี้มีความเป็นมิตรมากขึ้น มีความกระตือรือร้นที่จะให้ความช่วยเหลือผู้อื่น เริ่มเข้ากลุ่มใหญ่ขึ้นจาก 2 คน เป็น 5 คน เริ่มมีเพื่อนที่ถูกใจเป็นพิเศษ ชอบเล่นละครสมมติ เล่นเลียนแบบ เล่นละครใบ้ การทะเลาะกันกับเพื่อนลดน้อยลงเพราะเริ่มเข้าใจและยอมรับความสำคัญของผู้อื่น เป็นระยะที่เริ่มจะมีความเห็นคล้อยตามผู้อื่น และเริ่มมีความรู้สึกไม่พึงพอใจ ถ้าเพื่อนในกลุ่มไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่ม

4. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 6 ปี กล่าวได้ว่า เป็นวัยที่เริ่มมีการประสานสัมพันธ์กับผู้อื่น ดังจะเห็นได้จากลักษณะการเล่นที่เปลี่ยนแปลงไป คือ เล่นเป็นกลุ่มและมักจะเป็นเพื่อนเพศเดียวกัน เริ่มรู้จักกังวลเกี่ยวกับสังคมภายในกลุ่มของตนเอง มีเพื่อนรักเป็นพิเศษเพียงคนเดียว ในการเล่นยังชอบแสดงเป็นตัวเด่น เล่นรุนแรง พยายามจะเป็นที่หนึ่ง ในการเล่นต้องชนะ และถ้าหากการเล่นนั้นมีกฎเกณฑ์ที่ยากเกินกว่าความสามารถของตนก็จะพยายามปรับกฎนั้นให้มาเป็นประโยชน์กับตน

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2523: 7-13) ได้จำแนกพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยในช่วงอายุระหว่าง 3-6 ปี ไว้ดังนี้

อายุ 3 ปี พฤติกรรมของเด็กมีลักษณะสนุกที่ได้เล่นกับเด็กคนอื่น ต้องการมีเพื่อน ต้องการความรักและการยอมรับจากผู้ใหญ่ มีความเป็นอิสระในการเล่น

อายุ 4 ปี พฤติกรรมจะมีลักษณะชอบเล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่ม และกลุ่มที่เล่นนั้นก็ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่เขาสนใจ เริ่มเลือกคบเพื่อนบางคนที่ถูกใจ การเล่นเกมจะเป็นแบบสมมติ และใช้จินตนาการที่มีความหมายมากขึ้นเรื่อยๆ มีความกังวลห่วงใยต่อเด็กที่อ่อนแอกว่า ไม่มีความแน่นอนในการรอคอย ต้องการให้ผู้ใหญ่ปล่อยปละโยนในบางครั้ง

อายุ 5 ปี จะมีความพอใจที่จะเล่นคนเดียวเป็นระยะเวลานานๆ ชอบเล่นกับเพื่อน ชอบแข่งขัน และมีการร่วมทีมกัน ในการแข่งขันต้องให้ผู้ใหญ่ตัดสิน บางครั้งไม่พอใจเมื่อเห็นเด็กที่โตกว่าเล่นรุนแรง

อายุ 6 ปี พฤติกรรมมีลักษณะเริ่มห่างจากผู้ใหญ่ แต่ต้องการความช่วยเหลือและเรียกร้องคำชมเชย มักทะเลาะกับเพื่อน แต่ต้องการเพื่อนเล่น อาจจะรักเพื่อนบางคนเป็นพิเศษ ชอบหวงของเล่น

รูปแบบพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยบางพฤติกรรมมีรากฐานมาจากพฤติกรรมในวัยทารก และบางพฤติกรรมก็เริ่มเกิดขึ้นในระยะปฐมวัย ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ใหม่ๆ เช่น จากการศึกษาปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือบุคคลอื่นที่มีใช้สมาชิกในครอบครัว และรวมไปถึงสิ่งที่เด็กได้เห็นมาจากภาพยนตร์ การแสดง หรือเหตุการณ์ต่างๆ

อุบลรัตน์ เฟิงสฤติย์ (2529: 231) ได้จำแนกรูปแบบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยออกเป็น 2 ประเภท คือ พฤติกรรมชอบสังคม (Prosocial behavior) และพฤติกรรมต่อต้านสังคม (Anti-prosocial behavior) ดังนี้

พฤติกรรมชอบสังคม (Prosocial behavior) ได้แก่ พฤติกรรมทางสังคมในทางบวกที่ส่งเสริมให้ความร่วมมือ หรือเอื้อต่อการกระทำกิจกรรมต่างๆ ที่สังคมจัดขึ้น หรือสังคมได้รับอยู่เมื่อเด็กทำพฤติกรรมเหล่านี้ไปแล้ว จะสร้างความพอใจเป็นที่นิยมชมชอบแก่ตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วยพฤติกรรมต่างๆ ดังนี้

1. การเลียนแบบพฤติกรรม (Imitation) เด็กจะเลียนแบบเจตคติและพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคลที่เขาประทับใจและอยากจะเป็นเช่นนั้นบ้าง

2. การแข่งขัน (rivalry) ความต้องการที่จะเด่น หรือดีกว่าเด็กคนอื่น ๆ จะปรากฏให้เห็นเมื่ออายุประมาณ 4 ปี โดยจะเริ่มให้เห็นจากการต้องการเด่นหรือดีกว่าในการเล่นเมื่อเด็กอยู่ในบ้านก่อนแล้วจึงขยายออกมานอกบ้าน

3. ความร่วมมือ (cooperation) เมื่อปลายอายุ 3 ปี การเล่นชนิดที่ต้องการอาศัยความร่วมมือของกลุ่มเริ่มพัฒนาและเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้เด็กมีโอกาสได้ฝึกฝนทักษะในการเข้าสังคมจากการเล่นเป็นกลุ่ม

4. ความเห็นอกเห็นใจ (sympathy) เนื่องจากความเห็นอกเห็นใจนี้ต้องการความเข้าใจในความรู้สึกของคนอื่น ความเห็นอกเห็นใจจึงมีโอกาสดังได้เป็นบางครั้งบางคราว เมื่อเด็กอายุ 3 ขวบ และหากเด็กได้เล่นกับเด็กอื่นมากเท่าใด โอกาสที่เด็กจะรู้สึกเห็นอกเห็นใจจะค่อยๆ เกิดขึ้น

5. ความเข้าใจความรู้สึกของคนอื่น (empathy) เด็กจะต้องมีความสามารถที่จะสมมติตนเองเมื่ออยู่ในเหตุการณ์นั้น ความรู้สึกนี้จะต้องอาศัยจินตนาการความเข้าใจความรู้สึกนี้ เด็กวัยก่อนเรียนน้อยคนที่จะรู้สึก

6. การยอมรับจากสังคม (desire for social approval) เด็กก่อนวัยเรียนต้องการการยอมรับจากเพื่อนที่ใกล้ชิดกันมากกว่าจากผู้ใหญ่ เด็กวัยนี้พบว่าคนที่มีพฤติกรรมที่ก้าวร้าวจะเป็นที่ยอมรับของเพื่อน

7. การแบ่งปัน (generosity) เด็กวัยก่อนเรียนจะทราบได้จากประสบการณ์ว่า การที่จะได้รับการยอมรับจากสังคม ก็คือ การแบ่งปันสิ่งของที่ตนมีอยู่โดยเฉพาะของเล่นให้แก่เพื่อน ซึ่งในการแบ่งปันนี้จะค่อยๆ มาแทนที่ความเห็นแก่ตัว หรือเห็นตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็ก

8. พฤติกรรมการอยู่ใกล้ชิดกัน (attachment) เด็กจะได้รับประสบการณ์จากวัยทารก และวัยเด็กว่า ความพึงพอใจนั้นมาจากความอบอุ่นและความใกล้ชิดที่แต่ละคนให้ซึ่งกันและกัน ความใกล้ชิดดังกล่าวจะขยายจากบ้านมายังโรงเรียน ครู เพื่อน และสิ่งของอื่นที่เด็กพอใจ

พฤติกรรมต่อต้านสังคม (Anti - prosocial behavior) ได้แก่ พฤติกรรมที่แสดงออกว่าต่อต้าน ก้าวร้าว ทำลาย หรือคัดค้าน ซึ่งเป็นพฤติกรรมในทางลบที่ทำไปแล้วสร้างความเดือดร้อนและความไม่พอใจให้แก่ตนเองและผู้อื่น พฤติกรรมด้านสังคมนี้มีความสำคัญในการที่จะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้และปรับพฤติกรรมตนเองเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ประกอบด้วยพฤติกรรมต่างๆ ดังนี้

1. ความตึงต่อต้านคำสั่งของผู้ใหญ่ (negativism) ความตึงต่อต้านนี้จะเกิดขึ้นสูงสุดในเด็กอายุ 3 - 4 ปีแล้วจึงลดลง การแสดงออกของเด็กจะออกมาในรูปของการต่อปากต่อคำ หรือแกล้งทำเป็นไม่ได้ยิน หรือไม่เข้าใจคำขอร้องของผู้ใหญ่นั้น

2. ความก้าวร้าว (aggression) จะเกิดมากในเด็กวัย 2 - 4 ปี แล้วจะลดลงเช่นกัน การแสดงออกจะออกมาในรูปของการให้หนัดแถมแปลกๆ หรือใส่ร้ายคนอื่น

3. ขอบอกคำสั่งหรือทำตัวเป็นนาย (ascendence) จะเริ่มราวอายุ 3 ปี และจะเพิ่มตามโอกาสที่เข้าสังคม เด็กหญิงจะชอบทำตัวเช่นนี้มากกว่าเด็กชาย

4. ความเห็นแก่ตัว (selfishness) เด็กที่อยู่ในบ้านปกติจะเป็นคนที่เห็นแก่ตัว และถือตนเองเป็นใหญ่อยู่เสมอ เมื่อเด็กเข้าเรียนความเห็นแก่ตัวจะค่อยๆ น้อยลง แต่ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่จะยังไม่เกิดขึ้น

5. การคิดถึงแต่ประโยชน์ตนเองเป็นใหญ่ (egocentrism) ซึ่งก็คล้ายๆ กับความเห็นแก่ตัว การคิดถึงแต่ตนเองจะค่อยๆ ถูกแทนที่โดยความสนใจในเรื่องราวของบุคคลอื่น การเปลี่ยนแปลงจะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับการที่เด็กได้ใกล้ชิดกับบุคคลอื่นมากน้อยเพียงใด และขึ้นอยู่กับการที่เด็กต้องการที่จะให้ตนเป็นที่ยอมรับจากคนอื่นมากน้อย ถ้าต้องการให้คนอื่นยอมรับตนเองมากการคิดถึงแต่ตนเองจะลดลง

6. พฤติกรรมที่ชอบทำลาย (quarreling) การระบายอารมณ์โกรธของเด็กก็คือ การทำลายข้าวของที่ขวางหน้า ไม่ว่าสิ่งของนั้นจะเป็นของเขาหรือของคนอื่น ความโกรธมีมากเท่าใด พฤติกรรมที่ชอบทำลายจะมีมากขึ้น

7. ความไม่ชอบเพื่อนที่เป็นเพศตรงข้าม (sex antagonism) เด็กก่อนวัยเรียนจะเล่นด้วยกันทั้ง 2 เพศ จนถึงอายุ 4 ปี หลังจากนั้นจะเล่นเฉพาะในเพื่อนที่เป็นเพศเดียวกัน โดยเฉพาะเด็กชายหากยังเล่นอยู่กับเด็กหญิงจะโดนล้อ เด็กชายบางคนจะแสดงออกโดยการเป็นปรี๊ดอย่างรุนแรงแต่เด็กหญิง เช่น ชอบล้อ ชอบแกล้ง

ประณต คำจิณ (2526: 198-120) จำแนกพฤติกรรมทางสังคมดังนี้

1. การปฏิเสธ (negativism) คือ การต่อต้านผู้ใหญ่ และสิ่งที่ไม่พอใจ พฤติกรรมนี้จะเกิดมากที่สุดในช่วงอายุ 3-4 ปี ลักษณะการแสดงออกทางคำพูด ปฏิกริยาทางกาย การเย็บแค้น การแกล้งทำไม่ได้ยิน หรือไม่เข้าใจคำขอร้อง ไม่เอาใจใส่ต่อกิจวัตรประจำวัน เมื่ออายุ 4-6 ปี เด็กจะลดการต่อต้านทางกายลง และเพิ่มการต่อต้านทางคำพูด

2. การเลียนแบบ (Imitation) เด็กจะเริ่มใช้พ่อแม่เป็นตัวแบบ แล้วจึงเริ่มสนใจคนอื่น โดยเด็กจะเลียนแบบคำพูดและการกระทำต่างๆ จากบุคคลที่เด็กใกล้ชิดและพึงพอใจ เช่น มารดา พี่น้อง เพื่อน ฯลฯ

3. การแข่งขัน (rivalry) เด็กจะมีความต้องการเป็นคนเก่งและคนดีเหมือนคนอื่น ๆ โดยจะแข่งขันในรูปแบบของการพูดโอ้อวด เกี่ยวกับการเป็นเจ้าของสิ่งต่างๆ ต่อหน้าคนอื่น

4. การก้าวร้าว (aggression) การก้าวร้าวของเด็กเกิดจากความคับข้องใจ ต้องการการมีอำนาจและความโดดเด่น โดยเปลี่ยนแปลงไปตามอายุ เด็กอายุ 2-4 ปี จะมีความก้าวร้าวเพิ่มขึ้นในระยะต้นจะแสดงออกโดยการกล่าวโทษ ล้อเลียน

5. การทะเลาะวิวาท (quarreling) เกิดจากการที่เด็กขาดประสบการณ์ทางสังคม เด็กจะแสดงออกมาด้วยการแย่งของเล่น ทำลายสิ่งของ แผลเสียงร้องให้ทำร้ายผู้อื่น แต่จะเกิดพฤติกรรมในช่วงสั้นๆ แล้วจะกลับมาเล่นกันใหม่

6. การร่วมมือ (cooperation) เด็กจะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางจึงมีการเล่นร่วมมือกันน้อยเมื่อเด็กได้รับการฝึกหัดที่ละน้อย จะช่วยให้เด็กเรียนรู้การร่วมมือได้มากขึ้น

7. พฤติกรรมวางอำนาจ (ascendant behavior) เด็กชอบแสดงตัวเป็นนาย และชอบชักจูงให้ผู้อื่นทำตามตัวเอง การวางอำนาจจะเพิ่มสูงสุดเมื่ออายุ 5 ปี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของเด็ก

8. การเห็นแก่ตัว (selfishness) เด็กจะเอาแต่ใจตนเองโดยไม่คำนึงว่าคนอื่นจะพอใจหรือไม่ พฤติกรรมนี้จะถึงจุดสูงสุดเมื่อเด็กอายุ 4-6 ปี

9. การเห็นอกเห็นใจ (sympathy) เด็กจะมีลักษณะนี้ต้องอาศัยความเข้าใจในความรู้สึกและอารมณ์ของผู้อื่น โดยพยายามช่วยเหลือ เห็นใจ และเสนอแนะการแก้ปัญหา

10. การยอมรับจากสังคม (social approval) เด็กจะเริ่มเห็นความสำคัญของการยอมรับจากผู้ใหญ่และจากกลุ่มเพื่อน

11. การแยกเพศ (sex cleavages) เด็กจะเริ่มแบ่งเพศเมื่ออายุ 4 ปีขึ้นไป

12. อคติ (prejudice) ได้แก่ อคติทางเชื้อชาติ ศาสนา สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม เพศ จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัยสามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยสามารถแบ่งได้เป็น 2 พฤติกรรม ได้แก่ พฤติกรรมชอบสังคม (Prosocial behavior) ซึ่งเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่ควรส่งเสริม เช่น การเลียนแบบพฤติกรรมความร่วมมือ การแบ่งปัน ฯลฯ และพฤติกรรมต่อต้านสังคม (Anti-prosocial behavior) เช่น ความเห็นแก่ตัว ความก้าวร้าว ความดื้อดึงต่อต้านคำสั่งผู้ใหญ่ ฯลฯ ซึ่งการปลูกฝังพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม เช่น พฤติกรรมร่วมมือ พฤติกรรมการแบ่งปัน พฤติกรรมการทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นกลุ่มพฤติกรรมช่วยเหลือ พฤติกรรมความรับผิดชอบ พฤติกรรมยอมรับผู้อื่น ฯลฯ จะทำให้เด็กปฐมวัยสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

2.2 ความหมายของพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคี

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเพื่อหาความหมายของคำว่าพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีจากแหล่งข้อมูลหลายๆ แหล่ง เช่น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ไม่พบความหมายของคำว่าพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคี ผู้วิจัยจึงแยกคำออกเป็น 3 คำ ได้แก่ พฤติกรรม พื้นฐาน และสามัคคี เพื่อศึกษาความหมายดังนี้ความหมายของพฤติกรรม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546: 768) ให้ความหมายของพฤติกรรมดังนี้

พฤติกรรม หมายถึง น. (คำนาม) การกระทำหรืออาการที่แสดงออกทางกล้ำเนื้อ ความคิด ความรู้สึก เพื่อตอบสนองสิ่งเร้า

ความหมายของพื้นฐาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546: 794) ให้ความหมายของพื้นฐานว่า หมายถึง น.(คำนาม) รากฐาน เช่น เรามีพื้นฐานวิชาภาษาอังกฤษดี, หลักความรู้เบื้องต้น เช่น วิชาพื้นฐาน

ความหมายของสามัคคี พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546: 1178) ให้ความหมายของสามัคคีว่า สามัคคี หมายถึง น. (คำนาม) ความพร้อมเพรียงกัน ความปรองดองกัน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสามารถนำมาสรุปเป็นความหมายของพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีได้ว่า พฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีหมายถึง การกระทำ หรือการแสดงออก เบื้องต้นของความพร้อมเพรียง ความปรองดอง ความร่วมมือร่วมใจ ซึ่งหมายรวมถึง พฤติกรรมร่วมมือพฤติกรรมการแข่งขัน พฤติกรรมการทำงานกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม พฤติกรรมความช่วยเหลือ พฤติกรรมความรับผิดชอบ พฤติกรรมการยอมรับผู้อื่น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของลักษณะทางสังคมและการอยู่ร่วมกัน

2.3 ความหมายของความสามัคคี

ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมความหมายของความสามัคคีซึ่งมีผู้ให้ความหมายดังนี้

สุรางค์ รุ่งเรือง (2525: 59) กล่าวว่า ความสามัคคีหมายถึง การรวมกำลังของหน่วยต่าง ๆ ซึ่งทำให้มีกำลังใจในการปฏิบัติงานสูงขึ้น เป็นการรวมกันเพื่อสร้างประโยชน์และความสุข ไม่ใช้ร่วมกันทำลาย หรือสร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น

กนกวลี เอ่งฉ้วน (2529: 6) กล่าวว่า ความสามัคคีหมายถึง การแสดงออกให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ไม่คิดเอาดีหรือเด่นแต่ตัวเอง มีความจงรักภักดีต่อหมู่คณะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่ก่อให้เกิดความแตกแยกในหมู่คณะ

บุญสม เชนใจ (2530: 6-8) ได้กล่าวว่า คำว่า “ความสามัคคี” มาจากคำว่า “สามัคคะ” คือ การรวมกันอย่างแน่นสนิทด้วยความรู้สึกนึกคิด และความมุ่งหมายที่ดั่งามล้ำเลิศ ซึ่งหมายถึง การรวมตัวกันด้วยความตั้งใจและเพื่อผลอันดีงามเท่านั้น และการรวมตัวนั้นก็ คือ การเอากำลังมารวมกัน อันได้แก่ กำลังใจ กำลังความคิด กำลังทรัพย์ กำลังความสามารถ กล่าวได้ว่า ที่เรียกว่าความสามัคคีนั่นคือ

1. การรวมกันอย่างแน่นสนิท
2. ด้วยความนึกคิดและความมุ่งหวังที่ดั่งาม
3. การรวมตัวนั้นคือ การนำกำลังมารวมกัน
4. เพื่อทำกิจกรรมตามหน้าที่ของแต่ละคน

ประยุทธ์ สุวรรณโกตา (2530: 35) กล่าวว่า ความสามัคคีหมายถึง ความพร้อมเพรียง ความกลมเกลียว ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน รักใคร่กัน มีความคิดเห็นร่วมกัน ทำงานร่วมกันมีความสุขความทุกข์ร่วมกัน

อาภา ถนัดช่วง (2531: 49) กล่าวว่า ความสามัคคี คือ การร่วมแรงร่วมใจในการคิด และการปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อให้กลุ่มบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ และความสามัคคี คือ การรวมกำลังเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จสมประสงค์ตามความต้องการของกลุ่ม หรือสังคม และกำลังที่รวมกันนั้น เป็นได้ทั้งกำลังกาย กำลังความคิดเห็น กำลังความรู้กำลังทรัพย์ โดยใช้ความสามารถเหล่านี้ร่วมกันปฏิบัติงานด้วยความกลมเกลียว โดยไม่มีการทะเลาะ คัดทำลาย หรือแก่งแย่งชิงดีกัน

อาภา โลจายะ (2535: 29) ได้สรุปความหมายของความสามัคคีว่า ความร่วมมือและรู้รักสามัคคี หมายถึง การที่บุคคลสามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้ ให้ความร่วมมือ และเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ปฏิบัติหน้าที่หรือการงานโดยพร้อมเพรียงกันถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

บุญสม โพธิ์เงิน (2537: 25) กล่าวว่า ความสามัคคี หมายถึง การแสดงออกถึงการร่วมแรงร่วมใจ ความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ร่วมกันปฏิบัติงานให้สำเร็จด้วยดีเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

นิตยา สุริยารพันธ์ (2541: 37) ได้สรุปความหมายของความสามัคคีว่า ความสามัคคี หมายถึงการรวมกลุ่มกำลังเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และกำลังที่รวมกันนั้นเป็นกำลังกาย กำลังความคิดเห็น กำลังความรู้ โดยใช้กำลังความสามารถเหล่านี้ร่วมกันปฏิบัติงานด้วยความกลมเกลียว ไม่ทะเลาะวิวาท เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ตามความหมายดังกล่าวความสามัคคีเป็นการมารวมกันเพื่อสร้างประโยชน์สุข ไม่ใช่รวมกันเพื่อทำลายหรือสร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546: 1178) ให้ความหมายของความสามัคคีว่า สามัคคี หมายถึง น. (คำนาม) ความพร้อมเพรียงกัน ความปรองดองกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ความสามัคคี หมายถึง การที่บุคคลในกลุ่มร่วมแรง ร่วมใจ รวมกำลังเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อทำงานให้สำเร็จตามความมุ่งหมายของกลุ่ม และกำลังที่รวมกันนั้นเป็นได้ทั้งกำลังกาย กำลังความคิดเห็น กำลังความรู้ และกำลังทรัพย์

2.4 ประเภทของความสามัคคี

ประยุทธ์ สุวรรณโกตา (2532: 35-36) ได้แบ่งความสามัคคีออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความสามัคคีทางกาย ได้แก่ การทำงานร่วมกัน อยู่ร่วมกัน มีความพร้อมเพรียงกลมเกลียว
2. ความสามัคคีทางใจ ได้แก่ การมีจิตใจต่อกัน หวังดีต่อกัน มีความคิดเห็นร่วมกัน

2.5 องค์ประกอบที่มีผลต่อความสามัคคี

อาภา ถนัดช่วง (2531: 50) กล่าวว่า ความสามัคคีในกลุ่มจะเกิดขึ้นได้ต้องมีองค์ประกอบดังนี้

1. สมาชิกแต่ละคนต้องได้รับการยกย่อง และมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม
2. บรรยากาศการทำงานควรเป็นประชาธิปไตยคือ สามารถคิดและปฏิบัติงานร่วมกันโดยปราศจากความเกรงกลัวและอคติส่วนตัว
3. สมาชิกแต่ละคนจะต้องศรัทธาในงานและบุคคลที่ทำงานร่วมกัน

4. สมาชิกแต่ละคนจะต้องมีความรู้สึกมั่นใจว่าตนจะได้รับการพิทักษ์จากกลุ่มหรือหัวหน้า

5. สมาชิกต้องได้รับความเป็นธรรมในการทำงานและการตอบแทนในผลงาน

6. จะต้องมีการจัดอุปสรรคและความขัดแย้งด้วยสติปัญญาและควรจัดความอัจฉริยภาพ และตัวบ่อนทำลายความสามัคคีหรือความก้าวหน้าของกลุ่มด้วยวิธีต่างๆ

ลักษณะของผู้ที่มีความสามัคคีที่กล่าวข้างต้นนี้สอดคล้องกับเนื้อหาในแบบเรียนสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่องเพื่อนบ้านของเรา (2521: 241) ซึ่งมีข้อความดังนี้ ความสามัคคีเกิดขึ้นโดยอาศัยหลักธรรม คือ เริ่มด้วยการพูดไพเราะอ่อนหวาน ไม่หยาบคาย มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตัว ทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ไม่ใจดำหรือนิ่งดูตาย ต้องวางตนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว

นอกจากนี้ท่านพุทธทาสภิกขุ (2535: 15-16) ได้บรรยายปาฐกถาในเรื่องการทำกิจกรรมของหมู่คณะจำเป็นต้องมีความสามัคคี ซึ่งสอดคล้องกับท่านพรหมคุณาภรณ์ (สมุทบันทึกรมมะ.ม.ป.ป.: ไม่ปรากฏเลขหน้า; อ้างอิงจาก ธรรมบรรยายของท่านเจ้าคุณพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) เมื่อวันพุธที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ.2536 ณ สถานพำนักสงฆ์สายใจธรรม อ.พนมสารคาม จ. ฉะเชิงเทรา) ได้บรรยายหลักการยึดเหนี่ยวใจคนและประสานหมู่ชนไว้ในความสามัคคี ทำให้สังคัมรวมกันอยู่ได้ไม่แตกแยกกระจัดกระจาย ทำให้มีเอกภาพและความมั่นคงโดยใช้ปัจจัยดังต่อไปนี้

1. ทาน คือ การให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสนอเจือจาน แจกจ่าย ช่วยเหลือด้วยสิ่งของ ทรัพย์สินเงินทอง ตลอดจนวิชาความรู้

2. ปิยวาจา คือ พูดจาไพเราะ แสดงความเป็นมิตร พูดด้วยความหวังดีมีน้ำใจ บอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์

3. สมานัตตา คือ การวางตนเสมอกัน ไม่ยกตนข่มท่าน และไม่ลดตนจนเกินความจำเป็น เอาตัวเสมอสมาน ร่วมหมู่ ร่วมจุดหมาย ร่วมแก้ไขปัญหาร่วมสุขร่วมทุกข์ ปฏิบัติต่อกันโดยเสมอภาค เสมอต้นเสมอปลาย ด้วยความเมตตากรุณา มุทิตา และอุเบกขาให้เหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์

4. อัตถจริยา คือ ประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกันและกัน สละเรี่ยวแรงกำลังกายช่วยเหลือกันและบำเพ็ญประโยชน์

จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบที่มีผลต่อความสามัคคีสามารถสรุปได้ว่าความสามัคคีในกลุ่มจะเกิดขึ้นได้ภายในกลุ่ม ต้องมีบรรยากาศการทำงานที่เป็นประชาธิปไตย สมาชิกมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ได้รับความยกย่องและความเป็นธรรมจากกลุ่ม มีความศรัทธาในงานและบุคคลในกลุ่ม นอกจากนี้ ความสามัคคีจะเกิดขึ้นได้นั้นต้องเกิดจากตัวสมาชิกเองกล่าวคือสมาชิกต้องฝึกฝนตนให้เป็นคนมีหลักธรรม ไม่เป็นบุคคลที่เอาเปรียบ เห็นแก่ตัว ควรมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ วางตนเสมอผู้อื่น มีอารมณ์เย็น ประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

2.6 พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามัคคี

จากความหมายของความสามัคคีที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น มีผู้กล่าวถึงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามัคคี ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่ ทวี บุญเขต (ม.ป.ป.: 85-86), จุฑาทิพย์ ธีรภาค (2529: 36), สุรรัตน์ พันธุ์ดี (2529: 53), อาภา ถนัดช่วง (2531: 1-3), หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2535: 277-278), และปาริชาติ แสงสุรินทร์ (2549: 24-25) ซึ่งสามารถสรุปพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามัคคีได้ดังนี้

1. มีความรักใคร่ กลมเกลียว เห็นอกเห็นใจ ประองตองกัน
2. ไม่ยุ่งให้เกิดการแตกแยก ไม่ทะเลาะแก่งแย่งชิงดี
3. มีส่วนร่วมในการทำงาน
4. มีความรับผิดชอบในงานที่ทำ และเสียสละ
5. ยอมรับและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น
6. ความสำเร็จของงาน ถือว่าเป็นความสำเร็จร่วมกัน

จากพฤติกรรมความสามัคคีดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ผู้ที่มีพฤติกรรมความสามัคคีต้องมีลักษณะต่อไปนี้ มีส่วนร่วมและร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นและการปฏิบัติงาน มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ร่วมกันทำงานและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น มีความเสียสละ มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและพูดจาสุภาพไพเราะกับสมาชิกในกลุ่ม ยอมรับความสามารถและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น และมีความรักใคร่ปรองดอง ไม่ทะเลาะวิวาท ไม่แบ่งแยกพวกเขาพวกเรา สำหรับเด็กปฐมวัยแม้จะมีงานวิจัยที่พบว่าความสามัคคีเกิดขึ้นน้อยกว่าร้อยละ 80 (ทิพย์สุดา นิลสินธพ. 2523: 33) แต่ตามทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะเด็กปฐมวัยควรได้รับการฝึกในเชิงรูปธรรมหรือพฤติกรรมให้มาก (จุเดือน พันธุมนาวิน. 2551: 13) ดังนั้นพฤติกรรมของความสามัคคีบางพฤติกรรมที่สามารถพัฒนาได้ในเด็กปฐมวัย ได้แก่ พฤติกรรมร่วมกันทำงานหรือพฤติกรรมร่วมมือ พฤติกรรม การแบ่งปัน พฤติกรรมการทำงานกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม พฤติกรรมช่วยเหลือ พฤติกรรม การรับผิดชอบต่อพฤติกรรมที่ยอมรับผู้อื่นซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เป็นพฤติกรรมพื้นฐานที่นำไปสู่ความสามัคคี

2.7 ขอบข่ายของความสามัคคี

คณะอนุกรรมการจัดทำคู่มือการปลูกฝังค่านิยม (2536: 134-151) แบ่งความสามัคคีได้ดังนี้

1. ความสามัคคีในสถานศึกษา หมายถึง ความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของนิสิต นักศึกษา ในการประพฤติปฏิบัติหน้าที่และกิจกรรมเพื่อรักษาระเบียบวินัยขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงาม ชื่อเสียง เกียรติยศ และความเจริญรุ่งเรืองของสถานศึกษา ตลอดจนการมีความสัมพันธ์เพื่อนนิสิตนักศึกษาและคณาจารย์ร่วมสถานศึกษาเดียวกัน

2. ความสามัคคีระหว่างสถานศึกษา หมายถึง ความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของนิสิตนักศึกษา ในการสร้างสัมพันธ์อันดีกับนิสิตนักศึกษาและคณาจารย์ของสถานศึกษาอื่น เพื่อประโยชน์ในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในระหว่างสถานศึกษาและการร่วมแรงร่วมใจกันกระทำสิ่งอันเป็นประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม

3. ความสามัคคีในชุมชน หมายถึง ความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ในการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สุข และความเจริญก้าวหน้าแก่ชุมชนที่นิสิตนักศึกษามีส่วนร่วมอยู่ด้วยตลอดจนการมีความสัมพันธ์อันดีต่อสถานภาพต่าง ๆ ในชุมชนนั้น ๆ ด้วย

วิไลลักษณ์ เล็กศิริรัตน์ (2527: 189-196) ให้ขอบข่ายของความสามัคคีไว้ดังนี้

1. ความสามัคคีในโรงเรียน หมายถึง ความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการประพฤติปฏิบัติหน้าที่และกิจกรรมเพื่อรักษาระเบียบวินัย ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ชื่อเสียง เกียรติยศและความเจริญรุ่งเรืองของสถานศึกษา ตลอดจนการมีความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนนักเรียนและคณาจารย์ร่วมสถาบันเดียวกัน

2. ความสามัคคีในชุมชน หมายถึง ความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สุขและความเจริญก้าวหน้าแก่ชุมชนที่ตนมีส่วนร่วมอยู่ตลอดจนการมีมนุษยสัมพันธ์อันดีต่อบุคคลสภาพต่าง ๆ ในชุมชนนั้น

3. ความสามัคคีในชาติ หมายถึง ความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สุข และความเจริญก้าวหน้าแก่ชาติ ตลอดจนการมีมนุษยสัมพันธ์อันดีต่อบุคคลสภาพต่าง ๆ ในชาติของตน

บัณฑิต พัดเย็น (2527: 40) จำแนกขอบข่ายของความสามัคคีไว้ว่า ความสามัคคีมี

6 สถานการณ์ ประกอบด้วย

1. ความสามัคคีในทางการพัฒนาสังคม
2. ความสามัคคีในการให้กำลังใจ
3. ความสามัคคีในการให้ความร่วมมือกับหมู่คณะ
4. ความสามัคคีในการร่วมแสดงความคิดเห็น
5. ความสามัคคีในครอบครัว
6. ความสามัคคีเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับขอบข่ายของความสามัคคีสามารถสรุปได้ถึงขอบข่ายของความสามัคคีได้ดังนี้

1. แบ่งตามสถานที่
 - 1.1 ความสามัคคีในครอบครัว
 - 1.2 ความสามัคคีในโรงเรียน
 - 1.3 ความสามัคคีในชุมชน
 - 1.4 ความสามัคคีในชาติ

2. แบ่งตามสถานการณ์

2.1 ความสามัคคีในทางการพัฒนาสังคม

2.2 ความสามัคคีในการให้กำลังใจ

2.3 ความสามัคคีในการให้ความร่วมมือกับหมู่คณะ

2.4 ความสามัคคีในการร่วมแสดงความคิดเห็น

2.5 ความสามัคคีในครอบครัว

2.6 ความสามัคคีเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

ซึ่งความสามัคคีที่ควรส่งเสริมในเด็กปฐมวัยนั้น ควรส่งเสริมในขอบข่ายของความสามัคคีในครอบครัว และความสามัคคีในโรงเรียน เนื่องจากสภาพสังคมที่เด็กพบเป็นสังคมที่บ้าน และที่โรงเรียน และการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยนั้นควรจัดประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องหรือใกล้เคียงกับตัวเด็ก

2.8 ความสำคัญของความสามัคคี

ความสามัคคีเมื่อมีขึ้นในหมู่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งก็ทำให้คนกลุ่มนั้นมีความสุขไม่ว่าจะอยู่ที่บ้าน ห้องเรียน สถานที่ทำงาน ถ้าทุกคนมีความรักใคร่ปรองดอง ช่วยกันทำงาน และงานประสบความสำเร็จ จะส่งผลให้ทุกคนอยู่กันอย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับท่านพุทธทาสภิกขุ (2535: 16) กล่าวว่า ผลของความสามัคคีจะทำให้สิ่งที่หนักให้กลายเป็นของเบา จะทำให้สิ่งที่ยากให้กลายเป็นของง่าย จะกระทำสิ่งที่ช้า ทำได้ช้า ให้กลายเป็นของเร็วหรือทำได้เร็ว

นอกจากนี้ประยูร สุวรรณโกตา (2530: 36-37) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของความสามัคคีว่า ความสามัคคีเป็นบ่อเกิดแห่งความเจริญ ความสุข และชัยชนะ การอยู่ร่วมกันหรือก่อนที่จะเริ่มกิจการงานสำคัญๆ หัวหน้าคณะหรือผู้รับผิดชอบจะปลูกฝังความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะผู้ร่วมงานให้ได้เสียก่อน เมื่อมีความสามัคคีกันดีแล้วก็จะผนึกกำลังกัน ความร่วมมือร่วมใจก็จะตามมา ถึงแม้ว่างานจะยิ่งใหญ่และยุ่งยากสักเพียงไหน ก็จะสามารถบรรลุความสำเร็จนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าได้ จึงกล่าวได้ว่า “ความสามัคคี สร้างสรรค์ความเจริญ ความสามัคคี เป็นบ่อเกิดแห่งความสุข” ในสังคมมนุษย์ไม่มีบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่สามารถจะดำรงชีวิตอยู่อย่างโดดเดี่ยวเดียวดาย คนเป็นสัตว์สังคมจึงจะต้องอยู่รวมกันเป็นครอบครัว หมู่คณะ เป็นสถาบัน เป็นประเทศคนกลุ่มใดสถานที่ใดมีความรักสามัคคีกัน ความเจริญก้าวหน้าของคนกลุ่มนั้นจะเป็นไปอย่างไม่หยุดยั้ง เหล่าศัตรูหมู่ใดไม่สามารถจะมาระรานข่มเหงรังแกได้ จะมีความมั่นคงเจริญสืบไป คนในสังคมนั้นจะอยู่กันด้วยความผาสุกสืบไป ความสามัคคียังเป็นคุณธรรมที่จะสร้างความสงบสุขมาให้อีกด้วย ดังสุภาษิตที่ว่า “ความสามัคคีของหมู่คณะจะนำพาความสุขมาให้” ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์ หรือสิ่งมีชีวิตชนิดใดก็ตาม การอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคีย่อมทำให้เกิดมีพลัง และพลังก่อให้เกิดอำนาจนำไปสู่ความมั่นคงยั่งยืนเจริญเพิ่มพูนยิ่งขึ้น ประเทศชาติปัจจุบันนี้ต้องการความสามัคคีระหว่างชนในชาติทั้งนี้เพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ เพื่อร่วมกันป้องกันการรุกรานของเหล่าศัตรูหมู่พาล

ทั้งหลายและจะให้ร่วมกันพัฒนาแก้ไขปัญหาต่างๆ ดังเช่น กรณีเกิดคลื่นยักษ์สึนามิภาคใต้ในจังหวัดที่มีชายฝั่งติดทะเลอันดามันของประเทศไทย ประชาชนทุกหมู่เหล่าแสดงออกซึ่งความสามัคคีช่วยเหลือประชาชนที่ประสบเคราะห์กรรมในครั้งนี้กันอย่างเต็มที่ทั้งกำลังกาย กำลังทรัพย์มากมาย คณานับ เพราะความสามัคคีของคนในชาติ ดังคำกล่าวที่ว่า “ความสามัคคีเป็นบ่อเกิดแห่งชัยชนะ” เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าคนเรานั้นเต็มไปด้วยการต่อสู้กันทางชนิต เพื่อความอยู่รอดของครอบครัว หมู่คณะ สังคม และประเทศชาติ ในครอบครัวใดก็ตามถ้าหากสมาชิกในครอบครัวมีความสามัคคี ย่อมมีพลังที่จะเอาชนะอุปสรรคของกิจการงานทั้งปวงได้ ในสถาบันหรือกลุ่มชนก็เช่นเดียวกันความสามัคคีเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เช่น การเล่นกีฬาเป็นทีม ถ้าหากผู้เล่นในทีมมีความสามัคคีกลมเกลียวเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันมักจะได้รับชัยชนะเสมอ ถ้าทีมใดไม่มีความสามัคคีต่างคนต่างเล่นไปตามที่ตนถนัด เอาดีเอาเด่นเป็นรายบุคคลแล้ว ถึงแม้ผู้เล่นจะมีความเก่งกล้าสามารถเพียงใดก็ตามไม่สามารถนำทีมไปสู่ชัยชนะได้ ดังคำที่กล่าวว่า “ถ้าต้องการชัยชนะ เราต้องมีความสามัคคี”

นอกจากนี้ เดโซ สวานานท์ (2534: 34) ได้กล่าวไว้ว่า ความสามัคคีเป็นของดี เมื่อมีขึ้นในกลุ่มใดก็ทำให้คนกลุ่มนั้นมีความสุข ความเจริญ ในอดีตที่ผ่านมาเราได้ผลว่า ด้วยเหตุที่บรรพบุรุษมีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน จึงทำให้ประเทศชาติดำรงเอกราชมาได้ตราบนานแสนนาน ตัวอย่างวีรกรรมของชาวบ้านบางระจันในสมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นต้น

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้นกล่าวได้ว่า ความสามัคคีทำให้เกิดความสุข ความเจริญ ส่งผลให้ชาติไทยดำรงเอกราชมาตราบนานแสนนาน ดังนั้นความสามัคคีจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

2.9 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามัคคี

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันท์ (2520: 9-12) ได้กล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวกับต้นกำเนิดและการพัฒนาการทางด้านคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลไว้ 3 ประเภทดังนี้

1. ทฤษฎีอิทธิพลทางสังคม นักสังคมวิทยา เชื่อว่า สังคมมีส่วนในการบ่มนุชนุญให้มีลักษณะต่างๆ กัน ตามแต่ว่ามนุษย์นั้นจะอยู่ในกลุ่มใดในสังคม และนักทฤษฎีจิตวิเคราะห์เล็งเห็นความสำคัญของสังคมในการก่อตัวลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมให้แก่สมาชิกในสังคมนั้น โดยที่ทฤษฎีนี้ระบุว่าเด็กเล็กๆ จะเรียนรู้ว่าอะไรดีอะไรชั่วจากผู้ที่อยู่ใกล้ชิด ซึ่งเป็นตัวแทนของสังคมด้วยกระบวนการเทียบเคียง (Identification) เด็กจะใช้วิธีการเลียนแบบจากผู้ที่มีความน่าเชื่อถือและผู้ที่ตนรักจนในที่สุดเด็กจะยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมมาเป็นหลักปฏิบัติของตนโดยอัตโนมัติ นักทฤษฎีส่วนมากยอมรับว่า คุณธรรมจริยธรรมจะถูกปลูกฝังตั้งแต่บุคคลยังอยู่ในวัยทารก และวัยเด็กเล็กเป็นวัยแห่งการเตรียมตัวเพื่อเข้าเป็นสมาชิกในสังคมใหญ่ ในช่วงแรกของชีวิตนี้ เด็กจะได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าช่วงอื่นๆ ของชีวิต กลุ่มบุคคลที่รับผิดชอบในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กมากที่สุดคือ สมาชิกในครอบครัวของเด็กเอง รองลงมาคือ โรงเรียนอนุบาล โรงเรียนประถมศึกษา นอกจากนี้ ในปัจจุบันยังมีสื่อมวลชน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ วารสารต่างๆ

2. ทฤษฎีพัฒนาการลักษณะที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม นักทฤษฎีเชื่อว่า การพัฒนาทางสติปัญญาและอารมณ์เป็นรากฐานของการพัฒนาทางคุณธรรมจริยธรรม คือ เพียเจท์ และโคลเบอร์ก นักทฤษฎีสองท่านเชื่อว่าคุณธรรมจริยธรรมของเด็กจะเจริญขึ้นตามความเจริญของความสามารถทางการรับรู้ (Cognitive Ability) สติปัญญาและอารมณ์ของเด็กในบุคคลปกติที่สติปัญญาไม่เจริญถึงขีดสุดจะมีคุณธรรมจริยธรรมในขั้นสูงสุดได้เช่นกัน โคลเบอร์กได้พบความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมจริยธรรมกับลักษณะอื่นๆ ของมนุษย์ในการศึกษาผลงานของนักวิจัยต่างๆ สำคัญคือ ความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมจริยธรรมกับระดับสติปัญญาทั่วไป และความสัมพันธ์ของคุณธรรมจริยธรรมกับความสามารถที่จะรอผลได้ที่ดีกว่าในอนาคต แทนที่จะรับเอาผลที่เล็กน้อยกว่าในปัจจุบันหรือในทันที ซึ่งลักษณะนี้เรียกว่า ลักษณะมุ่งอนาคต นอกจากนั้นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมสูงยังเป็นผู้ที่มีสมรรถภาพ มีความสามารถควบคุมอารมณ์ของตน และมีความภาคภูมิใจในตนเอง และสภาพแวดล้อมสูงกว่าผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมต่ำ โคลเบอร์ก จึงสรุปว่าความเป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมสูงเกิดจากความสามารถในการเพ่งความสนใจที่กฎเกณฑ์ และมีความสามารถในการควบคุมตนเองในด้านต่างๆ โดยทั่วไปด้วย

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม คือ ทฤษฎีที่อธิบายวิธีการและขบวนการที่บุคคลได้รับอิทธิพลจากสังคม ทำให้เกิดการยอมรับลักษณะ และกฎเกณฑ์ทางสังคมมาเป็นลักษณะของตน ทฤษฎีประเภทนี้ได้นำเอาหลักการเสริมแรง (Principle of Reinforcement) และหลักการเชื่อมโยง (Principle of Association) มาใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม ในการอธิบายต้นกำเนิดและการเปลี่ยนแปลงคุณธรรมจริยธรรม ทฤษฎีการเรียนรู้ได้เน้นการเรียนรู้โดยบังเอิญและการเลียนแบบเป็นสำคัญ ซึ่งทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่แปลกใหม่หรือแตกต่างไปจากเดิมได้โดยง่าย โดยทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญแก่ลักษณะของสถานการณ์ ซึ่งจะเป็นเครื่องกระตุ้นให้บุคคลกระทำพฤติกรรมต่างๆ ได้คือ การหวังความพอใจ และการหลบหลีกความทุกข์ การเลียนแบบลักษณะ และการกระทำของบุคคลอื่น เป็นบ่อเกิดของการยอมรับลักษณะทั้งที่ดีและไม่ดีจากบุคคลได้อย่างง่ายดาย และเกิดได้อย่างกว้างขวางในสถานการณ์ทั่วไป ตั้งแต่เด็กเลียนแบบบิดามารดา ผู้เลี้ยงดู วัยรุ่นเลียนแบบดาราเด็กเลียนแบบพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูที่ตนเองรักใคร่ จะทำให้เด็กเกิดความพอใจเหมือนว่าตนอยู่ใกล้ชิดในขณะหนึ่ง เด็กและวัยรุ่นเลียนแบบคนแปลกหน้าเกิดขึ้นน้อยมาก แต่อาจเกิดขึ้นได้ ถ้าสังเกตเห็นว่าตัวแบบมีพฤติกรรมใดก็ตามแล้วได้รับผลตอบแทนที่น่าพอใจ ผู้สังเกตเห็นก็อยากได้รับความพอใจนั้นด้วยก็จะยอมเลียนแบบตัวแบบนั้นบ้างทฤษฎีที่เกี่ยวกับต้นกำเนิดและพัฒนาการทางด้านคุณธรรมจริยธรรมดังกล่าว เป็นทฤษฎีที่ช่วยกันสร้างภาพการวิเคราะห์คุณธรรมจริยธรรมให้ชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้นกล่าวคือทฤษฎีอิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาการทางคุณธรรมจริยธรรมนั้น กล่าวถึงบทบาทของสภาพแวดล้อมทางสังคมของบุคคลที่มีต่อการปรุงแต่งลักษณะทางจริยธรรมคุณธรรมของบุคคลดังที่เชียร์และคนอื่นๆ (ปาริชาติ แสงสุรินทร์. 2549: 29; อ้างอิงจาก Sears; others. 1957: 327) ได้กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูและความรักที่เด็กได้รับจากบิดามารดาเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาคุณธรรมของเด็ก สำหรับทอมสันและคนอื่นๆ (นิยดา สุวิชาวรินทร์. 2541: 47; อ้างอิงจาก Thomson; others. 1959: 349) กล่าวว่าโรงเรียนมีหน้าที่ปลูกฝังคุณธรรมแก่เด็กโดยจัดหลักสูตรและ

กิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนและสังคมเห็นว่าดีให้แก่เด็กนักเรียน เช่น ให้ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม ดนตรี ตลอดจนกิจกรรมที่ฝึกความมีน้ำใจต่างๆ เช่น ให้ความสามัคคี ความอดทน ความรับผิดชอบ การรู้จักกาลเทศะ เป็นต้น ส่วนทฤษฎีพัฒนาการลักษณะที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้ความสำคัญกับการรู้จักกาลเทศะ เป็นต้น ส่วนทฤษฎีพัฒนาการลักษณะที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้ความสำคัญกับพันธกรรมในการมีส่วนร่วมส่งเสริมหรือขัดขวางพัฒนาการทางคุณธรรมจริยธรรมของบุคคล แต่ทฤษฎีทั้งสองก็ยังเน้นความสำคัญของสภาพแวดล้อมของบุคคลเช่นกัน สำหรับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมช่วยอธิบายกระบวนการยอมรับกฎเกณฑ์ทางสังคมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของลักษณะบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับไรท์ (ปาริชาติ แสงสุรินทร์. 2549: 30; อ้างอิงจาก Wright. 1975: 24-30) ที่กล่าวว่า สังคมมีส่วนมากในการปั้นมนุษย์ให้มีลักษณะต่างๆ กันตามแต่ว่ามนุษย์จะอยู่ในกลุ่มใดของสังคม ดังนั้นสังคมและสถานการณ์ในช่วงชีวิตของบุคคลก็มีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงคุณธรรมของคนได้

2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามัคคี

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกประเทศแต่พบ ข้อมูลไม่หลากหลาย ซึ่งขอเสนอในส่วนที่เกี่ยวข้องดังนี้

งานวิจัยต่างประเทศ

วอน (Vaughn. 1994: 376-A) ได้ศึกษาพฤติกรรมร่วมมือจากการเรียนรู้แบบร่วมมือในเด็กเล็ก กลุ่มตัวอย่างคือ เด็กอายุ 43-58 เดือน จำนวน 17 คน เป็นเด็กชาย 9 คน เด็กหญิง 8 คน เก็บข้อมูลโดยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ครู การบันทึกภาพจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กใช้เวลามากกว่า 5 สัปดาห์ พบว่า พฤติกรรมร่วมมือเป็นส่วนประกอบที่จำเป็นต่อการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมมือกับการเจรจาแสดงการประนีประนอม การแก้ปัญหาสังคมร่วมกัน ซึ่งแสดงให้เห็นได้จากแบบแผนการสนทนาในสถานการณ์ที่หลากหลาย

งานวิจัยในประเทศ

ปัทมา ศุภกานี (2545: 68) ได้ศึกษาพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยก่อนการจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์แบบโครงการในแต่ละสัปดาห์มีพฤติกรรมด้านสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมด้านสังคมโดยเฉลี่ยรวมและแยกรายด้านระหว่างการจัดประสบการณ์แบบโครงการในแต่ละสัปดาห์สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์

ปราณี ไชยภักดี (2548: 82-84) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการส่งเสริมมิตรภาพในเด็กวัยอนุบาลของครูและผู้ปกครองในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ครูและผู้ปกครองส่งเสริมมิตรภาพให้แก่เด็กวัยอนุบาลครบทั้ง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การเริ่มความสัมพันธ์ การคงความสัมพันธ์ที่ดี และการลดความขัดแย้ง นอกจากนี้ ครูและผู้ปกครองส่งเสริมมิตรภาพให้แก่เด็กวัยอนุบาลครบทั้ง 2 บทบาท ได้แก่ การให้โอกาส และการสนับสนุน สรุปได้ดังนี้

1) ด้านการให้โอกาส ครูและผู้ปกครองพบปัญหาในการส่งเสริมมิตรภาพให้แก่เด็กวัยอนุบาลครบทั้ง 3 องค์ประกอบทั้ง 2 วิธี ได้แก่

1.1) การจัดกิจกรรม

1.2) การจัดสภาพแวดล้อม

2) ด้านการสนับสนุน: ครูและผู้ปกครองพบปัญหาในการส่งเสริมมิตรภาพให้แก่เด็กวัยอนุบาลครบทั้ง 3 องค์ประกอบ ดังนี้

2.1) การเริ่มความสัมพันธ์ ครูและผู้ปกครองพบปัญหา การส่งเสริมมิตรภาพให้แก่เด็กวัยอนุบาล 5 วิธี ได้แก่ การให้กำลังใจ การกระตุ้นความสนใจ การให้ความช่วยเหลือ และการให้ความเข้าใจ การตอบสนองความต้องการ นอกจากนี้ผู้ปกครองพบปัญหาในการส่งเสริมมิตรภาพให้แก่เด็กวัยอนุบาลแตกต่างจากครู 1 วิธี ได้แก่ การเป็นแบบอย่าง

2.2) การคงความสัมพันธ์ที่ดี: ครูและผู้ปกครองพบปัญหาในการส่งเสริมมิตรภาพให้แก่เด็กวัยอนุบาล 4 วิธี ได้แก่ การให้กำลังใจ การกระตุ้นความสนใจ การให้ความช่วยเหลือ และการให้ความเข้าใจ นอกจากนี้ ผู้ปกครองพบปัญหาในการส่งเสริมมิตรภาพให้แก่เด็กวัยอนุบาลแตกต่างจากครู 2 วิธี ได้แก่ การตอบสนองความต้องการ และการเป็นแบบอย่าง

2.3) การลดความขัดแย้ง: ครูและผู้ปกครองพบปัญหาการส่งเสริมมิตรภาพให้แก่เด็กวัยอนุบาล 5 วิธี ได้แก่ การให้กำลังใจ การกระตุ้นความสนใจ การให้ความช่วยเหลือ การให้ความเข้าใจ และการเป็นแบบอย่าง และครูพบปัญหาในการส่งเสริมมิตรภาพให้แก่เด็กวัยอนุบาลต่างจากผู้ปกครอง 1 วิธี ได้แก่ การตอบสนองความต้องการ

กาญจนา สิงหเรศ (2551: 64-66) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมประกอบอาหารแบบร่วมมือที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมประกอบอาหารแบบร่วมมือและระหว่างการจัดกิจกรรมประกอบอาหารแบบร่วมมือในแต่ละสัปดาห์ มีพฤติกรรมทางสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมทางสังคมระหว่างการจัดกิจกรรมประกอบอาหารแบบร่วมมือในแต่ละสัปดาห์สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมประกอบอาหารแบบร่วมมือ

ลักกะณา เสนอฤทธิ์ (2551: 64) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรม และระหว่างการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาในแต่ละช่วงสัปดาห์มีค่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมทางสังคมโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < .01$ และเมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์ พบว่า คะแนนพฤติกรรมทางสังคมโดยเฉลี่ยรวมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเพิ่มขึ้นในช่วงสัปดาห์ที่ 1, 4, 8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < .01$ เมื่อวิเคราะห์ค่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ การช่วยเหลือ การแบ่งปัน การยอมรับผู้อื่น โดยค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมทางสังคมด้านการช่วยเหลือมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่เพิ่มขึ้นตั้งแต่ช่วงสัปดาห์ที่ 1, 4, 8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < .01$ ส่วนด้านการแบ่งปันและการยอมรับมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่เพิ่มขึ้นตั้งแต่ช่วงสัปดาห์ที่ 1, 4, และ 8 อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ $P < .01$ ยกเว้นบางช่วงสัปดาห์มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ผลการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยรวมและรายด้านสูงขึ้นอย่างชัดเจน

อโนชา ภิรตารัง (2550: 65) ได้ศึกษาการใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า ทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยหลังผ่านรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้แล้วมีทักษะพื้นฐานทางสังคมโดยรวมและจำแนกรายทักษะมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการทดลอง

สุตาพร วิจิตชัยชาคร (2551: 89-90) ได้ศึกษาผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อพัฒนาการของพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยและเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษในห้องเรียนร่วม ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยปกติและเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษในห้องเรียนร่วมหลังจากได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการมีพฤติกรรมด้านสังคมโดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการช่วยเหลือ ด้านการยอมรับ และด้านการแบ่งปัน สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุภัค แฝงเพชร (2551: 82) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเพาะปลูกพืชประกอบการบันทึกที่มีต่อพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเพาะปลูกพืชประกอบการบันทึก มีพฤติกรรมความร่วมมือทั้งโดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการช่วยเหลือ ด้านการเป็นผู้นำผู้ตาม ด้านความรับผิดชอบ และด้านการแก้ปัญหาความขัดแย้ง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อริสา โสคำภา (2551: 65) ได้ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานอีสปประกอบการใช้สถานการณ์จำลอง ผลการศึกษาพบว่า

1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานอีสปประกอบการใช้สถานการณ์จำลองในแต่ละช่วงสัปดาห์ก่อนและหลังการทดลอง มีคะแนนพฤติกรรมทางสังคมโดยรวมเท่ากับ 3.09 และ 0.75 คะแนนด้านความร่วมมือเฉลี่ยเท่ากับ 1.03 และ 0.52 คะแนนด้านการช่วยเหลือเฉลี่ยเท่ากับ 0.66 และ 0.41 คะแนนด้านการแบ่งปันเฉลี่ยเท่ากับ 1.12 และ 0.25 ตามลำดับ

2) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นิทานอีสปประกอบการใช้สถานการณ์จำลองมีพฤติกรรมรายด้านมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < .01$ โดยด้านความร่วมมือ ด้านการช่วยเหลือ ด้านการแบ่งปัน มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นเท่ากับ 3.08 3.48 และ 3.71 แสดงว่าการจัดกิจกรรมเล่นิทานอีสปประกอบการใช้สถานการณ์จำลองส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมทางสังคมสูงขึ้นอย่างชัดเจน

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า คุณธรรมด้านความสามัคคีสามารถพัฒนาได้ตั้งแต่วัยเด็ก โดยพัฒนาที่จิตลักษณะ ร้อยละ 20 ควบคู่ไปกับการพัฒนาพฤติกรรม ร้อยละ 80 (ดูเดือน พันธมนาวิน. 2551: 54; อ้างอิงจาก ดวงเดือน พันธมนาวิน. 2548) ดังนั้นการพัฒนาความสามัคคีในเด็กปฐมวัยสามารถกล่าวได้ว่าเป็นการพัฒนาพฤติกรรมที่เป็นพื้นฐานความ

สามัคคี ซึ่งสถาบันครอบครัวมีความสำคัญมากในการพัฒนา แต่ในสภาพสังคมยุคโลกาภิวัตน์ สภาพของครอบครัวในปัจจุบันเป็นครอบครัวเดี่ยว ที่สามีภรรยาแยกออกมาอยู่กันตามลำพัง มุ่งทำงานไม่มีเวลาให้กับสมาชิกในครอบครัว อีกทั้งสื่อมวลชน ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ เข้ามามีส่วนในการเป็นแบบอย่างให้กับเด็ก ซึ่งบางครั้งเหมาะสมบ้างไม่เหมาะสมบ้าง ดังนั้น โรงเรียนในฐานะที่เป็นสถาบันที่ใกล้ชิดเด็กทรงมาจากสถาบันครอบครัว ควรมีบทบาทในการปลูกฝัง และพัฒนาพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีให้แก่เด็กเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติให้เติบโตเป็นพลเมืองดี และช่วยพัฒนาประเทศชาติต่อไป

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

3.1 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มสัมพันธ์

เพื่อให้เข้าใจถึงประวัติความเป็นมาของกลุ่มสัมพันธ์ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าประวัติความเป็นมาของกลุ่มสัมพันธ์เพื่อให้เข้าใจและสามารถนำกระบวนการกลุ่มไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีนักศึกษาได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของกลุ่มสัมพันธ์ไว้ดังนี้

“กลุ่ม” เป็นเรื่องที่มีประวัติและวิวัฒนาการย้อนหลังไปในอดีตนานนับพัน ๆ ปี คือเริ่มตั้งแต่มนุษย์อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม การศึกษาเรื่องกลุ่มนี้มีหลายลักษณะแล้วแต่ความสนใจของผู้ศึกษา เช่น ในแง่การศึกษาการเมือง ปรัชญา ศาสนา การศึกษา และสังคม

เยอวา เดเซคูปต์ (2522: 2-4) ได้กล่าวว่าผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้ริเริ่มเรื่องกลุ่มสัมพันธ์คือ เคิร์ท เลวิน (Kurt Lewin) นักวิทยาศาสตร์ชาวเยอรมัน และนักจิตวิทยาสังคมผู้พยายามศึกษาเกี่ยวกับพลังกลุ่มและกลุ่มในแง่ของพฤติกรรมมนุษย์ ตั้งแต่ประมาณปี ค.ศ. 1920 เป็นต้นมา โดยเฉพาะในระหว่างปี ค.ศ. 1930-1948 เลวินและคณะได้ศึกษาทดลองเกี่ยวกับกลุ่มในสังคม จนในที่สุดได้สร้างทฤษฎีสถาน (Field Theory) ขึ้นโดยได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีเกสตัลท์ (Gestalt Theory) และริเริ่มใช้คำว่า “Group Dynamics” ซึ่งในภาษาไทยแปลว่า “พลังกลุ่ม” หรือ “พลวัตรของกลุ่ม” ตั้งแต่นั้นมา

นับจากปี ค.ศ. 1947 เป็นต้นมา มีผู้นำหลักการของพลังกลุ่มไปใช้ในการฝึกมนุษย์สัมพันธ์และความเป็นผู้นำเพื่อการแก้ปัญหาและสร้างความสัมพันธ์อันดีในกลุ่ม รวมทั้งเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพและบำบัดผู้ป่วยทางจิตเพื่อจุดประสงค์อื่นๆ ในวงการต่างๆ อย่างกว้างขวาง ซึ่งรวมทั้งในวงการศึกษาด้วย

ความเป็นมาของวิทยาการกลุ่มสัมพันธ์ในประเทศไทย

ทิสนา แคมมณี (2545: 1-6) ได้กล่าวถึง ประวัติความเป็นมาของกลุ่มสัมพันธ์ในประเทศไทยว่า เรื่องของ “กลุ่ม” นั้นมีผู้สนใจศึกษากันมานานแล้ว แต่เรื่องที่ว่าด้วย “กลุ่มสัมพันธ์” (Group Dynamics) โดยเฉพาะนั้นเริ่มเข้ามามีบทบาทในวงการการศึกษาในประเทศไทยประมาณปี พ.ศ. 2515 ทิสนา เทียนเสมอ ได้ทำปริญญาโทระดับดุษฎีบัณฑิตเรื่อง “A Model for Pre-Service Teacher Training in Human Relations for Thailand” ซึ่งเป็นเรื่องของการใช้กลุ่มสัมพันธ์ในการ

ฝึกอบรมด้านมนุษยสัมพันธ์สำหรับนิสิตนักศึกษาฝึกหัดครูและได้เริ่มนำเรื่องกลุ่มสัมพันธ์นี้มาใช้สอนในวิชา “กระบวนการกลุ่ม” ซึ่งเป็นวิชาในหลักสูตรระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และต่อมาได้เปิดวิชานี้ในระดับปริญญาโทด้วย ในช่วงเวลาดังกล่าวหน่วยแพทยศาสตรศึกษา คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งขณะนั้นมี รอง ศาสตราจารย์ นายแพทย์ทองจันทร์ หงส์ดามรงค์ เป็นหัวหน้าหน่วย ท่านให้ความสนใจในเรื่องกลุ่มสัมพันธ์นี้มาก จึงได้จัดการประชุมโดยใช้วิธีการกลุ่มสัมพันธ์ขึ้นครั้งแรกในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 การประชุมนี้นับเป็นจุดเริ่มต้นของการขยายตัวของความรู้เรื่องกลุ่มสัมพันธ์ในวงการแพทย์ ซึ่งในเวลาต่อมาได้แพร่หลายและขยายตัวไป อย่างกว้างขวางในวงการนี้ ซึ่งรวมไปถึงวงการพยาบาลและการสาธารณสุขของประเทศไทย

ในหลายปี พ.ศ. 2517 ศาสตราจารย์อำไพ สุจริตกุล ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้สนับสนุนให้ ดร.กิตติยา แหม่มณี และคณะ เริ่มดำเนินงานโครงการวิจัยเรื่อง “การฝึกกลุ่มสัมพันธ์และการรับรู้สำหรับครูจากสถาบันฝึกหัดครูระดับประถมศึกษา” ซึ่งเป็นโครงการวิจัยระยะยาว 3 ปี ที่ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากองค์การ UNICEF การวิจัยนี้ นับเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เรื่องกลุ่มสัมพันธ์นี้แพร่หลายไปในวงการฝึกหัดครูและวงการการศึกษา ซึ่งในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2521 ได้รับการพิจารณาตัดสินให้ได้รับรางวัลผลงานวิจัยดีเด่นประจำปีการศึกษา 2522 จากทุนวิจัยรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นอกจากนั้นในปี พ.ศ. 2519 กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการเห็นประโยชน์และความสำคัญของวิชาการนี้ จึงได้บรรจุวิชา “กระบวนการกลุ่ม” เข้าไว้เป็นวิชาบังคับในหลักสูตรฝึกหัดครู ซึ่งมีผลให้นิสิตนักศึกษาฝึกหัดครูทั่วประเทศมีโอกาสศึกษาวิชาการนี้ และนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไป

3.2 ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์

ปัจจุบันได้มีการศึกษาจากบุคคลในวงการต่างๆ ที่ได้นำเอาพลังกลุ่มไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับพฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมายซึ่งในการเกิดกลุ่มขึ้นนั้น

เฮอร์โรลด์ (Herrold. 1952: 492-504) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ว่า เป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลมีโอกาสรวมกันเป็นกลุ่ม เพื่อแก้ปัญหาหรือกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน

คาร์ทไรท์ และแซนเดอร์ (Cartwright; & Zander. 1968: 3) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นการนำเอาวิธีการต่างๆ เช่น บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง เกม การอภิปราย การสังเกต และการใช้ข้อวิจารณ์ซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยในการตัดสินใจร่วมกัน

คมเพชร จิตรสุกุล (2522: 14) กล่าวถึง กิจกรรมกลุ่มว่า หมายถึง การนำเอาประสบการณ์มาวางแผนแลกเปลี่ยนกันเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการในสมาชิกแต่ละคนมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ประสบการณ์ในกลุ่มจะทำให้เกิดพัฒนาการในตัวบุคคลทุกคน

ทิสนา แชมมณี (2522: 1) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมกลุ่มว่าเป็นวิทยาการที่ว่าด้วยเรื่องความสัมพันธ์ของกลุ่มคน และกระบวนการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพยายามศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของคน ซึ่งสอดคล้องกับ เรกอน และ เชพเพิร์ด (Ragon; & Shepherd. 1971: 197) ที่กล่าวว่ากิจกรรมกลุ่มเป็นการศึกษาถึงธรรมชาติของกลุ่ม เมื่อมนุษย์มารวมตัวกันซึ่งมีการศึกษาพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มโดยใช้วิธีการอภิปรายกลุ่มและประเมินผลร่วมกัน

บุหงา วชิระศักดิ์มงคล (2526: 35) ก็ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึงกิจกรรมใดๆ ที่ให้สมาชิกกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากมีโอกาสวิเคราะห์พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นตลอดถึงได้วิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่มโดยการช่วยเหลือและสนับสนุนจากผู้นำกลุ่มตลอดเวลาที่ร่วมกระทำกิจกรรมเหล่านั้น และมีผลทำให้บุคคลมีความเจริญงอกงามในทุกๆ ด้าน

สรศักดิ์ โสฐ (2530: 10) ได้สรุปไว้ว่า กิจกรรมกลุ่มหมายถึงการจัดกิจกรรมขึ้นมาแล้วให้ทุกคนมีส่วนร่วมทั้งความคิดและลงมือกระทำภายในสถานการณ์ที่มีการยอมรับซึ่งกันและกัน เคารพกติกาของกลุ่มจึงเกิดการพัฒนาความคิด ความเข้าใจและพฤติกรรมของบุคคลอันเป็นผลต่อตนเองและคนอื่นที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2542: 72) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process) หมายถึง กระบวนการ ขั้นตอน วิธีการ หรือพฤติกรรมต่างๆ ที่ช่วยให้การดำเนินงานเป็นกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ได้ทั้งผลงานที่ดีและได้ทั้งความรู้สึก และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง ผู้ร่วมงานการสอนมีลักษณะ ดังนี้

1. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้นักเรียนมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนอย่างทั่วถึงและมากที่สุดเท่าที่จะทำได้
2. ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้พูดคุย ปรึกษา หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้กับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น และเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถอยู่ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี อีกทั้งจะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ข้อมูลและทักษะที่กว้างและหลากหลาย
3. ยึดการค้นพบด้วยตนเอง ครูจะเป็นผู้จัดประสบการณ์เรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ค้นหา และค้นพบคำตอบด้วยตนเอง ซึ่งจะมีผลให้นักเรียนจดจำได้ดี
4. เน้นกระบวนการควบคู่ไปกับผลงาน โดยการส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการกลุ่มและกระบวนการต่างๆ ทำให้เกิดผลงาน ซึ่งประสิทธิภาพของผลงานขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของกระบวนการด้านการเรียนรู้ กระบวนการจึงเป็นสิ่งจำเป็นช่วยให้ผลงานดีขึ้น
5. เน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสคิดหาแนวทางที่นำความรู้ความเข้าใจในชีวิตประจำวัน

จากความหมายของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่ากิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นกิจกรรมที่สมาชิกในกลุ่มมีโอกาสเรียนรู้ด้วยการมีส่วนร่วมกระทำกิจกรรมต่างๆ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เพื่อส่งเสริมการวิเคราะห์ ความรู้สึก ความต้องการ แสดงเหตุผลไปในทางเดียวกัน ทำงานร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีระบบ ตลอดจนสามารถลดความเครียดและพัฒนาบุคลิกภาพของตนให้ดีขึ้น ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ในกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ด้านการเรียนรู้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่ง

3.3 หลักการและทฤษฎีของกลุ่มสัมพันธ์

ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานของ “กลุ่มสัมพันธ์” มีหลายทฤษฎี ได้แก่ คาร์ทไรท์และซานเดอร์ (ทิสนา แชมมณี. 2545: 6-9; อ้างอิงจาก Cartwright Zander. 1968: 351-365) ได้กล่าวถึงทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นพื้นฐานของกลุ่มสัมพันธ์

1. ทฤษฎีสนาม (Filed Theory) ของ เคิร์ต เลวิน (Kurt Lewin)

- 1.1 โครงสร้างของกลุ่มเกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีลักษณะแตกต่างกัน
- 1.2 ในการรวมกลุ่มแต่ละครั้ง สมาชิกในกลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในรูปของการกระทำ (act) ความรู้สึก (feel) และความคิด (think)
- 1.3 องค์ประกอบต่างๆ ดังกล่าวไว้ในข้อ 1.2 มีผลต่อโครงสร้างของกลุ่มซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของสมาชิกในกลุ่ม
- 1.4 สมาชิกในกลุ่มจะมีการปรับตัวเข้าหากันและพยายามช่วยกันทำงาน ซึ่งการที่บุคคลพยายามปรับตัว จะก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Cohesion) และทำให้เกิดพลังหรือแรงผลักดันที่ทำให้กลุ่มสามารถดำเนินงานไปได้ด้วยดี

2. ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ (Interaction Theory) ของเบลล์ (Bales) โฮมาน (Homans) และไวท์ (Whyte) แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีนี้คือ

- 2.1 ปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง (Activity)
- 2.2 ปฏิสัมพันธ์ คือ
 - 2.2.1 ปฏิสัมพันธ์ทางร่างกาย (Physical Interaction)
 - 2.2.2 ปฏิสัมพันธ์ทางวาจา (Verbal Interaction)
 - 2.2.3 ปฏิสัมพันธ์ทางอารมณ์จิตใจ (Emotional Interaction)
- 2.3 กิจกรรมต่างๆ ที่กระทำผ่านการมีปฏิสัมพันธ์นี้ จะก่อให้เกิดอารมณ์และความรู้สึก (Sentiment)

3. ทฤษฎีระบบ (System Theory) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดสำคัญ คือ

3.1 กลุ่มมีโครงสร้างหรือระบบ ซึ่งประกอบด้วยการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกและการแสดงบทบาทของสมาชิกอันถือว่าการลงทุน (Input) เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ (Output) อย่างใดอย่างหนึ่ง

3.2 การแสดงบทบาทหน้าที่ของสมาชิก กระทำได้โดยผ่านทางระบบสื่อสาร (Communication) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการแสดงออก

4. ทฤษฎีสังคมมิติ (Sociometric Orientation) ของโมเรโน (Moreno) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่สำคัญดังต่อไปนี้

4.1 ขอบเขตการกระทำของกลุ่มขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของสมาชิกในกลุ่มในการเลือกรูปแบบและวิธีการที่จะปฏิสัมพันธ์ต่อกัน (Interpersonal Choice)

4.2 เครื่องมือที่สามารถนำมาใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ได้ก็คือ การแสดงบทบาทสมมติ (role playing) และการใช้เครื่องมือวัดสังคมมิติ (Sociometric Test)

5. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Orientation) ของซิกมุนด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่สำคัญ คือ

5.1 เมื่อบุคคลอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม จะต้องอาศัยกระบวนการจูงใจ (Motivation Process) ซึ่งอาจเป็นการให้รางวัล หรือการได้รับผลจากการทำงานในกลุ่ม

5.2 ในการรวบรวมกลุ่ม มีโอกาสแสดงตนอย่างเปิดเผยหรือพยายามป้องกันปิดบังตนเองโดยวิธีต่างๆ (Defense Mechanism) การช่วยให้บุคคลแสดงออกตามความเป็นจริงโดยใช้วิธีการบำบัดทางจิต (Therapy) สามารถช่วยให้สมาชิกในกลุ่มเกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น

6. ทฤษฎีจิตวิทยาทั่วไป (General Psychology) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่าการใช้หลักจิตวิทยาต่างๆ เช่น จิตวิทยาการรับรู้ การเรียนรู้ ความคิดความเข้าใจ การให้แรงจูงใจ ฯลฯ สามารถช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมของบุคคล

7. ทฤษฎีบุคลิกภาพของกลุ่ม (Group Syntality Theory) ของแคทเทล (Cattell) ทฤษฎีนี้อาศัยหลักการจากทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) คือ กฎแห่งผล (Law of Effect) เพื่ออธิบายพฤติกรรมของกลุ่ม แนวคิดในทฤษฎีนี้ประกอบด้วย

7.1 ลักษณะของกลุ่มโดยทั่วไป มีดังนี้

7.1.1 กลุ่มแต่ละกลุ่มมีสมาชิกซึ่งมีบุคลิกภาพเฉพาะตัว (Population Traits) ได้แก่ สถิติปัญญา ทักษะ บุคลิกภาพ เป็นต้น

7.1.2 กลุ่มแต่ละกลุ่มมีบุคลิกเฉพาะกลุ่ม (Syntality Traits หรือ Personality Traits) ซึ่งเป็นผลจากสมาชิกกลุ่มที่มีลักษณะแตกต่างกันออกไป บุคลิกภาพของกลุ่มได้แก่ ความสามารถของกลุ่มที่มีอยู่ การกระทำของสมาชิกร่วมกัน การตัดสินใจ รวมทั้งพฤติกรรมที่แสดงออกของสมาชิก เป็นต้น

7.1.3 กลุ่มแต่ละกลุ่มมีโครงสร้างภายในเฉพาะตน (Characteristic of Internal Structure) ซึ่งหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก และแบบแผนหรือลักษณะในการรวบรวมกลุ่ม

7.2 พลัฏฐ์อันเกิดจากบุคลิกภาพของกลุ่ม (Dynamics of Syntality) หมายถึงการแสดงกิจกรรมหรือความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่มเพื่อจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง การกระทำของสมาชิกมีลักษณะ 2 ประการ คือ

7.2.1 ลักษณะที่ทำให้กลุ่มรวมกันได้ (Maintenance Synergy) หมายถึงลักษณะของความร่วมมือในการกระทำของสมาชิกแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ความสัมพันธ์ของสมาชิกเป็นไปได้อย่างราบรื่นและก่อให้เกิดความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Cohesion) ซึ่งทำให้กลุ่มไม่แตกแยกหรือมีสมาชิกถอนตัวออกจากกลุ่ม

7.2.2 ลักษณะที่ทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จ (Effective Synergy) หมายถึงกิจกรรมที่สมาชิกกระทำเพื่อให้กลุ่มบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

8. ทฤษฎีสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม (A Theory of Group Achievement) สโตกคิลล์ (Stogdill) ได้อธิบายทฤษฎีนี้ไว้ว่าสัมฤทธิ์ผลของกลุ่มโดยทั่วไปมี 3 ด้าน คือ

8.1 การลงทุนของสมาชิก (Member Inputs) เมื่อบุคคลมารวมกลุ่มกัน ต่างคนต่างจะแสดงออกและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น รวมทั้งคาดหวังการตอบสนองตามความคิดเห็นและความเข้าใจของตนซึ่งการกระทำต่าง ๆ ของสมาชิกกลุ่มถือเป็นการลงทุนของสมาชิก

8.2 โครงสร้างของผลสัมฤทธิ์ของกลุ่ม

8.2.1 โครงสร้างอย่างเป็นทางการ (Formal Structure) คือสิ่งที่คาดหวังจากการมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก เช่น การกำหนดตำแหน่งให้แก่สมาชิกแต่ละคนให้มีฐานะ (Status) และหน้าที่ (Function) ตามที่ควรจะเป็น เพื่อให้สมาชิกกระทำและตอบสนองตามที่ให้ผลของการทำงานเป็นจริงขึ้นมาได้

8.2.2 โครงสร้างเกี่ยวกับบทบาทของสมาชิก (Role Structure) คือ โครงสร้างของกลุ่มที่เชื่อว่ามีอยู่ในตัวสมาชิกแต่ละคน สมาชิกแต่ละคนจะมีอิสระที่จะแสดงบทบาทของตนได้อย่างเต็มที่บทบาทที่กล่าวถึงได้แก่ ความรับผิดชอบ (Responsibility) และอำนาจ (Authority) ในการทำตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

8.2.3 ผลงานของกลุ่ม (Group Outputs) หรือสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม (Group Achievement) หมายถึง ผลที่ได้รับจากการลงทุนของสมาชิกซึ่งได้แก่การแสดงออก การปฏิสัมพันธ์ และการคาดหวังผลโดยผ่านการแสดงออกตามโครงสร้างการกระทำของกลุ่ม ผลที่กลุ่มได้รับมี 3 ประการ คือ

1. ผลของการทำงาน (Productivity) ซึ่งเกิดจากความคาดหวังหรือจุดมุ่งหมายและการกระทำเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

2. ขวัญกำลังใจของกลุ่ม (Group Morale) หากกลุ่มมีโครงสร้างและกระบวนการที่ดีขวัญและกำลังใจของกลุ่มจะมีมากขึ้น

3. ความสามัคคี หรือการยึดเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Cohesion) เป็นผลที่เกิดขึ้นจากความพอใจของสมาชิกกลุ่มในการทำงานร่วมกัน

สัมฤทธิ์ผลของกลุ่มดังกล่าว เป็นผลที่เกิดขึ้นจากการลงทุนของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม ซึ่งหมายถึงการแสดงออกของสมาชิกแต่ละคน การปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก ความรับผิดชอบของสมาชิก การใช้อำนาจของผู้นำ บทบาทหน้าที่ของสมาชิก ทั้งที่เป็นทางการและที่เป็นบทบาทเฉพาะตน การคิดและการตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม เป็นต้น

9. ทฤษฎีพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Fundamental Interpersonal Relations Orientations)

ชูลทซ์ (Schutz) อธิบายทฤษฎีนี้ไว้ว่า สมาชิกกลุ่มทุกคนมีความต้องการที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับผู้อื่น ต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม/หมู่/คณะ (Inclusion) ต้องการที่จะได้รับการยอมรับนับถือและการยกย่องจากผู้อื่น นอกจากนั้นยังต้องการที่จะเป็นที่รักของบุคคลอื่น (Control) บุคคล แต่ละคนมีรูปแบบหรือลักษณะเฉพาะในการปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงและปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น ซึ่งความสัมพันธ์นั้นอาจเป็นไปในลักษณะเข้ากันได้ (Compatibility) หรือเข้ากันไม่ได้ (Incompatibility) ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์และการปรับตัวของสมาชิกในกลุ่ม

จากการศึกษาหลักการและทฤษฎีที่นำมาใช้ในกลุ่มสัมพันธ์ พอสรุปได้ 9 ทฤษฎีหลัก คือ

1. ทฤษฎีสนาม (Field Theory) เป็นทฤษฎีที่มีแนวคิดเน้นถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อก่อให้เกิดการปรับตัวเข้าหากันในการทำงานหรือทำกิจกรรมร่วมกัน

2. ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ (Interaction Theory) มีแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมที่ส่งเสริมการผ่อนคลายอารมณ์ ความรู้สึก โดยมีการปฏิสัมพันธ์ทางกาย วาจา อารมณ์ และจิตใจ

3. ทฤษฎีระบบ (System Theory) มีแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกโดยการแสดงออก

4. ทฤษฎีสังคมมิติ (Sociometric Orientation) มีแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับการขอขอบเขตของการกระทำขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของสมาชิก

5. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Orientation) มีแนวคิดสำคัญ คือ การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มได้ดีนั้นต้องอาศัยกระบวนการจูงใจและส่งเสริมให้บุคคลแสดงออกตามความเป็นจริงอย่างเปิดเผย

6. ทฤษฎีจิตวิทยาทั่วไป (General Psychology) มีแนวคิดว่าการนำหลักการทางจิตวิทยาต่างๆ มาประยุกต์ร่วมกัน

7. ทฤษฎีบุคลิกภาพของกลุ่ม (Group Syntality Theory) ทฤษฎีนี้กล่าวถึงลักษณะของกลุ่ม การแสดงถึงความร่วมมือของกลุ่มเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

8. ทฤษฎีสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม (A Theory OF Group Achievement) เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับผลของการลงทุนของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งเป็นการแสดงออกโดยการปฏิสัมพันธ์ด้วยความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม

9. ทฤษฎีพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Fundamental Interpersonal Relations Orientations) เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงความต้องการมีส่วนร่วมและการยอมรับจากผู้อื่น โดยขึ้นอยู่กับการปรับตัวของสมาชิก

จากทฤษฎีทั้ง 9 ทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นพื้นฐานในการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นทฤษฎีที่เน้นถึงการมีบทบาทหน้าที่ของผู้เรียนที่แตกต่างกัน ในการปรับตัวเข้าหากันในสังคมหนึ่งสังคมใดที่ผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์ด้วยการแสดงออก ทั้งทางกาย วาจา อารมณ์ และจิตใจ ในการตัดสินใจเพื่อกระทำการใดๆ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ โดยอาศัยกระบวนการตั้งใจและการเสริมแรงซึ่งกันและกัน

3.4 จุดมุ่งหมายของกลุ่มสัมพันธ์

เบนเนท (พนม ลิ้มอารีย์. 2529: 18-26; อ้างอิงจาก Bennet. 1963: 5-9) ได้สรุปจุดมุ่งหมายโดยทั่วไปของกิจกรรมไว้ดังนี้

1. เพื่อโอกาสให้สมาชิกของกลุ่มได้เรียนรู้ทางด้านการศึกษา อาชีพ สังคมและส่วนตัวจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น เช่น

1.1 การปฐมนิเทศนักเรียนที่เข้ามาใหม่ เพื่อให้เขาได้รับประโยชน์จากทางโรงเรียนมากที่สุด

1.2 การได้มีโอกาสศึกษาถึงปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่ม และช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์กลุ่มในชีวิตที่โรงเรียนของเรา อาจทำให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นที่ยอมรับในสังคมได้

1.3 การศึกษากลุ่มในเรื่องปัญหาของการเจริญเติบโต เพื่อรู้จักปรับตัวให้สมกับวัยอย่างมีเหตุผล

1.4 การศึกษากลุ่มเพื่อให้สมาชิกเกิดทัศนคติที่ดีต่อตนเอง เพื่อพัฒนาความสนใจความสามารถ บุคลิกภาพลักษณะเด่นของตนเองและการปรับตัวทางสังคมและส่วนตัว

1.5 การศึกษากลุ่มเพื่อหาวิธีการที่มีประสิทธิภาพที่จะส่งเสริมการเรียนรู้

1.6 การศึกษากลุ่มถึงเรื่องชีวิตการทำงาน และปัญหาของการปรับตัวต่ออาชีพความก้าวหน้าทางด้านอาชีพ

1.7 ช่วยกลุ่มให้ได้เรียนรู้วิธีการที่จะสร้างโครงการ และวางแผนอาชีพในระยะยาวที่เหมาะสม

1.8 ช่วยพัฒนามาตรฐานค่านิยมของบุคคล อันจะช่วยให้เขาสามารถเลือกประสบการณ์ด้านต่างๆ ของชีวิตและพัฒนาปรัชญาของตนเองได้

2. กิจกรรมกลุ่มก่อให้เกิดผลทางการบำบัดรักษา จากการที่ได้มีโอกาสในการปลดปล่อยความตึงเครียดทางอารมณ์ได้มีความเข้าใจ และได้ข้อคิดในปัญหาต่างๆ ของบุคคลมากขึ้น รวมทั้งการศึกษาปัญหาของคนที่คล้ายคลึงกันในบรรยากาศที่อบอุ่นผ่อนคลายและนำมาแก้ไขปรับปรุงบุคลิกภาพ และวิถีทางชีวิตของเรากลุ่มเปิดโอกาสให้เราได้วินิจฉัยตนเองและผู้อื่น

3. เพื่อช่วยให้บุคคลถึงจุดมุ่งหมายของการแนะนำอย่างประหยัด และมีประสิทธิภาพมากกว่าวิธีการปรึกษาเป็นรายบุคคล

4. เพื่อช่วยให้การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะกลุ่มทำให้เข้าใจภูมิหลัง และลักษณะทั่วไปของปัญหาต่างๆ

แทรกซ์เลอร์ และนอร์ท (เฉลิมชัย หายกล้า. 2537: 12; อ้างอิงจาก Traxler; & North. 1967: 320) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมไว้ดังนี้ คือ

1. เพื่อให้การศึกษาอบรมแก่บุคคลที่ยังไม่คุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อม เฉพาะในมหาวิทยาลัยหรือในโรงเรียน โดยการจัดโครงการปฐมนิเทศนักเรียนใหม่ หรือนำไปจัดในรูปแบบของการแนะนำได้ตลอดปี

2. เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ที่แตกต่างไปจากประสบการณ์ที่ได้รับในหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการศึกษาเล่าเรียน การใช้ห้องสมุด การศึกษาในโอกาสต่างๆ หรือเรื่องราวที่อยู่ในความสนใจของนักเรียน

3. เพื่อเป็นรากฐานที่จะนำไปสู่การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล เพราะทำให้นักเรียนคุ้นเคยกับครูในขณะที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

4. เพื่อการปรับตัว บำบัดรักษาและความเจริญงอกงามของบุคคลของกลุ่ม

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2522: 96-98) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม เพื่อนำไปใช้พัฒนาบุคคลแต่ละกลุ่มไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อสร้างความเข้าใจในตนเองอย่างถูกต้อง
2. เพื่อสร้างความเข้าใจในบุคคลอื่น
3. เพื่อสร้างความความสามารถในการทำงานร่วมกันได้ดีขึ้น

จากการศึกษาจุดมุ่งหมายของกลุ่มสัมพันธ์จากการศึกษาข้างต้น สรุปได้ดังนี้

1. เพื่อให้ได้ศึกษาความรู้เพิ่มเติมนอกจากหลักสูตร
2. เพื่อจัดประสบการณ์ใหม่ๆ ให้ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น
3. เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย โดยมีครูเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ

ดังนั้นนำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ไปใช้ เพื่อให้บุคคลได้มีโอกาสที่จะปรับปรุงแก้ไขพัฒนาตนเอง ตลอดจนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และความคิดเห็นต่างๆ ซึ่งสามารถทำให้เกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น

3.5 ประโยชน์ของกลุ่มสัมพันธ์

โรเจอร์ส (Rogers. 1970: 121-122) ได้กล่าวถึงผลการศึกษาวิจัยของกิบ (Gibb) ที่พบว่า วิธีการกลุ่มจะให้ผลส่งเสริมสร้างสรรค์ทางด้านจิตวิทยามากกว่า คือจะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการรับรู้ ทางด้านความรู้สึก มีการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ตลอดจนเปิดเผยความรู้สึก มีความจริงใจ และเป็นไปอย่างธรรมชาติ มีความเปลี่ยนแปลงทางด้านความสามารถในการควบคุมความรู้สึกต่างๆ ของตนเอง มีการแสดงพฤติกรรมที่ตรงกับความรู้สึกของตนเองมีแนวทางในการสร้างแรงจูงใจ หมายถึง การเข้าใจในตนเอง (Self-Actualization) การรู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเจตคติทั้งต่อตนเองและผู้อื่น หมายความว่าบุคคลจะยอมรับตนเอง พัฒนาในเรื่องคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเองและมีความหมายมั่นคงยิ่งขึ้นในด้านเจตคติที่ดีต่อผู้อื่น ได้แก่ การใช้อำนาจลดน้อยลง มีการยอมรับผู้อื่นมากขึ้นลดการสั่งสอน และความคุมผู้อื่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้นและมีความรู้สึกพึ่งพากันและกัน เชื่อในความสามารถของบุคคล มีการแก้ไขปัญหาโดยการทำงานเป็นกลุ่มและเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

วิลเลียม สันถะโกมล (2522: 20) กล่าวถึงประโยชน์ของกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อทักษะต่างๆไว้ดังต่อไปนี้

1. ทักษะทางสังคม (Social Skill) เป็นทักษะที่ช่วยให้อยู่ร่วมกัน และทำงานกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น เช่น ทักษะการเป็นผู้ให้และผู้รับ การยอมรับความสามารถของตนเองและผู้อื่น ฯลฯ
2. ทักษะในการศึกษาค้นคว้า (Study Skill) เป็นทักษะในการค้นคว้าหาความรู้ ทักษะในการเก็บรวบรวมข้อมูล การพูด การฟัง การอ่านและการรายงาน
3. ทักษะทางปัญญา (Intellectual Skill) ได้แก่ทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า วิพากษ์วิจารณ์ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีเหตุผล
4. ทักษะในการทำงานกลุ่ม (Group Work Skill) เป็นทักษะในการทำงาน เช่น ทักษะในการวางแผนงานการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

เยาพา เดชะคุปต์ (2522: 229-230) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่มว่าการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น จากกลุ่มจะเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่าและมีความหมายต่อผู้เรียนมากขึ้น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ในฐานะเป็นสมาชิกของกลุ่ม ได้ลงมือปฏิบัติได้แสดงความคิดเห็น มีความรู้สึกและอารมณ์ร่วมในสิ่งที่ได้กระทำ จะทำให้เกิดแนวคิด และสามารถจดจำเนื้อหาได้นาน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมในกลุ่มจะให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างกว้างขวาง และได้ผลดี สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

คมเพชร จัตรศุภกุล (2530: 15-19) ได้กล่าวถึงคุณค่าของกิจกรรมกลุ่มว่า นอกเหนือจากความสำเร็จของกิจกรรมที่ทำแล้ว กิจกรรมกลุ่มยังมีคุณค่าด้านอื่นๆ อีก ได้แก่

1. คุณค่าในด้านการพัฒนา (Developmental Values) เช่นการสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคลการพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม การพัฒนาการด้านทักษะสติปัญญาและปกติวิสัยทางสังคมคุณค่าด้านอาชีพตลอดจนความเจริญงอกงามด้านความรู้และทักษะ

2. คุณค่าในด้านการวิจัย (Diagnostic Values) สำหรับผู้นำกลุ่ม เมื่อมีการทำกิจกรรมกลุ่ม จะทำให้มีโอกาสดูสังเกตสมาชิกในกลุ่มแต่ละคนทำให้ได้รับความเข้าใจเป็นอย่างดีในตัวผู้เรียน

3. คุณค่าในด้านการบำบัด (Therapeutic Values) ในการรวมกลุ่มของบุคคลนั้นจะมีค่าต่อการบำบัดได้เป็นอย่างดีในโรงพยาบาล คลินิกจะนำวิธีการทางกลุ่มไปใช้ในการรักษาคนไข้ โดยการทำบำบัดทางจิตวิทยากับคนไข้เป็นกลุ่ม (Group Psychotherapy) สำหรับในโรงเรียนผู้เรียนที่มีปัญหาเพียงเล็กน้อยจะได้ประโยชน์จากการร่วมกิจกรรมกลุ่ม เช่น การแก้ปัญหาทางอารมณ์ การพัฒนานิสัยของตนเอง เป็นต้น

4. คุณค่าต่อโรงเรียนและชุมชน (Values to the School and Community) การเข้าร่วมกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสในการพัฒนาตนเอง ในด้านต่างๆ ทำให้บุคคลที่มีความสามารถ มีคุณค่า สร้างประโยชน์ให้แก่โรงเรียนและชุมชนได้

จากข้อความข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์นั้นสมาชิกในกลุ่มจะมีการพัฒนาทางด้านสังคม การฟัง การพูด การอ่าน การเขียน การคิดวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์ และมีเหตุผล และการทำงานเป็นกลุ่มอย่างมีระบบ ซึ่งเป็นการเพิ่มความมั่นใจในตนเอง มีการค้นพบตนเอง เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและพร้อมที่จะใช้ความรู้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่มาพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์บางประการได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3.6 วิธีการสอนที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ทิตนา แคมมณี (2545: 152) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต้องอาศัยวิธีการสอนต่างๆ หลายวิธี ซึ่งจะขอกล่าวย่อๆ ดังต่อไปนี้

1. เกม (Game) เป็นวิธีการวิธีหนึ่งซึ่งสามารถนำมาใช้ในการสอนกลุ่มสัมพันธ์ได้ดี โดยครูผู้สอนร่างสถานการณ์หรือเกมการเล่นขึ้น แล้วให้ผู้เรียนลงเล่นด้วยตนเองภายใต้ข้อตกลงหรือกติกาบางอย่างที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้เรียนจะต้องตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง อันจะมีผลออกมาในรูปของการแพ้การชนะ วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนฝึกการแก้ปัญหาและชนะอุปสรรคต่างๆ

2. บทบาทสมมติ (Role-Play) วิธีการนี้มีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติเช่นเดียวกับเกม แต่มีการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่สมมติขึ้นมา แล้วให้ผู้เรียนสวมบทบาทนั้น และแสดงออกตามธรรมชาติโดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์ และความรู้สึกนึกคิดของตนเองเป็นหลัก ดังนั้นวิธีนี้จึงมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้และพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นอันจะก่อให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง

3. กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นวิธีการสอนอีกวิธีหนึ่งซึ่งใช้กรณี หรือเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริง ๆ มาดัดแปลงและใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์และอภิปรายร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝนหาทางแก้ไขปัญหาที่นั้น วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด และพิจารณาข้อมูลที่ตนได้รับอย่างถี่ถ้วน และการอภิปรายจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยน

ข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งการนำเอากรณีต่าง ๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้ จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความจริง ซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้มีความหมายสำหรับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นวิธีการนี้จะทำให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการเผชิญและแก้ปัญหาโดยไม่ต้องรอให้พบกับปัญหาจริง

4. สถานการณ์จำลอง (Simulation) คือการจำลองสถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงไปอยู่ในสถานการณ์นั้น และได้เรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นจริงในเรื่องนั้น วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งในสถานการณ์จริงผู้เรียนอาจจะไม่กล้าแสดงออก เพราะอาจจะเป็นการเสี่ยงต่อผลที่จะได้รับจนเกินไป

5. ละคร (Acting or Dramatization) เป็นวิธีการที่ให้ผู้เรียนได้ทดลองแสดงบทบาทตามบทที่เขียนหรือกำหนดไว้ โดยผู้แสดงจะต้องพยายามแสดงให้สมตามบทบาทที่กำหนดไว้ โดยไม่นำเอาบุคลิกภาพและความรู้สึกนึกคิดของตนเองเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกันจะมีส่วนทำให้เกิดผลเสียต่อการแสดงบทบาทนั้น วิธีการนี้เป็นวิธีที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระ โดยการช่วยกันนำสาระมาแสดงให้เห็นชัด การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงละครร่วมกัน จะช่วยฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกัน ได้ฝึกการทำงานร่วมกัน

6. การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion) เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออก และช่วยให้ผู้เรียนได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น การจัดกลุ่มย่อยมีหลายแบบต่าง ๆ กัน

จากการศึกษาวิธีการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้การสอนกระบวนการกลุ่ม พอสรุปได้ 6 วิธี ได้แก่ บทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง ละคร เกม และการอภิปรายกลุ่มย่อย ซึ่งวิธีการสอนดังกล่าวเป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีการแสดงออกตามประสบการณ์การเรียนรู้ที่แตกต่างกันระหว่างบุคคล โดยอยู่ภายใต้ กฎ กติกาเดียวกัน เพื่อเป็นการเสริมทักษะในการเคลื่อนไหว การแก้ปัญหา และการคิดวิเคราะห์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาเพื่อนำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.7 หลักการเรียนรู้และการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

เยาวยา เดชะคุปต์ (2522: 233-228) หลักการเรียนรู้ตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ถือว่าผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน และการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีก็ต่อเมื่อผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง

หลักการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 2 หัวข้อใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Active Participation) จากการมีปฏิสัมพันธ์กันสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มย่อย

2. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ เนื้อหา และความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม (Analysis)

หลักการสอน

การสอนโดยอาศัยทฤษฎีการบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีหลักการที่ครูจะนำไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนได้ดังนี้

1. การจัดตั้งจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน (Objectives) เพราะจุดมุ่งหมายเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะกำหนดจุดหมายปลายทาง และช่วยให้การเรียนการสอนเกิดผลสำเร็จตามที่ต้องการ

2. การจัดประสบการณ์เรียนรู้ (Learning Experiences) เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายการสอน ขึ้นต่อไปเป็นการจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยประสบการณ์ขั้นเริ่มแรก (First Hand Experiences) ที่ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้อย่างถ่องแท้ด้วยตนเอง (Insight) ซึ่งจะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนเป็นผู้ลงมือกระทำหรือเป็นผู้คิดค้นได้เอง

3. การพัฒนาความสามารถทางปัญญา (Intellectual Development) และมนุษยสัมพันธ์ (Human Relationship) การเรียนการสอนแต่ละครั้งเมื่อผู้เรียนได้ลงมือกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ เขาจะเกิดความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งที่ทำไป ความรู้สึกนี้จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถรับรู้แนวคิดของแต่ละบทเรียน แต่การรับรู้ของแต่ละคนแตกต่างกันตามประสบการณ์เดิม สติปัญญา และความสามารถ ผู้เรียนจะร่วมกันคิดวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้สึกระหว่างการทำงานในกลุ่ม อันจะนำไปสู่การพัฒนาความคิดและสติปัญญา

4. การสรุปและการนำหลักการไปประยุกต์ใช้ (Application in Real Life) เมื่อผู้เรียนรับแนวคิดที่ถูกต้องเหมาะสมแล้ว ขึ้นต่อไปช่วยให้ผู้เรียนสามารถสรุปแนวคิดเหล่านั้นเข้าเป็นหมวดหมู่ และเป็นกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับแต่ละบุคคล โดยครูต้องแนะแนวทางให้ผู้เรียนอภิปรายเพื่อหาข้อสรุปหลักการของสิ่งที่เรียนมาและแนะนำการนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นต่อไป

ทิตนา แชมมณี (2545: 159-165) ในการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์นั้น นิยมใช้วิธีการศึกษาแบบห้องปฏิบัติการ (Laboratory Approach) และการฝึกแบบเข้ม (Intensive Training) กล่าวคือผู้ศึกษาได้ทดลองและเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมร่วมกันซึ่งผู้ศึกษาที่มาร่วมกิจกรรมนั้น จะมีโอกาสได้ทดลองและเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นโดยใช้การรวมกลุ่มเป็นเสมือนห้องทดลองปฏิบัติการ การศึกษาในลักษณะดังกล่าวจะเป็นไปอย่างต่อเนื่องและเข้มข้น เพื่อช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจลึกซึ้งและแน่นแฟ้น วิธีการศึกษาหรือการเรียนตามลักษณะดังกล่าวนี้ เมื่อวิเคราะห์แล้วพบว่า มีพื้นฐานความเชื่อเกี่ยวกับหลักการเรียนรู้และการสอน ซึ่งมีนักวิชาการกล่าวไว้ดังนี้

1. หลักการเรียนรู้

1.1 การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ตื่นตัวมีชีวิตชีวา (Active Learning) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของตน

1.2 การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากแหล่งต่างๆ กัน มิใช่จากแหล่งใดแหล่งหนึ่งเพียงแหล่งเดียวประสบการณ์ความรู้ที่คิดของแต่ละบุคคล ถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ

1.3 การเรียนรู้ที่ดีจะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากความเข้าใจและสามารถใช้ในการเรียนรู้ให้เป็นประโยชน์ได้ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบด้วยตนเอง มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจลึกซึ้ง และจดจำได้ดี

1.4 กระบวนการเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และคำตอบต่างๆ ที่ตนต้องการ ผลงานต่างๆ จะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นกับกระบวนการเป็นสำคัญ

1.5 การเรียนรู้มีความหมายต่อผู้เรียน คือ การเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้ การช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในสิ่งนั้นมากขึ้น และเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

2. หลักการสอน

ความเชื่อในหลักการเรียนรู้ดังกล่าวสะท้อนไปสู่หลักการสอนที่ใช้ในการสอนเรื่องกลุ่มสัมพันธ์ต่างๆ ไป ซึ่งมีลักษณะดังนี้

2.1 ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึง และมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (Active Participation)

2.2 ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญโดยให้ผู้เรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่มได้พูดคุยปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน (Group Interaction)

2.3 ยึดการค้นพบด้วยตนเองเป็นวิธีการสำคัญในการเรียนรู้ โดยครูพยายามจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหาและค้นพบคำตอบด้วยตนเอง (Experiential Learning)

2.4 เน้นกระบวนการ (Process-Oriented) โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการกลุ่มและกระบวนการต่างๆ ที่ทำให้เกิดผลงาน

2.5 เน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน (Application of Knowledge) โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสคิดหาแนวทางที่จะนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ในชีวิตประจำวัน

จากการศึกษาหลักการเรียนรู้และการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ข้างต้น พอสรุปได้ว่า เราสามารถนำความรู้ ดังกล่าวมาใช้ในการสอนโดยทั่วๆ ไปได้เป็นอย่างดี แนวทางในการนำไปใช้ที่เห็นได้ชัดเจนมีดังนี้

1. การนำหลักการเรียนรู้และหลักการสอนของกลุ่มสัมพันธ์ไปใช้เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยอาศัยวิธีสอนแบบต่างๆ เข้าด้วย เช่น การสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรู้ด้วยตนเองควบคู่ไปกับการสอนแบบค้นพบ การสอนแบบบูรณาการ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้จริง

2. การสอนกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์โดยบูรณาการในการสอนเนื้อหาสาระต่างๆ คือ การที่เมื่อใดก็ตามที่ครูสอนเนื้อหาสาระโดยมีการจัดกิจกรรมกลุ่ม ครูควรเอาใจใส่หรือดูแลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกฝนทักษะเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มที่ดีควบคู่ด้วย

3. การสอนกลุ่มสัมพันธ์โดยตรง โดยเน้นหรือให้ความสนใจเป็นพิเศษในปัญหาของผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่มีผลตกกระทบต่อกันและกัน การให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหาด้านกลุ่มสัมพันธ์ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคลหนึ่งหรือหลายคนมีผลตกกระทบต่อกัน นอกจากจะเป็นการช่วยให้ผลการเรียนของผู้เรียนดีขึ้นแล้ว ยังเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะในการปรับตัวและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอีกด้วย

1.8 ขั้นตอนการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในการเรียนการสอน

ทศพร มณีศรีขำ (2539: 32) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสอน โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไว้ดังนี้

1. ตั้งจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนทั้งจุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

2. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือประกอบกิจกรรมด้วยตนเอง และเพื่อให้มีประสบการณ์ในการเป็นกลุ่ม

2.1 ขั้นนำ เป็นการสร้างบรรยากาศของผู้เรียนให้มีความพร้อมในการสอน

2.2 ขั้นสอน ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่มเพื่อประสบการณ์ตรง และคัดเลือกความเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

2.3 ขั้นวิเคราะห์เมื่อดำเนินการจัดประสบการณ์ ให้นักเรียนวิเคราะห์แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรม และความร่วมมือในการทำงาน โดยวิเคราะห์จากความรู้สึกในการรับรู้ของผู้เรียน

2.4 ขั้นสรุป นักเรียนรวบรวมความคิดเป็นหมวดหมู่ ครูกระตุ้นให้แนวทางจากนั้นก็นำข้อสรุปจากเนื้อหาวิชาไปประยุกต์ใช้ปรับปรุงตนเองและเข้ากับคนอื่น

นิรมิต ขาวระนอง (2542: 11-14) ได้กล่าวว่า ในการสอนกลุ่มสัมพันธ์นั้น ควรมีขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมดังนี้

1. ขั้นกิจกรรม เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกคนหนึ่งในกลุ่มและเป็นผู้ลงมือปฏิบัติหรือคิดค้นแสวงหาสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง

- การมีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย จะมีการเคลื่อนไหว และแสดงออกทางกาย วาจา ในการแสดงความคิดเห็น สื่อความหมายกับผู้อื่นเพื่อให้ก่อเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

- การมีส่วนร่วมทางด้านจิตใจ ความรู้สึกและอารมณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัตินั้น จะนำไปสู่การรับรู้แนวคิด และการเรียนรู้ทางด้านเนื้อหาวิชาได้เป็นอย่างดี

- การมีส่วนร่วมทางด้านสติปัญญาหรือสมอง เป็นแนวทางในการพัฒนาความคิด เหตุผลในการพิจารณาไตร่ตรองในการทำงาน การวิเคราะห์ การตัดสินใจ มีการค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ และสร้างแนวคิดจากสิ่งที่ได้รับรู้นั้น

- การมีส่วนร่วมทางสังคม เมื่อผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกลุ่ม ก็มีความสัมพันธ์กับผู้อื่น จะเกิดปฏิสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ความเชื่อ ฯลฯ ซึ่งจะช่วยทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างกว้างขวางและเกิดผลดี

2. ขั้นอภิปรายและวิเคราะห์ เมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองแล้ว ต่อไปต้องให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายและวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตนเองทำ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม วิธีการเรียน ผลของการเรียนรู้ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองยิ่งขึ้น

3. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ เมื่อผู้เรียนค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนด้วยตนเอง ผู้เรียนจะรวบรวมแนวคิดที่ตนค้นพบและแนวคิดที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดกับผู้อื่น แล้วสรุปเป็นหลักการของตน การเรียนรู้ที่นอกเหนือจากนี้จะเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาในปัจจุบันแล้วเรายังเรียนเพื่อแก้ปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ขึ้นในอนาคต

4. ขั้นประเมินผล การประเมินผลกลุ่มสัมพันธ์ถือว่าผู้เรียนจะเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนและของกลุ่ม จากการอภิปรายให้ข้อเสนอแนะและติชมร่วมกับสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม

ข้อเสนอแนะการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

1. กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่จัดทำนี้ใช้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เนื้อหาทั้งหมด 13 กิจกรรม ประกอบด้วย

- กิจกรรมสร้างความคุ้นเคย 1 กิจกรรม
- กิจกรรมด้านการศึกษา 4 กิจกรรม
- กิจกรรมด้านอาชีพ 4 กิจกรรม
- กิจกรรมด้านส่วนตัวและพัฒนาบุคลิกภาพ 4 กิจกรรม

2. ในทุกๆ กิจกรรมจะมีแนวปฏิบัติดังนี้

- ขนาดของกลุ่ม กลุ่มใหญ่ 1 ห้องเรียน (จำนวนที่พอเหมาะ 30-40 คน) กลุ่มย่อย กลุ่มละประมาณ 6-8 คน จำนวนกลุ่มย่อยจะมากหรือน้อยแล้วแต่จำนวนนักเรียนทั้งหมด

- สถานที่ควรใช้ห้องเรียน หรือห้องอื่นๆ ที่กว้างพอ และเมื่อแบ่งกลุ่มย่อยแล้วแต่ละกลุ่มต้องห่างกันพอประมาณ ไม่ส่งเสียงรบกวนซึ่งกันและกัน หนึ่งควรเป็นเอกเทศและห่างไกลจากห้องอื่นๆ พอดควรเพื่อไม่ให้ส่งเสียงรบกวนสถานที่ที่จะใช้นี้ครูแนะแนวต้องจัดเตรียมให้พร้อมก่อนล่วงหน้า หากโรงเรียนใดมีห้องจัดไว้เฉพาะในการจัดกิจกรรมแนะแนวยิ่งดี ภายในห้องอาจไม่จำเป็นต้องใช้โต๊ะเรียนมีเฉพาะเก้าอี้ก็ได้ ในบางครั้งอาจจะให้นักเรียนนั่งกับพื้น จึงควรให้พื้นห้องสะอาดพอที่จะนั่งได้

3. ในทุกๆ ชั่วโมงให้นักเรียนทุกคนต้องมีสมุดบันทึก ปากกา ดินสอ ไม้บรรทัด ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของอุปกรณ์การเรียนของนักเรียน

4. ก่อนที่จะมีการจัดกิจกรรมในห้องเรียนจริง ครูแนะแนวต้องมีการเตรียมอุปกรณ์ ใบงาน เอกสารทุกอย่างให้พร้อม และต้องมีการเตรียมและซักซ้อมทำความเข้าใจในขั้นตอน เพื่อให้กิจกรรมดำเนินอย่างราบรื่นและต่อเนื่อง

5. ก่อนเริ่มแต่ละกิจกรรม ครูต้องใช้เทคนิคต่างๆ เพื่อกระตุ้นเร้าความสนใจให้นักเรียนตื่นตัวและมีความพร้อม แต่ไม่ควรใช้เวลามากนัก

6. ในการแบ่งกลุ่มย่อย ครูควรใช้เทคนิคให้หลากหลาย ไม่ควรใช้วิธีการซ้ำซากเพื่อป้องกันการเบื่อหน่าย

7. เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ และสร้างความสดชื่นมีชีวิตชีวา ครูอาจร้องเพลงแนะแนว สลับตามช่วงเวลาที่เห็นว่าเหมาะสม

8. ก่อนเสร็จสิ้นกิจกรรมหลังจากครูสรุปเชื่อมโยงแนวคิดของนักเรียนแล้ว ต้องสรุปเพิ่มเติมตามแนวคิดของกิจกรรม

9. ทุกครั้งที่ดำเนินกิจกรรมครูต้องมีการประเมินและบันทึกไว้ เพื่อปรับปรุงแก้ไขในครั้งต่อไป ดังตัวอย่างในภาคผนวก

10. ครูแนะแนวอาจนำเนื้อหาสาระในเรื่องอื่นๆ ที่เห็นว่ามีค่าจำเป็นและสำคัญที่นักเรียนต้องทราบและปฏิบัติ เช่น หลักสูตร ม. ต้น การวัดผลประเมินผล การจัดบริการแนะแนว ฯลฯ มาสอดแทรกได้ตามความเหมาะสม สามารถประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม วิธีการเรียน ผลการเรียนรู้ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2522: 23) ได้กล่าวถึงระยะพัฒนาของกลุ่มว่า เมื่อสมาชิกเริ่มเข้ากลุ่มอาจพบว่า พฤติกรรมที่แสดงออกในกลุ่มนั้นมีความแตกต่างจากที่เข้ากลุ่มได้เป็นเวลานาน ทั้งนี้เพราะการที่จะทำให้กลุ่มเป็นกลุ่มที่สมบูรณ์นั้นจะต้องอาศัยเวลาในการพัฒนา กลุ่มซึ่งจะต้องผ่านระยะต่างๆ 4 ระยะ คือ

1. ระยะที่บุคคลแต่ละคนมีการแข่งขัน และมีศูนย์กลางอยู่ที่ตนเอง
2. ระยะของความขัดแย้ง และความขัดข้องใจ
3. ระยะที่กลุ่มมีความสามัคคี
4. ระยะที่มีผลงานและยึดกลุ่มเป็นศูนย์กลาง

จากการศึกษาขั้นตอนการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในการเรียนการสอนของนักการศึกษา ได้กล่าวไว้หลายแนวทางด้วยกัน กวีจยจึงกำหนดขั้นตอนการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์จากแนวคิดของ ทศวรร มณีศรีขำ (2539: 32); นิรมิต ชวระนอง (2542: 11-14) และคมเพชร ฉัตรศุภกุล (2522: 23) เพื่อให้สอดคล้องกับสาระหลักสูตร เหมาะสมกับเนื้อหาและความสามารถของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ไว้ ดังนี้

1. ขั้นนำ เป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเตรียมความพร้อมในการเรียน

2. **ขั้นกิจกรรม** เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะเข้ามามีส่วนร่วมด้านร่างกาย การเคลื่อนไหว และแสดงออกทางกาย วาจา ในการแสดงความคิดเห็น สื่อความหมายกับผู้อื่น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

3. **ขั้นอภิปรายและวิเคราะห์** ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม วิธีการเรียน ผลของการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองยิ่งขึ้น

4. **ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้** เมื่อผู้เรียนค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนด้วยตนเอง ผู้เรียนสรุปเป็นหลักการของตน แล้วนำการเรียนรู้ไปแก้ปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ให้เกิดขึ้น

5. **ขั้นประเมินผล** โดยผู้เรียนจะเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนและของกลุ่ม จากการอภิปรายให้ข้อเสนอแนะ และติชมร่วมกันสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม

1.9 การเตรียมการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

การสอนไม่ว่าจะวิธีใดหรือหลักการใด ย่อมต้องมีการเตรียมการสอนเพื่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของเด็ก การเตรียมการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ก็เช่นเดียวกันกับการสอนด้วยวิธีการอื่นๆ จำเป็นต้องมีการวางแผนการสอนที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันทั้งระบบ แต่เนื่องจากการสอนโดยมีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีหลักการและลักษณะเฉพาะบางประการ การเตรียมการจึงต้องคำนึงถึงหลักการและลักษณะดังกล่าวด้วย ซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวไว้ ดังนี้

ทิตนา แชมมณี (2545: 146-148) ได้กล่าวถึงการเตรียมการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไว้ ดังนี้

1. **การกำหนดจุดมุ่งหมาย** เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่หลงทาง หรือออกนอกกลุ่มนอกทางครูจำเป็นต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของบทเรียนให้ชัดเจน โดยกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ จุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะซึ่งในลักษณะหลังนี้ นิยมเขียนในเชิงพฤติกรรม (Behavior or Performance Objectives) นอกจากนี้จุดมุ่งหมายแต่ละประเภท อาจแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Cognitive Domain) ด้านทักษะ (Psychomotor) และด้านเจตคติ (Affective Domain) ทั้งนี้แล้วแต่ความเหมาะสมของเนื้อหาและจุดมุ่งหมายของครูผู้สอน ในกรณีที่ครูสอนเนื้อหาสาระของกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ และต้องการสอนกลุ่มสัมพันธ์สอดแทรกหรือควบคู่ไปกับเนื้อหาสาระด้วย เพื่อความชัดเจน ครูควรกำหนดจุดมุ่งหมายแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ เป็นจุดมุ่งหมายด้านเนื้อหาส่วนหนึ่ง และจุดมุ่งหมายด้านกลุ่มสัมพันธ์ อีกส่วนหนึ่ง การกำหนดเช่นนี้จะช่วยให้เกิดความสะดวกและชัดเจนในการจัดกิจกรรมและการประเมินผล

2. **การกำหนดเนื้อหาหรือความคิดรวบยอด** เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายชัดเจนแล้วครูผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจในเนื้อหา สาระและความคิดรวบยอดที่จะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน และเขียนให้เข้าใจชัดเจนเพื่อใช้เป็นหลักในการออกแบบกิจกรรมสำหรับผู้เรียน

3. การกำหนดกิจกรรมหรือประสบการณ์เรียนรู้สำหรับผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีลักษณะสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้และสอนดังกล่าวข้างต้น สามารถใช้กระบวนการเป็นขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขั้นนำ คือ การเตรียมความพร้อมในการเรียนให้แก่ผู้เรียน เช่น การทบทวนความรู้เดิม การสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ที่จะตามมา เป็นต้น

3.2 ขั้นกิจกรรม คือการให้ผู้เรียนลงมือทำกิจกรรมที่เตรียมไว้ เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการเรียนของตน และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์ อภิปรายให้เกิดการเรียนรู้ที่ชัดเจนขึ้นได้ในภายหลัง

3.3 ขั้นสรุปและนำไปใช้ เป็นขั้นของการรวบรวมความคิดเห็นและข้อมูลต่างๆ จากขั้นกิจกรรมและอภิปรายมาประสานกัน จนได้ข้อสรุปที่ชัดเจน รวมทั้งการกระตุ้นให้ผู้เรียนนำเอาการเรียนรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติหรือใช้จริงในชีวิตประจำวัน

4. การประเมินผล

หลังจากเสร็จสิ้นการสอนแล้ว ครูจำเป็นต้องประเมินผลดูว่า ผู้เรียนได้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ การวัดผลจะต้องวัดให้ตรงตามจุดมุ่งหมาย นอกจากนั้นครูควรกำหนดลงไปให้ชัดเจนว่า จะใช้วิธีการอะไรในการประเมินผลจุดมุ่งหมายแต่ละข้อ และครบทั้ง 2 ด้าน คือ ทั้งทางด้านเนื้อหาและด้านกลุ่มสัมพันธ์

จากการศึกษาถึงการเตรียมการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ข้างต้น พอสรุปได้ว่าหากครูต้องการจะจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักการสอนของกลุ่มสัมพันธ์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ครูควรเตรียมการสอนตามกระบวนการ คือ มีการวางแผนโดยการตั้งจุดมุ่งหมาย กำหนดเนื้อหาสาระ พร้อมความคิดรวบยอดให้ชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเนื้อหาและสิ่งที่ต้องการให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และมีการประเมินผลเพื่อสามารถจัดกลุ่มนักเรียนตามความรู้ ความสามารถและทักษะของนักเรียน

3.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสัมพันธ์

งานวิจัยในต่างประเทศ

เดอร์ชมิทท์ (Durschmidt. 1977: 3953-A) ได้ศึกษาผลของการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาความเข้าใจและการยอมรับตนเองของนักศึกษา โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม จำนวน 38 และ 63 คน ตามลำดับ กลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่ม ส่วนกลุ่มควบคุมใช้วิธีการเรียนตามปกติ ผลการศึกษาพบว่า ภายหลังการทดลองพบว่า ทั้ง 2 กลุ่มมีความเข้าใจและการยอมรับตนเองดีขึ้น

เอกสเคนนาซี (Eskenazi. 1987: 2820-A) ได้ทำการศึกษา เรื่องกลุ่มแนะนำการศึกษา ด้านอาชีพในระดับท้องถิ่นกับรูปแบบที่มีประสิทธิภาพของกลุ่มสัมพันธ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหา รูปแบบที่มีประสิทธิภาพของกลุ่มสัมพันธ์ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ในการให้คำแนะนำของกลุ่มให้ คำแนะนำการศึกษาด้านอาชีพในระดับท้องถิ่น รูปแบบที่ได้เสนอในการศึกษาค้างนี้ คือ ระบบการ ติดต่อสื่อสารภายในกลุ่ม การเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อผลสำเร็จ ของกลุ่มและการยอมรับของสมาชิกกลุ่มในด้านความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคน ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบทั้งสามรูปแบบที่มีประสิทธิภาพและยังมีความสัมพันธ์ร่วมต่อความสำเร็จของกลุ่มให้ คำแนะนำการศึกษาอาชีพด้วย

เดวิส (Davis. 1988: 3263) ได้ศึกษาวิจัยผลของการใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มที่มี ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ หน่วยการแก้ปัญหาของนักเรียน เกรด 7 จำนวน 104 คน ผลการศึกษาพบว่า การใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา คณิตศาสตร์สูงขึ้น

ชาร์มา เซอเรคฮา (Sharma, Surekha. 2003: 41) ได้ศึกษาพัฒนาการทางวัฒนธรรม เฉพาะตัวของชาวเอเชียใต้ใน Toronto จากผู้ให้สัมภาษณ์ 12 คน ได้ถูกนำมากล่าวถึงพร้อม อภิปรายในทางการศึกษาว่าสิ่งที่พบคือ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ของวัยรุ่นทำให้ประสบความสำเร็จ ในเรื่องต่างๆ แต่ความขัดแย้งเกิดจากวัฒนธรรมที่มีผลกระทบของสิ่งแวดล้อม งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึง วิธีการที่จำเป็นที่กลุ่มตัวอย่างนำมาใช้มีหลายแบบ เพื่อให้กระบวนการกลุ่มชัดเจนยิ่งขึ้น

ฮัมฟรี (Humphrey. 1960: 125 - 131) ทำการศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง การร่วมกิจกรรมนอกโรงเรียนกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชาย หญิง จำนวน 600 คน รวมทั้งผู้ปกครองและเจ้าของโรงเรียนด้วยนักเรียนที่เลือกกลุ่ม ตัวอย่างคือ นักเรียนระดับ 5 จาก 8 โรงเรียน ซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจเท่าเทียมกันใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล ส่วนกิจกรรมนอกโรงเรียนกำหนดไว้ 12 ชนิด คือ กิจกรรมด้าน สังคม ทำงานบ้าน ร้องเพลง ทำงานนอกบ้าน งานฝีมือ การท่องเที่ยว ศิลปะการอ่าน ศาสนา ดุริยทัศน์ ดุริยทัศน์ และงานอดิเรกอื่นๆ ผลการวิจัย ปรากฏว่า ผู้ปกครองส่วนมากเห็นว่าเด็กของตนมี ความสนใจในกิจกรรมนอกโรงเรียนมากและเด็กชายชอบรวมกลุ่มมากกว่าเด็กหญิงที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจยากจนมักใช้เวลาในการทำงานเพื่อครอบครัวของตนเองมากกว่าเด็กที่มีฐานะร่ำรวยเด็กที่ มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูง ใช้เวลาในการร่วมทำกิจกรรมนอกโรงเรียนค่อนข้างสูงมาก เช่น การอ่าน หนังสือ ศิลปะ และสังคม ในขณะที่เดียวกันเด็กที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำก็ใช้เวลาในการร่วม กิจกรรมเหมือนกัน แต่เป็นกิจกรรมในการดูโทรทัศน์ ร้องเพลงและการเล่นเกมต่าง ๆ

สรุปได้ว่า เด็กที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงส่วนใหญ่มาจากพวกที่มีฐานะปาน กลาง และสูง ความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมนอกโรงเรียนกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน และกิจกรรมนอกโรงเรียนที่เด็กใช้เวลามากกว่าปกติ คือการดูโทรทัศน์

สก๊อต (Scott. 1971: 264 A -265 A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่าง ประสบการณ์ในการประกอบกิจกรรมในเวลาว่างกับพฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นและวัยหนุ่มสาว (Young adult) โดยมีความมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ในการประกอบ กิจกรรมในเวลาว่างกับบุคลิกภาพ ผู้วิจัยได้นำประสบการณ์ในการใช้เวลาว่างของกลุ่มตัวอย่าง ประชากรทั้ง 2 กลุ่มมาเปรียบเทียบกันระหว่างประเภทและชนิดของกิจกรรมที่ใช้ในเวลาว่าง ชนิด ของกิจกรรมหมายถึงเกมหรือการรื่นเริงต่างๆ ประเภทของกิจกรรม หมายถึง กิจกรรมที่มีกฎ กติกา ข้อบังคับ ทักษะในการเคลื่อนไหวทางกาย การปะทะกัน และความสำเร็จที่ได้รับจากชัยชนะของ ผู้เข้าร่วมการแข่งขัน ผลของการวิจัยปรากฏว่า

1. ทั้งสองกลุ่ม มีความแตกต่างกันในด้านประสบการณ์ในการประกอบกิจกรรม ในเวลา ว่างและบุคลิกภาพน้อย

2. ทั้งสองกลุ่มมักจะมีส่วนร่วมและมีความสุขสนุกสนานในกิจกรรมประเภทเกม

3. ทั้งสองกลุ่มจะใช้เวลาว่างส่วนใหญ่กับเพื่อน

4. กลุ่มวัยหนุ่มสาวใช้เวลาว่างกับครอบครัวมากกว่ากลุ่มวัยรุ่น

เฟลเกิล (Flegle. 1973: 6193 A) ได้ศึกษาการใช้เวลาว่างของนักเรียนมัธยมศึกษาใน ชานเมืองดีทรอยต์ รัฐมิชิแกน โดยศึกษาจากการรายงานของเด็กเองเกี่ยวกับความสนใจ ความ ต้องการและปัญหาในการใช้เวลาว่าง และศึกษาความรู้สึกที่นักเรียนที่มีต่อโรงเรียนในด้านคุณภาพ ในการให้การศึกษและขอบเขตของความต้องการและการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ว่า

1. คุณภาพของกิจกรรมที่โรงเรียนและชุมชนจัดให้ไม่สามารถที่จะดึงดูดใจ นักเรียนได้

2. มืองค์ประกอบทางด้านกายภาพ ทางด้านสังคม และสิ่งแวดล้อมที่ชี้ให้เห็นว่า เด็กอยากเข้าร่วมในกิจกรรมหรือไม่ ได้แก่ ทักษะ การชักจูงจากเพื่อนฝูง ความสนใจในกิจกรรม ความไกลของสถานที่ที่เด็กจะเข้าร่วมกิจกรรม ยานพาหนะ เงิน เวลาว่าง และผู้ปกครอง

3. สถาบันทางสังคมและองค์กรต่างๆ ควรช่วยพัฒนาและช่วยเหลือโครงการ กิจกรรมที่ประกอบในเวลาว่างของนักเรียนด้วย

4. นักเรียนส่วนมากรู้สึกว่าการศึกษเกี่ยวกับเวลาว่างและการให้คำปรึกษา เกี่ยวกับการใช้เวลาว่างของนักเรียนมีน้อย

ทิลแมน (สมบัติ กาญจนกิจ. 2535: 18; อ้างอิงจาก Tilman. 1984) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ความต้องการกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในช่วงเวลาว่างของคนและชุมชน สรุปความต้องการได้ 10 ประการคือ

1. ต้องการประสบการณ์ใหม่
2. ต้องการเป็นที่ยอมรับหรือยกย่องจากผู้อื่น
3. ต้องการพักผ่อนหย่อนใจเพื่อหนีความเครียด
4. ต้องการความมั่นคงปลอดภัย
5. ต้องการเป็นเจ้าของ ผู้นำกลุ่ม หรือควบคุมสถานการณ์

6. ต้องการตอบสนอง และมีปฏิริยาทางสังคม
7. ต้องการกิจกรรมทางใจ เพื่อก่อให้เกิดอารมณ์สุขสงบ
8. ต้องการความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาความคิด
9. ต้องการบริการผู้อื่น และอยากจะเป็นที่ต้องการ
10. ต้องการกิจกรรมเคลื่อนไหว และการทดสอบสมรรถภาพ

นันทอกมาห์ (Nantogmah. 1982: 1080 – A) ได้ทำการวิจัยเรื่องโปรแกรมพลศึกษาที่ใช้กันอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐไอโอวา ที่เป็นที่ต้องการของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่สุดท้ายและได้รับการเสนอแนะโดยคณาจารย์ในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยต่างๆ ในรัฐไอโอวา ได้ใช้แบบสอบถามกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สุดท้าย จำนวน 272 คนและคณาจารย์ จำนวน 48 คน ผลการวิจัยพบว่ากิจกรรมที่จัดมากในโรงเรียน คือ วอลเลย์บอล ซอฟท์บอล และบาสเกตบอล กิจกรรมที่นักเรียนต้องการจะให้นั้นคือ วอลเลย์บอล และเทนนิส กิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากคณาจารย์ในวิทยาลัย คือ การวิ่งออกกำลังกาย ยิมนาสติก วายน้ำ เบสบอล และแบดมินตัน นักเรียนชอบกีฬามีมากกว่ากิจกรรมแบบอื่นๆ ส่วนคณาจารย์ของวิทยาลัยต่างๆ สนับสนุนกีฬาลเล่นประเภทบุคคลมากกว่ากีฬาประเภทเล่นเป็นทีม ทั้งนักเรียนและคณาจารย์มีความเห็นว่าโปรแกรมพลศึกษาที่บังคับเรียนควรจัดให้มีระดับ 9 และ 10 ส่วนอาจารย์ในมหาวิทยาลัยสนับสนุนให้ใช้แผนการเรียนบังคับเลือกในชั้น 11 และ 12

เคราส์ (สมบัติ กาญจนกิจ. 2535: 12 —13; อ้างอิงจาก Kraus. 1984) ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของคนอเมริกันเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ที่มีส่วนพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและสังคม โดยคิดเป็นร้อยละที่กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยแสดงความคิดเห็นและน้ำหนักความสำคัญต่างกัน

1. การยอมรับตนเองและผู้อื่น 54 %
2. ความสัมฤทธิ์ผล 59 %
3. สุขภาพกาย จิต 58 %
4. ความรัก ความเข้าใจ 61 %
5. อิศรภาพ บุคคล และสังคม 71 %
6. การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับกลุ่ม 63 %
7. ส่งเสริม การท้าทาย เสี่ยง 56 %
8. ส่งเสริมความปลอดภัย 51 %
9. อำนาจความสะดวก 50 %
10. ส่งเสริมสถานภาพ 37 %
11. ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ 50 %
12. ส่งเสริมปมเด่น 29 %

โฮล์บรูค (Holbrook. 1993: 2735-A) ได้ทำการวิจัย เรื่องความต้องการเร่งด่วน และการกำหนดแผนเพื่อจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการส่งเสริมสุขภาพการเรียนรู้พลศึกษา นันทนาการ และโปรแกรมนันทนาการแข่งขันกีฬา โดยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง 94 คน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มประกอบด้วย ผู้บริหาร สถาบันผู้อำนวยความสะดวกและสถาปนิก ผลปรากฏว่าคณะกรรมการการวางแผนของสถาบันจะศึกษาในรายละเอียดเพื่อกำหนดแบบ สิ่งอำนวยความสะดวกได้อย่างถูกต้อง จัดงบประมาณเพื่อซ่อมแซมสิ่งอำนวยความสะดวก จัดตั้งศูนย์บริการเพื่อประโยชน์สำหรับการบำรุงรักษาที่ได้ประสิทธิภาพ ร่วมกันดำเนินการแต่การวางแผนและการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางในการอนาคตเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อประสิทธิผลการวางแผนและการดำเนินงาน

เรย์เมอร์ (Reymore. 1994: 702) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบพฤติกรรมการใช้เวลาว่างในช่วงที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษา ผู้ช่วงวัยรุ่นในมหาวิทยาลัยจนถึงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงและการคงอยู่ของรูปแบบพฤติกรรมการใช้เวลาว่างตามช่วงวัยดังกล่าว ได้แก่ เพื่อนสนิทและผู้ปกครอง รูปแบบการใช้เวลาว่างที่ทำการศึกษา ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม กิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหวร่างกาย กิจกรรมบันเทิง กิจกรรมที่บ้านและกิจกรรมการใช้เวลาว่างที่เสี่ยงอันตรายแต่จะมีการเปลี่ยนแปลงโดยการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้เวลาว่างสูงขึ้นเมื่อเข้าเรียนระดับมหาวิทยาลัยจะมีการเปลี่ยนแปลงอีกครั้งเมื่อเข้าวัยผู้ใหญ่ตอนต้น

งานวิจัยในประเทศ

สรศักดิ์ โสฐ (2530: 68) ได้ศึกษาเรื่องผลการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อสำนึกในหน้าที่พลเมืองดีของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ราตรี ทาผัด (2530: 68) ได้ศึกษาทดลองเรื่องผลการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่าความแตกต่าง (Effect Size) ของคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองระหว่างนักเรียนที่เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์กับนักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์ในแต่ละระดับนั้นมีค่าค่อนข้างมาก คือนักเรียนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองระดับสูง มีขนาดความแตกต่างเท่ากับ 6.019 นักเรียนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองระดับปานกลางมีขนาดความแตกต่างเท่ากับ 4.440 และนักเรียนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองระดับต่ำมีขนาดความแตกต่างเท่ากับ 4.067 และเมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ค่าความขนาดความแตกต่างมีค่า 1.034

สมศักดิ์ ขำอ่อน (2532: 96) ได้ศึกษาเรื่อง ผลการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อบุคลิกภาพด้านความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนที่เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์มีบุคลิกภาพด้านความเป็นผู้นำสูงกว่านักเรียนที่ทำกิจกรรมปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มณฑา ไกรทิพย์ (2544: 59-60) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการวัดภาพระบายสีโดยใช้กิจกรรมที่ฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนตามแนวคิดของ เบอร์ไนซ์ แมคคาร์ธี 4 แมทอยู่ในระดับดี ร้อยละ 80 และร้อยละ 78 ตามลำดับ ซึ่งไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศนี้ กลุ่มสัมพันธ์สามารถพัฒนาความคิดความเข้าใจ และพฤติกรรมของบุคคลได้ ทั้งด้านจริยธรรม ด้านการศึกษา การมีมนุษยสัมพันธ์ การส่งเสริมบรรยากาศแบบประชาธิปไตยการทำงานร่วมกัน มีความรับผิดชอบ การมีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนามาในภาพแห่งตน การศึกษาความเป็นผู้นำต่างแบบและทางวัฒนธรรม ตลอดจนเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพต่อกลุ่มให้คำแนะนำเกี่ยวกับการศึกษาด้านอาชีพซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากในการพัฒนาบุคคลให้มีคุณสมบัติที่เหมาะสมตามความต้องการ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิงอายุระหว่าง 4-5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ของโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม เขตจตุจักร แขวงจันทรเกษม กรุงเทพมหานคร จำนวนเด็ก 42 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุระหว่าง 4-5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ของโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม เขตจตุจักร แขวงจันทรเกษม กรุงเทพมหานคร จำนวน 2 ห้อง มีนักเรียนทั้งหมด 42 คน โดยมีขั้นตอนคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) มา 1 ห้องจากจำนวน 2 ห้อง มีนักเรียนจำนวน 20 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่

1. แผนการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
2. แบบประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือและคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคี

1. ศึกษาคู่มือและหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี และตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์ระดับเด็กปฐมวัยพุทธศักราช 2546 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมพื้นฐานด้านความสามัคคีและการเลือกกิจกรรมที่ต้องการให้เกิดกับเด็กปฐมวัย เพื่อนำข้อมูลมาเป็นพื้นฐานการจัดกิจกรรมของเด็กปฐมวัย

2. ศึกษาเอกสาร ตำรางานวิจัย ที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ได้แก่ เยาวภา เดชะคุปต์ (2542) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย, ทิศนา ขัมมณี และคนอื่นๆ (2522) กลุ่มสัมพันธ์:ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม 1. กรุงเทพฯ

3. ดำเนินการวางแผนการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์โดยกำหนดจุดประสงค์ เนื้อหาการดำเนินกิจกรรม สื่อการเรียนและประเมินผล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นส่วนที่ระบุงถึงกิจกรรมต่างๆ ที่จัดไว้ให้เด็กในแต่ละวัน

3.2 จุดประสงค์ เป็นผลสัมฤทธิ์ที่แสดงถึงความสามารถในการปฏิบัติตามกิจกรรมจนบรรลุเป้าหมาย

3.3 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม เป็นส่วนที่ระบุถึงขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมโดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ คือ

ขั้นนำ

เป็นการนำเข้าสู่กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์โดยการร้องเพลง ท่องคำคล้องจองและการเล่านิทาน เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจและสร้างความพร้อมก่อนเข้าสู่กิจกรรม

ขั้นดำเนินการ

เป็นการแนะนำวัสดุอุปกรณ์และวิธีการต่างๆ พร้อมทั้งการสร้างข้อตกลงเบื้องต้นในการทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ โดยครูแบ่งเด็กเป็นกลุ่มกลุ่มละเท่าๆกัน โดยเด็กมีหน้าที่กันภายในกลุ่มก่อนที่จะเริ่มทำกิจกรรมที่จัดเพื่อให้เด็กเกิดพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคี และได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามความคิดและจินตนาการอย่างอิสระ

ขั้นสรุป

เด็กและครูรวมกันเป็นกลุ่มสนทนาถึงผลของการทำกิจกรรมว่าเด็กได้ะไรบ้างจากการทำกิจกรรมมีปัญหาอะไรบ้างและมีวิธีแก้ปัญหายังไรโดยครูมีหน้าที่แนะนำและกระตุ้นให้เด็กเกิดการคิดและเชื่อมโยงสาระความรู้ในการทำกิจกรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคี

4. นำแผนการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านแผนการจัดประสบการณ์จำนวน 3 ท่านดังนี้

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพดล กองศิลป์ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการโรงเรียน
สาธิตศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
ฝ่ายประถมศึกษา กรุงเทพฯ
2. อาจารย์นิติธร ปิลวาสน์ ศึกษาพิเศษสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษา
นครศรีธรรมราชเขต 2
จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. อาจารย์กณิการ์ พงศ์พันธ์สถาพร ครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 2
โรงเรียนสาธิตพัฒนากรุงเทพฯ

ผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 เสนอแนะให้ปรับปรุงข้อคำถามที่ใช้ให้ชัดเจน เข้าใจง่าย ปรับปรุงเนื้อหาในขั้นตอนการให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และปรับปรุงสื่อที่ใช้ให้มีความหลากหลาย เช่น เกมที่ใช้ควรรอบรู้ข้อตกลงในการเล่นให้มีความชัดเจนมากขึ้นเมื่อนำมาจัดกิจกรรม

5. นำแผนการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

6. นำแผนการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นไปตามขั้นตอนที่ปรับปรุง

ขั้นตอนการสร้างแบบประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร งานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย ของ สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2545) เสาวนีย์ รื่นสุข (2552) วรรณภรณ์ มะลิรัตน์ (2554) จันทนา ศรีภักดี (2555) ในเรื่องของการประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยของวันเพ็ญพลพัฒน์ (2539) กลิ่นแก้วมาตา (2541) บุศรินทร์ ปัญญาธร (2541) จตุพร แสงหาญ (2549) โดยศึกษา นำมาปรับปรุงสร้างแบบประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยและ เพื่อให้เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการที่จัดให้กับเด็กปฐมวัย

2. สร้างแบบประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยโดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านการร่วมมือ	จำนวน 3 ข้อ
ด้านที่ 2 ด้านการยอมรับผู้อื่น	จำนวน 3 ข้อ
ด้านที่ 3 ด้านการรับผิดชอบ	จำนวน 3 ข้อ
ด้านที่ 4 ด้านการแบ่งปัน	จำนวน 3 ข้อ

3. กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยออกเป็น 3 ระดับ คือ

- ระดับคะแนน 1 เมื่อเด็กปฐมวัยแสดงออกได้โดยให้ผู้อื่นบอกทุกครั้ง
- ระดับคะแนน 2 เมื่อเด็กปฐมวัยแสดงออกได้ด้วยตนเองเป็นบางครั้ง
- ระดับคะแนน 3 เมื่อเด็กปฐมวัยแสดงออกได้ด้วยตนเองทุกครั้ง

4. สร้างคู่มือประกอบคำแนะนำการใช้แบบการประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย

5. นำแบบประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยและคู่มือดำเนินการประเมินพฤติกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญตรวจ เพื่อหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ดังรายชื่อดังต่อไปนี้

- 5.1 อาจารย์ ดร.ศศิธร อมรินทร์แสงเพ็ญ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
อ.เมือง จังหวัดอุดรธานี
- 5.2 อาจารย์ ดร.ปิยะลักษณ์ พุกชะวัน อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
วิทยาเขตส่วนวังจันทร์ อ.เมือง
จังหวัด พิษณุโลก
- 5.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิรภรณ์ มั่นเศรษฐวิทย์ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา อ.ยะลา
จังหวัด ยะลา

ผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ให้ปรับปรุงแบบประเมินพฤติกรรมพื้นฐาน
ความสามัคคีในเด็กปฐมวัย ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญโดยใช้เกณฑ์ความเห็นที่ตรงกันเพื่อหา
คุณภาพของแบบประเมิน นำคะแนนมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับพฤติกรรม
ทางสังคมได้ค่า IOC = 0.67-1.00 ซึ่งใช้ได้ทั้งหมดจำนวน 12 ข้อ แต่ผู้เชี่ยวชาญมีข้อเสนอแนะให้
ปรับเปลี่ยนการเขียนให้มีความชัดเจนและอธิบายด้วยข้อความที่กระชับ เข้าใจง่าย

6. ปรับปรุงแบบประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคี และคู่มือดำเนินการประเมินตาม
คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

7. นำแบบประเมินที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปใช้กับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2
ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนอาภาภิรมย์ จำนวน 20 คน ด้วยการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
เป็นเวลา 1 สัปดาห์ แล้วให้ผู้ประเมิน 2 คน คือผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย สังเกตและให้คะแนนพฤติกรรม
พื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย ตามเกณฑ์การให้คะแนนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น บันทึกคะแนนเพื่อนำไป
วิเคราะห์ต่อไป

8. วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกของข้อรายการพฤติกรรมทางสังคม โดยใช้ Item-Total
Statistics ได้ค่า $r = .19 - .53$ ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ในเกณฑ์สูงทุกข้อรายการ จึงนำคะแนนมา
คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของผู้ประเมินโดยใช้วิธีการของ Burry - Stock (1996: 256) ได้ค่า RAI=.86
ซึ่งมีค่าสูงตามเกณฑ์ของ Fleiss (1981) และ Cicchetti and Sparrow (1981) สามารถนำมาใช้ในการ
วิจัยได้

9. นำแบบสังเกตพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีไปใช้จริงในกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง

แบบแผนการทดลองและวิธีการดำเนินงาน

แบบแผนการทดลอง

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการดำเนินการแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยอาศัยการวิจัยแบบทดลองกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ One - Group Pretest -Posttest Design (สิริมา วิทยุโณนันทพงษ์. 2550: 18) เพื่อความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการดำเนินแบบกึ่งทดลอง

ตาราง 1 แสดงแบบแผนการดำเนินการทดลอง

ก่อนการทดลอง	ทดลอง	หลังการทดลอง
T_1	X	T_2

เมื่อ T_1 แทน การสังเกตพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีก่อนการทดลอง
 X แทน การจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
 T_2 แทน การสังเกตพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีหลังการทดลอง

วิธีดำเนินการทดลอง

การทดลองในครั้งนี้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 วัน วันพุธและวันศุกร์ เวลา 10.00-10.50 วันละ 50 นาที รวมทั้งสิ้น 16 ครั้ง ดังต่อไปนี้

1. ชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้บริหารโรงเรียน ได้ทราบถึงรายละเอียดและรูปแบบการทดลอง จัดเตรียมสถานที่ที่ทำการทดลองให้เหมาะสม
2. สร้างความเข้าใจและพูดคุยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างในการปฏิบัติกิจกรรม
3. ประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย (Pretest) ก่อนการทดลองจากการทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ จำนวน 20 คน โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีบันทึกการประเมินโดยผู้วิจัย
4. ผู้วิจัยทำการประเมินพฤติกรรมพื้นฐานในเด็กปฐมวัย (Posttest) หลังเสร็จสิ้นการทดลอง
5. นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ และสรุปผลการทดลอง

ตาราง 2 แสดงตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

สัปดาห์ ที่	วัน-เวลา ทำ กิจกรรม 10.00 – 10.50น.	หน่วย	ชื่อกิจกรรมกลุ่ม สัมพันธ์	รายละเอียดกิจกรรม
1	วันพุธ	เครื่องแต่ง	ศิลปะร่วมกันทำ เสื้อแสนสวย	ร่วมกันประดิษฐ์เสื้อโดยใช้เศษวัสดุ
	วันศุกร์	กาย	เกมจับเพื่อน แต่งตัว	ช่วยเพื่อนภายในกลุ่มแต่งตัวโดยใช้เสื้อ แสนสวยและอุปกรณ์มุมบทบาทสมมติ
2	วันพุธ	เมืองไทย ที่รัก	ศิลปะร่วมกัน ประเทศไทย	ร่วมกันประดิษฐ์ประเทศไทยโดยใช้เศษ กระดาษเหลือใช้
	วันศุกร์		เกมอยู่ร่วมกัน บนผืนแผ่นดิน ไทย	นำงานศิลปะประเทศไทยที่ร่วมกัน ประดิษฐ์มาให้เด็กยืนรวมกันโดยไม่ให้ออก จากงานศิลปะประเทศไทย
3	วันพุธ	ชุมชนของ เรา	ศิลปะร่วมกัน ทำภาชนะ กรอกน้ำจาก เศษวัสดุ	ร่วมกันประดิษฐ์ภาชนะโดยใช้เศษวัสดุและ อุปกรณ์เหลือภายในบ้านใช้โดยกำหนดว่า จะต้องสามารถกรอกน้ำได้
	วันศุกร์		เกมรวมพลัง กรอกน้ำใส่ขวด	แข่งขันกรอกน้ำโดยใช้งานประดิษฐ์ภาชนะ กรอกน้ำจากเศษวัสดุ
4	วันพุธ	โลกสวย ด้วยมือเรา	ศิลปะร่วมกัน สร้างภาพบนถุง ผ้าคลายร้อน กันเถอะ	ร่วมกันวาดภาพลงบนถุงผ้าโดยใช้สีชอล์ก
	วันศุกร์		เกมแข่งขันเก็บ เศษใบไม้ลงถุง ผ้า	แข่งขันเก็บเศษใบไม้ลงถุงผ้าโดยกลุ่มที่ เก็บได้มากที่สุดเป็นผู้ชนะ
5	วันพุธ	สัตว์เลื้อย	ศิลปะหุ่นมือ แสนสนุก	ร่วมกันประดิษฐ์หุ่นมือเป็นรูปสัตว์ต่างๆ
	วันศุกร์	น่ารัก	เกมช่วยกันทาย ชื่อของสัตว์	ร่วมกันทายชื่อหุ่นมือรูปสัตว์ต่างๆ

ตาราง 2 (ต่อ)

สัปดาห์ ที่	วัน-เวลา ทำ กิจกรรม 10.00 – 10.50น.	หน่วย	ชื่อกิจกรรมกลุ่ม สัมพันธ์	รายละเอียดกิจกรรม
6	วันพุธ	ยานพาหนะ	ศิลปะพับ พับ มหาสนุก	เด็กๆร่วมกันพับกระดาษเป็นรูป ยานพาหนะโดยใช้กระดาษสี
	วันศุกร์		เกมขี่ม้าพา เที่ยว	เด็กๆแข่งขันทำท่าทางเลียนแบบเป็น ยานพาหนะต่างๆ ตามรูปที่ตนเองได้รับ
7	วันพุธ	น้ำ	ศิลปะเป่าสี มหัศจรรย์	เด็กเป่าสี ต่างๆบนกระดาษที่มีลักษณะ และขนาดแตกต่างกัน
	วันศุกร์		เกม จม-ลอย	เด็กๆนำกระดาษที่ทำกิจกรรมเป่าสี มาทำ การทดลอง วางบนผิวน้ำและสังเกต การ จม-ลอย ของกระดาษ
8	วันพุธ	ผลไม้	ศิลปะร่วม สร้างสรรค์ ภาพวาด	เด็กๆวาดภาพผลไม้ตามผลไม้ที่ตนเอง นำมา
	วันศุกร์		เกมเรียงลำดับ น้ำหนักรูปผลไม้	เด็กๆแบ่งกลุ่มและแข่งขันเรียงน้ำหนักรูป ตามจำนวนผลไม้ ของรูปที่กลุ่มตนเอง ได้รับ

หมายเหตุ

การจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ โดยแบ่งเด็กออกเป็นกลุ่มกลุ่มละเท่าๆกัน ในทุกครั้งของทำ
กิจกรรม เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้และรู้จักการทำงานคิดและวางแผนร่วมกันเป็นกลุ่มซึ่ง
นำไปสู่พฤติกรรมที่แสดงออกอันได้แก่ การทำงานร่วมกัน การยอมรับความผู้อื่น การรับผิดชอบและ
การแบ่งปัน ครูซึ่งมีบทบาทหน้าที่ให้การสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก ในการสร้างบรรยากาศ
สภาพแวดล้อม สื่อและอุปกรณ์ให้มีความเหมาะสม เพื่อกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมพื้นฐานความ
สามัคคี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย 2 ครั้ง คือ

1. ประเมินก่อนทดลอง (Pretest) ด้วยแบบประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน
2. เมื่อเสร็จการทดลองในสัปดาห์ที่ 8 ประเมินหลังการทดลอง (Posttest) ด้วยแบบประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ชุดเดียวกับประเมินก่อนทดลอง (Pretest) เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติดังนี้

1. หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย โดยใช้ค่าแจกแจง t-test แบบ Dependent Samples โดยใช้การคำนวณในโปรแกรมสำเร็จรูป

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องมือและข้อมูล

1.1 หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์, 2545: 179) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมกับจุดประสงค์
 $\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาทั้งหมด
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

1.2 การหาค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกตคนที่ 2 สังเกตกับเด็กปฐมวัยปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คนโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกต RAI (Burry - Stock, 1996: 256)

$$RAI = 1 - \frac{\sum^k \sum^n |R_{1kn} - R_{2kn}|}{KN(I - 1)}$$

เมื่อ	RAI	แทน	ดัชนีความสอดคล้องของผู้ประเมิน
	R_{1kn}	แทน	ผลการประเมินของผู้ประเมินคนที่ 1
	R_{2kn}	แทน	ผลการประเมินของผู้ประเมินคนที่ 2
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
	K	แทน	จำนวนพัฒนาการ
	I	แทน	จำนวนช่วงคะแนน (1, 2, 3)

1.3 หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของแบบสอบถามโดยวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม(Corrected item total correlation) (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2545: 84) ดังนี้

$$r = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{(N \sum X^2 - (\sum X)^2)(N \sum Y^2 - (\sum Y)^2)}}$$

เมื่อ	r_{xy}	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร X กับตัวแปร Y
	N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนน X
	$\sum Y$	แทน	ผลรวมของคะแนน Y
	$\sum XY$	แทน	ผลรวมของผลคูณของคะแนน X และคะแนน Y
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของกำลังสองของคะแนน X
	$\sum Y^2$	แทน	ผลรวมของกำลังสองของคะแนน Y

หมายเหตุ เมื่อข้อคำถามนั้นมีค่าอำนาจจำแนกสูงก็เป็นการแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยเช่นกัน

1.4 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสังเกตใช้วิธีของ กูเดอร์- ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) โดยคำนวณจากสูตร KR - 20 (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2545: 97 - 98) ดังนี้

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum pq}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสังเกต
	N	แทน	จำนวนข้อของแบบสังเกตทั้งหมด
	P	แทน	สัดส่วนของผู้ที่ตอบถูกในแต่ละข้อ
	Q	แทน	สัดส่วนของผู้ที่ตอบผิดในแต่ละข้อ ($q = 1 - p$)
	S_t^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows ทำการวิเคราะห์

2.1 หาค่าเฉลี่ย (Mean) โดยคำนวณจากสูตร (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2521: 36)

ดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

2.2 เปรียบเทียบคะแนนความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังโดยใช้ค่าแจกแจง t-test แบบ dependent sample (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2526: 99) ดังนี้

$$t = \frac{\bar{D}}{S_{\bar{D}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
	D	แทน	คะแนนความแตกต่าง
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
	$\bar{D}$	แทน	ค่าเฉลี่ยคะแนนความแตกต่าง
	$S_{\bar{D}}$	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลต่าง

2.3 การหาค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index) ของการจัดกิจกรรมกลุ่ม
สัมพันธโดยใช้สูตร (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2556: 2)

$$EI = \frac{P_{\text{post}} - P_{\text{pre}}}{1 - P_{\text{pre}}}$$

เมื่อ	EI	แทน	ค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index)
	P_{pre}	แทน	ค่าสัดส่วนของคะแนนวัดก่อน
	P_{post}	แทน	ค่าสัดส่วนของคะแนนวัดหลัง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

N	แทน	จำนวนเด็กปฐมวัยในกลุ่มตัวอย่าง
K	แทน	คะแนนเต็ม
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
$\bar{D}$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนก่อนและหลังการทดลอง
$S_{\bar{D}}$	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของคะแนนเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนก่อนและหลังการทดลอง
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
p	แทน	ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ
**	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ระดับคะแนนแบบประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยก่อนและหลังที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนแบบประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยโดยรวม และจำแนกเป็นรายเรื่อง ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ระดับคะแนนแบบประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยก่อนและหลังที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนของแบบประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยในแต่ละด้าน ทั้งก่อนและหลังการทดลองมาหาค่าเฉลี่ย โดยรวมและแยกเป็นรายด้านได้แก่ พฤติกรรมด้านการร่วมมือ พฤติกรรมด้านการยอมรับผู้อื่น พฤติกรรมด้านการรับผิดชอบและพฤติกรรมด้านการแบ่งปัน ค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ จะใช้เป็นค่าบ่งชี้ระดับพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคี โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนดังตาราง 3

ตาราง 3 เกณฑ์แปลความหมายคะแนน

ช่วงคะแนนเฉลี่ย รายด้าน	ช่วงคะแนนเฉลี่ย รวมทุกด้าน	ระดับ	แปลความหมาย
9.01-12.00	28.01-36.00	สูง	แสดงพฤติกรรมได้ด้วยตนเอง
6.01-9.00	20.01-28.00	ปานกลาง	แสดงพฤติกรรมได้โดยมีคนอื่นแนะ
3.00-6.00	12.00-20.00	ต่ำ	ไม่แสดงพฤติกรรม/แสดงน้อยมาก

ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ค่าสถิติแสดงระดับพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยก่อนและหลังที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

พฤติกรรมพื้นฐาน ความสามัคคี	N	K	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง		
			$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การร่วมมือ	20	3	3.80	.89	ต่ำ	7.45	1.05	ปานกลาง
2. การยอมรับผู้อื่น	20	3	4.75	.85	ต่ำ	7.75	.97	ปานกลาง
3. การรับผิดชอบ	20	3	4.65	.88	ต่ำ	7.65	.99	ปานกลาง
4. การแบ่งปัน	20	3	4.20	1.06	ต่ำ	7.30	1.08	ปานกลาง
โดยรวม	20	12	17.40	2.54	ต่ำ	30.15	2.39	ปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 พบว่า

ก่อนการทดลองเด็กปฐมวัยมีระดับพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีโดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.40 คะแนนอยู่ในระดับต่ำ และรายด้านมีค่าเฉลี่ยดังนี้คือ ด้านการร่วมมือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 คะแนนอยู่ในระดับต่ำ ด้านการยอมรับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 คะแนนอยู่ในระดับต่ำ ด้านการรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 คะแนนอยู่ในระดับต่ำ และด้านการแบ่งปัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 คะแนน อยู่ในระดับต่ำ

หลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีระดับพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีโดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 30.15 คะแนน อยู่ในระดับปานกลางและรายด้านมีค่าเฉลี่ยดังนี้คือ ด้านการร่วมมือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.45 คะแนนอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการยอมรับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.75 คะแนนอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.65 คะแนนอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการแบ่งปัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.30 คะแนน อยู่ในระดับปานกลาง

แสดงว่าก่อนการทดลองเด็กปฐมวัยยังไม่แสดงพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีโดยรวม และรายด้านทุกด้าน และหลังการทดลองเด็กปฐมวัยแสดงพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีโดยรวม และรายด้านทุกด้านได้โดยมีคนอื่นแนะ

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยโดยรวม และแยกเป็นรายด้าน ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

2.1 การทดสอบนัยสำคัญของการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีโดยรวมและแยกเป็นรายด้านได้แก่ พฤติกรรมด้านการร่วมมือ พฤติกรรมด้านการยอมรับผู้อื่น พฤติกรรมด้านการรับผิดชอบและพฤติกรรมด้านการแบ่งปัน ที่ได้จากการวัดเด็กปฐมวัยจำนวน 20 คน ทั้งก่อนและหลังการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนผลต่าง และทดสอบความแตกต่างเฉลี่ยทั้งโดยรวมและรายด้านว่ามีความแตกต่างกัน มากน้อยเพียงใด โดยใช้สถิติ t-test ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 การเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย แยกเป็นรายด้าน ก่อนและหลังที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

พฤติกรรมพื้นฐาน ความสามัคคี	$\bar{D}$	S_D	t	df	p	แปลผล
ด้านที่ 1. การร่วมมือ	3.65	.25	14.36**	19	0.00	มีนัยสำคัญ
ด้านที่ 2. การยอมรับผู้อื่น	3.00	.23	13.08**	19	0.00	มีนัยสำคัญ
ด้านที่ 3. การรับผิดชอบ	3.00	.24	12.47**	19	0.00	มีนัยสำคัญ
ด้านที่ 4. การแบ่งปัน	3.10	.23	13.58**	19	0.00	มีนัยสำคัญ
โดยรวม	12.75	.54	23.74**	19	0.00	มีนัยสำคัญ

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 5 พบว่า

หลังการทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีโดยรวม สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 12.75 คะแนน และจากการทดสอบได้ค่า $t = 23.74$, $p = 0.00$ ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า การจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ทำให้พฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยโดยรวมสูงขึ้นอย่างชัดเจน

เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้านพบว่า หลังการจัดกิจกรรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคี ด้านการร่วมมือ ด้านการยอมรับผู้อื่น ด้านการรับผิดชอบและด้านการแบ่งปัน ทุกด้านสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์โดยมีเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 3.65, 3.00, 3.00, 3.10 คะแนนตามลำดับ และจากการทดสอบได้ค่า $t = 14.36$, $p = 0.00$, $t = 13.08$, $p = 0.00$, $t = 12.47$, $p = 0.00$, และ $t = 13.58$, $p = 0.00$, ตามลำดับซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน

แสดงว่า หลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ทำให้พฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีโดยรวมและรายด้านในเด็กปฐมวัยสูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างชัดเจน

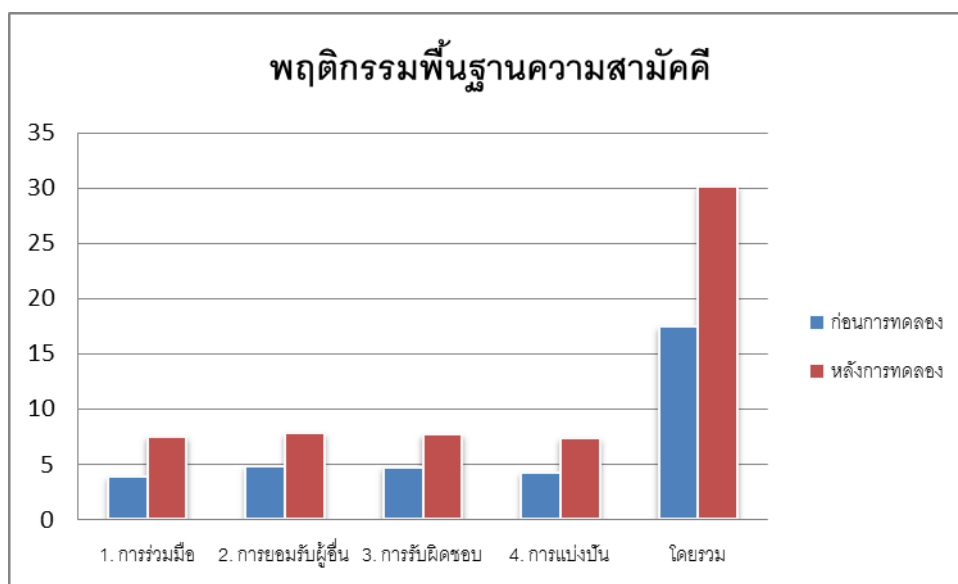
2.2 การหาประสิทธิผลของการเรียนรู้ในพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีโดยรวมและรายด้านจากการได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้นำคะแนนพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีโดยรวมและรายด้านจากก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ คำนวณหาค่าอัตราร้อยละของคะแนนผลต่างกับคะแนนผลต่างสูงสุด ดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 ประสิทธิภาพการเรียนรู้ในพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีโดยรวมและรายด้านจากการได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

พฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคี	จำนวนข้อ	คะแนนสูงสุดแต่ละข้อ	อัตราร้อยละคะแนนแตกต่างที่เพิ่มขึ้น	แปลผล
ด้านที่ 1. การร่วมมือ	3	3	70.19	ผ่านเกณฑ์ 60%
ด้านที่ 2. การยอมรับผู้อื่น	3	3	70.59	ผ่านเกณฑ์ 60%
ด้านที่ 3. การรับผิดชอบ	3	3	68.97	ผ่านเกณฑ์ 60%
ด้านที่ 4. การแบ่งปัน	3	3	64.58	ผ่านเกณฑ์ 60%
โดยรวม	12	3	68.55	ผ่านเกณฑ์ 60%

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 6 ปรากฏว่า เด็กปฐมวัย หลังได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีประสิทธิภาพการเรียนรู้พฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีโดยรวมและด้านการร่วมมือ ด้านการยอมรับผู้อื่น ด้านการรับผิดชอบและด้านการแบ่งปัน คิดเป็นอัตราส่วนเฉลี่ยร้อยละสูงขึ้นเป็น 68.55, 70.19, 70.59, 68.97 และ 64.58 ตามลำดับ ซึ่งผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ทั้งหมด

2.3 การใช้แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้านก่อนและหลังที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ดังแสดงในภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย จำแนกเป็นรายด้านและโดยรวม ก่อนและหลังที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

จากแผนภูมิแสดงให้เห็นว่าหลังที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เด็กปฐมวัยมีการพัฒนาพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีรายด้านทุกด้านคือด้านการร่วมมือ ด้านการยอมรับผู้อื่น ด้านการรับผิดชอบและด้านการแบ่งปันและโดยรวมสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างชัดเจน

บทที่ 5

สรุปผลอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเพื่อศึกษาพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สรุปสาระสำคัญของการศึกษาดังนี้

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย - หญิง ที่มีอายุ 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ของโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ถนนรัชดาภิเษก แขวงจันทรเกษม เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยมีขั้นตอนคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random Sampling) มา 1 ห้องเรียน จากจำนวน 2 ห้องเรียนจำนวน 20 คนเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ตัวแปรต้นได้แก่กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และตัวแปรตามได้แก่ความสามัคคีพื้นฐานในเด็กปฐมวัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แผนการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และแบบประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest-Posttest Design ซึ่งทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กปฐมวัยโดยผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่าง 1 สัปดาห์ทดสอบเด็กก่อนการทดลอง (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง เพื่อหาพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีโดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเองโดยกลุ่มตัวอย่างจะได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ซึ่งทำการทดลองในช่วงกิจกรรมกลางแจ้งใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ๆ ละ 2 วันๆ ละ 50 นาทีช่วงระยะเวลา 09.00 – 09.30 น. รวมทั้งสิ้น 16 ครั้งเมื่อดำเนินการทดลองครบ 8 สัปดาห์ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังการทดลอง (Posttest) กับกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีของเด็ปฐมวัยฉบับเดียวกันกับแบบประเมินที่ใช้ก่อนการทดลองนำคะแนนที่ได้จากการประเมินไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติทำการประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีอีกครั้งและนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ

สรุปผลการวิจัย

เด็กปฐมวัยหลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยดังนี้

1. ระดับพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยหลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์โดยรวม มีค่า $\bar{X} = 30.15$ คะแนน ซึ่งก่อนการทดลอง มีค่า $\bar{X} = 17.40$ คะแนน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการร่วมมือ มีค่า $\bar{X} = 7.45$ ซึ่งก่อนการทดลอง มีค่า $\bar{X} = 3.80$

คะแนน ด้านการยอมรับผู้อื่น มีค่า $\bar{X} = 7.75$ คะแนน ซึ่งก่อนการทดลอง มีค่า $\bar{X} = 4.75$ คะแนน ด้านการรับผิดชอบ มีค่า $\bar{X} = 7.65$ คะแนน ซึ่งก่อนการทดลอง มีค่า $\bar{X} = 4.65$ คะแนน และการแบ่งปัน มีค่า $\bar{X} = 7.30$ คะแนน ซึ่งก่อนการทดลอง มีค่า $\bar{X} = 4.20$ คะแนน ซึ่งทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางคือแสดงพฤติกรรมได้โดยมีคนอื่นแนะ

2. พฤติกรรมความสามัคคีในเด็กปฐมวัยในภาพรวมหลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์พบว่าเด็กปฐมวัยมีความสามัคคีพื้นฐานมากขึ้นมีค่าผลต่างคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 12.75 คะแนน สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าหลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เด็กปฐมวัยมีการร่วมมือสูงขึ้นมีค่าผลต่างคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 คะแนน การยอมรับผู้อื่นสูงขึ้นมีค่าผลต่างคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 คะแนน การรับผิดชอบต่อสูงขึ้นมีค่าผลต่างคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 คะแนน และการแบ่งปันสูงขึ้นมีค่าผลต่างคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.10 คะแนน ซึ่งทุกด้านสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลังได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เด็กมีประสิทธิภาพการเรียนรู้พฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีโดยรวมและด้านการร่วมมือผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ทั้งหมด โดยคิดเป็นอัตราส่วนเฉลี่ยร้อยละสูงขึ้น 68.55, 70.19, 70.59, 68.97 และ 64.58 ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการทดลอง พบว่า พฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีสูงขึ้นทั้งโดยรวมและรายด้าน หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ช่วยส่งเสริมพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยในระดับที่ดีขึ้น โดยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. พฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ก่อนการทดลองแตกต่างจากหลังการทดลองทั้งโดยรวมและรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทั้ง 4 ด้าน ซึ่งสามารถอภิปรายได้ ดังนี้

1.1 ด้านการร่วมมือ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับต่ำ คือไม่แสดงพฤติกรรมหรือแสดงน้อยมากค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 3.80 คะแนน หลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับสูง คือ แสดงพฤติกรรมได้ด้วยตนเอง ค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 7.45 คะแนน มีพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีด้านการร่วมมือ สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สามารถส่งเสริมพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีด้านการร่วมมือในเด็กปฐมวัย เนื่องจากในช่วงแรกของการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ พบว่าเด็กส่วนมากมีพฤติกรรมขาดความร่วมมือในการทำกิจกรรม ขาดสมาธิ ความสนใจความตั้งใจ และมีความสนใจสิ่งเร้าภายนอกมากกว่าการจัดกิจกรรม ส่งผลให้ขณะทำกิจกรรมเด็กทำกิจกรรมได้ไม่ตรงตามเป้าหมาย ที่ครูกำหนดไว้ หลังการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์พบว่าเด็กได้เรียนรู้การทำกิจกรรมร่วมกัน เรียนรู้

พฤติกรรมเพื่อนๆในกลุ่ม ผ่านการทำกิจกรรม และมีพฤติกรรมด้านการร่วมมือที่ดีขึ้น โดยมีสาเหตุจากขณะทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เด็กเกิดการสร้างตัวแบบซึ่งในขณะเดียวกันก็ได้เรียนรู้ตัวแบบจากเพื่อนๆภายในกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อัลเบิร์ต แบนดูรา (สิริมา ภิญญอนันตพงษ์, 2550: 65-66) กล่าวว่า บุคคลเกิดการเรียนรู้โดยการให้ตัวแบบ ผู้เรียนจะลอกเลียนจากตัวแบบ โดยสังเกตพฤติกรรมเป็นแบบอย่าง เกิดเป็นบทบาทผู้นำผู้ตาม ขณะทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ดังบันทึกคำพูดเด็กขณะทำกิจกรรมกรอกน้ำใส่ขวด “ทำตามเพื่อนเร็วๆสิ” เด็กจะทำการต่อแถวกรอกน้ำใส่ขวดให้เร็วที่สุดโดยคนที่ทำเสร็จแล้วจะวิ่งไปต่อคิวด้านหลังส่วนเด็กอยู่ในลำดับถัดไปจะดูเด็กก่อนหน้าเป็นแบบอย่าง ในเด็กที่ทำกิจกรรมได้ช้า จะได้รับแรงกระตุ้นจากเพื่อนภายในกลุ่ม บอกวิธี และให้กำลังใจเพื่อให้เพื่อนสามารถ ทำกิจกรรมได้ทันตามเป้าหมายที่ครูกำหนด เห็นได้ว่าขณะทำกิจกรรมเด็กมีความสุข สนุกสนาน ความสนใจ ความกระตือรือร้น มีสมาธิในการทำกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น และมีการช่วยเหลือให้คำแนะนำเพื่อนในกลุ่มที่ด้อยกว่า ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีด้านการร่วมมือได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ(สิริมา ภิญญอนันตพงษ์, 2550: 65-66) กล่าวว่า บุคคลเกิดการเรียนรู้โดยการให้ตัวแบบ ผู้เรียนจะทำการลอกเลียนแบบจากตัวแบบ โดยอาศัยการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ ดังนั้นการที่เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากกิจกรรมซึ่งสอดคล้องกับ ปรัชญาของ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ที่กล่าวว่า เด็กเรียนรู้ได้ดีจากการกระทำและประสบการณ์ตรง (Learning by doing) พัฒนา ชัชพงศ์ (2540: 15) ส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมทางสังคมดีขึ้น เด็กเรียนรู้ในการเป็นผู้นำผู้ตาม ซึ่งเป็นพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีด้านการร่วมมือ

1.2 ด้านการยอมรับผู้อื่น เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับต่ำ คือไม่แสดงพฤติกรรมหรือแสดงน้อยมากค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.75 คะแนน หลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับสูง คือ แสดงพฤติกรรมได้ด้วยตนเอง ค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 7.75 คะแนน มีพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีด้านการยอมรับผู้อื่นสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สามารถส่งเสริมพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีด้านการยอมรับผู้อื่น เนื่องจากในช่วงแรกของการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ พบว่าเด็กมีพฤติกรรมไม่ยอมรับไม่รับฟัง ไม่ยอมรับความคิดเห็นไม่เคารพการตัดสินใจของผู้อื่น และไม่ทำตามข้อตกลงของกลุ่มส่งผลให้ขณะทำกิจกรรมเด็กเกิดการโต้เถียง มีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกัน เนื่องจากเด็กในวัยนี้ยึดตนเองเป็นที่ตั้งไม่สามารถเข้าใจความคิดของผู้อื่น จึงยากในการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น โดยหลังจากที่เด็กได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ พบว่าเด็กมีพฤติกรรมยอมรับและทำตามข้อตกลงของกลุ่มรับฟัง ยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน และเคารพการตัดสินใจของตนเองและผู้อื่น ได้อย่างชัดเจน โดยมีสาเหตุจากกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กใช้จินตนาการ ส่งผลให้ขณะทำกิจกรรมเกิดความคิดเห็นที่หลากหลาย มีการแสดงความคิดเห็น และหาข้อตกลงข้อยุติ ร่วมกัน โดยใช้พื้นฐานจากประสบการณ์เดิมของเด็กในการตัดสินใจ ในกรณีที่เด็กไม่สามารถหาข้อตกลงได้ ครูมีบทบาทช่วยให้คำแนะนำ และเสนอแนะระหว่างทำกิจกรรม ดังบันทึกคำพูดเด็กขณะทำกิจกรรมรวมพลังต่อไม้บล็อก ซึ่งเป็นกิจกรรมกลุ่มในการจัดรูปแบบไม้บล็อกตามโจทย์ที่ครู

เป็นผู้กำหนด กิจกรรมส่งเสริมให้เด็กใช้จินตนาการ ควบคู่กับทักษะทางสังคม โดยเด็กมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เช่น “ใช้บล็อกท่อนใหญ่แทนลิ” หรือ “ใช้บล็อกตามเพื่อนแนะนำดีกว่า” โดยเด็กได้แสดงถึงการยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่มมากขึ้นขณะทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์หลายกิจกรรม ส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีด้านการยอมรับผู้อื่นที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เพียเจต์ ได้อธิบายว่า เด็กวัยนี้ไม่สามารถที่จะเข้าใจความคิดเห็นของผู้อื่น ดังนั้น จึงเป็นการยากที่เด็กวัยนี้จะยอมรับความเห็นของผู้อื่น เด็กวัยนี้จะคิดว่าสิ่งที่ตนรับรู้คนอื่นก็รับรู้ด้วยการส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมวัย โดยมีผู้ใหญ่ให้ความช่วยเหลือจะช่วยให้การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กลดลงตัวแบบในสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก เช่น บิดา มารดา ครู และเพื่อนร่วมวัย รวมทั้งสิ่งที่เห็นมาจากโทรทัศน์จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กวัยนี้มาก การใช้ภาษามาตรฐานทางศีลธรรมและค่านิยมต่างๆ เด็กวัยนี้ควรจะได้มีการเรียนรู้โดยการสังเกตเกี่ยวกับพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมต่างๆ (Prosocial Behaviors) ตัวอย่างเช่นการแสดงความรักเมตตาต่อเพื่อน สัตว์เลี้ยง และการแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งของเล่นและขนมให้เพื่อน นอกจากนี้เรียนรู้จากตัวแบบจริงแล้ว ครูอาจใช้การเล่านิทาน การใช้บทบาทสมมติช่วยในการสอน

1.3 ด้านความรับผิดชอบ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับต่ำ คือไม่แสดงพฤติกรรมหรือแสดงน้อยมากค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.65 คะแนน หลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับสูง คือ แสดงพฤติกรรมได้ด้วยตนเอง ค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 7.65 คะแนน มีพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีด้านความรับผิดชอบสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01แสดงว่าการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สามารถส่งเสริมพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีด้านความรับผิดชอบ เนื่องจากในช่วงแรกของการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ พบว่าเด็กมีพฤติกรรมไม่ร่วมมือ ขาดความรับผิดชอบในการทำกิจกรรม ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองตามที่ได้รับมอบหมายจากครู และให้ความสนใจน้อยต่อกิจกรรมที่ทำ สาเหตุเนื่องจากเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่เรียนรู้หรือรับกฎเกณฑ์จากบุคคลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็ก เช่น บิดา มารดา ครู และเด็กโต หลังจากที่ได้เด็กได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ พบว่าเด็กมีพฤติกรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมาย และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมจนสำเร็จ โดยมีสาเหตุจากขณะทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์นั้นจะเกิดกระบวนการทางสังคมในการการสร้างข้อตกลง สร้างกฎของกลุ่ม แบ่งหน้าที่ในการทำกิจกรรมอย่างชัดเจน โดยเนื้อหาแผนการจัดกิจกรรมที่ครูเป็นผู้จัดเตรียมให้นั้นควรเป็นแผนที่ไม่สมบูรณ์ เช่น กำหนดอุปกรณ์ไม่ครบ เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดการทบทวนเนื้อหา กระบวนการคิด เกิดการแบ่งหน้าที่ เกิดการวางแผนงาน เพื่อให้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ครูได้วางไว้ ดังนั้นเด็กจะเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเข้าใจบทบาท และหน้าที่ของตนในกลุ่ม และเกิดการตรวจสอบความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายภายในกลุ่ม โดยในเด็กที่ไม่สามารถหาอุปกรณ์ตามที่ได้รับมอบหมายมาได้ จะเกิดการแลกเปลี่ยนวัสดุตามความถนัด และความสามารถในการหา โดยมีครูคอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือเบื้องต้น ดังนั้นที่คำพูดเด็กขณะทำกิจกรรมร่วมกันทำขยะของเล่น เอาเศษวัสดุมาทำของเล่นประดิษฐ์เอง พบว่าเด็กมีการตรวจสอบหน้าที่ตามความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายกันเองในกลุ่ม เช่น "เราหามาครบตามจำนวน" "เราเตรียมมาเกิน

จำนวน" "กลุ่มเราของครบ" เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ เพียเจต์ ได้อธิบายว่าพัฒนาการทางจริยธรรมชั้น Heteronomous เป็นขั้นที่ผู้กระทำรับกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานทางจริยธรรมมาจากผู้มีอำนาจเหนือตนหรือผู้ที่เป็นตัวแบบถือว่ากฎเกณฑ์เป็นสิ่งที่จะต้องปฏิบัติตามตามเปลี่ยนแปลงได้ โดยเกิดในเด็กเล็กที่มีอายุระหว่าง 5 – 8 ปีรับกฎเกณฑ์และมาตรฐานทางจริยธรรมมาจากบิดามารดาครูและเด็กโต โดยมีผลต่อเด็กดังนี้ 1.พฤติกรรมใดจะต้องถูกหรือดีเมื่อผู้แสดงพฤติกรรมได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ 2.กฎเกณฑ์มีไว้สำหรับปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดและแก้ไขไม่ได้ 3.ทุกคนมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์โดยเด็ดขาดถ้าใครทำตามกฎเกณฑ์เป็นคนดีและคนที่ไม่ทำตามกฎเกณฑ์เป็นคนไม่ดี 4.การประเมินตัดสินว่าใคร "ผิด" "ถูก" ไม่คำนึงถึงความต้องการแรงจูงใจหรือเจตนาของผู้กระทำ ฟลิปโป (อมรรวรรณ แก้วผ่อง. 2542: 65 อ้างอิงจาก Flippo. 1966: 122) ได้สรุปความหมายของความรับผิดชอบว่าเป็นความผูกพันในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไปได้และความสำเร็จนี้เกี่ยวข้องกับปัจจัย 3 ประการคือ พันธะผูกพัน หน้าที่การทำงาน และวัตถุประสงค์ซึ่งสอดคล้องกับ วิภาส ทองสุทธิ (2551: 173-4) ได้เสนอความหมายความรับผิดชอบ (Accountability) ไว้ว่า หมายความรับผิดชอบคือความพร้อมรับผิดชอบเป็นคุณสมบัติหรือทักษะที่แสดงออกเพื่อเป็นตัวชี้การได้รับมอบหมายภารกิจที่จะนำไปปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเพิ่มประสิทธิผลของการจัดการและสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2544: 196) ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า "ความสนใจตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายามละเอียดรอบคอบเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายยอมรับผลการกระทำของตนทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสียทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น"

1.4 ด้านการแบ่งปันเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับต่ำ คือไม่แสดงพฤติกรรมหรือแสดงน้อยมากค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.20 คะแนน หลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับสูง คือ แสดงพฤติกรรมได้ด้วยตนเอง ค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 7.30 คะแนน มีพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีด้านการแบ่งปันสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สามารถส่งเสริมพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีด้านการแบ่งปันเนื่องจากในช่วงแรกของการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า เด็กมีพฤติกรรมขาดการแบ่งปัน ไม่สามารถรอคอยในการใช้เครื่องมือต่างๆ ได้ หลังจากที่ได้มีการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เด็กมีพฤติกรรมแบ่งปันในด้านต่างๆ เช่น แบ่งปันวัสดุ แบ่งปันอุปกรณ์เครื่องมือ เป็นต้น โดยมีสาเหตุจากก่อนทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์นั้น เด็กมีภูมิหลัง หรือมีประสบการณ์เดิมที่แตกต่างกัน มีตัวแบบจากภูมิหลังในครอบครัวที่แตกต่างกัน ทำให้มีความเข้าใจด้านการแบ่งปันที่ต่างกัน หลังจากที่ได้มีการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า เด็กมีพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีด้านการแบ่งปันที่ดีขึ้น โดยมีสาเหตุจากแผนการจัดกิจกรรมที่ครูกำหนดนั้นเป็นแบบไม่สมมาตร เพื่อจูงใจให้เด็กเกิดความคิดในการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีด้านการแบ่งปัน ดังนั้นที่คำพูดเด็กขณะทำกิจกรรม อยู่ร่วมกันบนผืนแผ่นดินไทย "ซิดๆกันมาอีกแบ่งให้เพื่อนยืน" ซึ่งเป็นกิจกรรมที่กำหนดให้เด็กภายในกลุ่มจำนวน 4 คน ยืนบนหนังสือพิมพ์ ที่มีพื้นที่ยืนได้เพียง 3 คนเท่านั้น เพื่อบังคับให้เด็กเกิดการแบ่งปันพื้นที่ตามเป้าหมายของแผนการจัดกิจกรรม

นอกเหนือจากการแบ่งปันจากการร่วมกิจกรรมแล้ว การกำหนดให้อุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อการทำกิจกรรม ยังสามารถช่วยให้เด็กเกิดกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งเด็กสามารถเรียนรู้และจดจำได้โดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับ บาร์ – ทาล และคนอื่นๆ (Bar – tal; other. 1982: 396 - 402) กล่าวว่า เด็กจะแสดงพฤติกรรมความช่วยเหลือออกมามากขึ้นในสถานการณ์จริง รวีวรรณ แสงฉาย (2533: 363 - 364) กล่าวว่าประสบการณ์ทางสังคมที่เด็กได้รับในขณะที่เล่นกับเพื่อนทำให้เด็กเรียนรู้การแบ่งปันและนำมาทดแทนความเห็นแก่ตัวหรือเห็นตนเองเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรม

2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีโดยรวมสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 12.75 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทุกด้าน แสดงว่า การจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ทำให้พฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยโดยรวมสูงขึ้นอย่างชัดเจน เนื่องจากกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ และได้ลงมือทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินผ่อนคลายความตึงเครียดทั้งทางด้านร่างกายอารมณ์และจิตใจซึ่งสอดคล้องกับสตรัคกี้ โซซู (2530: 10) ได้สรุปไว้ว่า กิจกรรมกลุ่มหมายถึงการจัดกิจกรรมขึ้นมาแล้วให้ทุกคนมีส่วนร่วมทั้งความคิดและลงมือกระทำภายในสถานการณ์ที่มีการยอมรับซึ่งกันและกัน เคารพกติกาของกลุ่มจึงเกิดการพัฒนาความคิด ความเข้าใจและพฤติกรรมของบุคคลอันเป็นผลต่อตนเองและคนอื่นที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ทิศนา ขัมมณี (2522: 1) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ว่าเป็นวิทยาการที่ว่าด้วยเรื่องความสัมพันธ์ของกลุ่มคน และกระบวนการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพยายามศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของคน ซึ่งสอดคล้องกับเรกอน และ เชฟเฟิร์ด (Ragon; & Shepherd. 1971: 197) ที่กล่าวว่ากิจกรรมกลุ่มเป็น การศึกษาถึงธรรมชาติของกลุ่ม เมื่อมนุษย์มารวมตัวกันซึ่งมีการศึกษาพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มโดยใช้วิธีการอภิปรายกลุ่มและประเมินผลร่วมกันบุหงา วชิระศักดิ์มงคล (2526: 35) ก็ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึงกิจกรรมใดๆ ที่ให้สมาชิกกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากมีโอกาสวิเคราะห์พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นตลอดถึงได้วิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่มโดยการช่วยเหลือและสนับสนุนจากผู้นำกลุ่มตลอดเวลาที่ร่วมกระทำกิจกรรมเหล่านั้นและมีผลทำให้บุคคลมีความเจริญงอกงามในทุกๆ ด้าน

ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย

1. ในระยะสัปดาห์ที่ 1 ของการทดลองเด็กทำกิจกรรมได้อย่างไม่คล่องแคล่วนักขาดความมั่นใจในการทำกิจกรรมโดยเด็กจะพูดว่านำไปวางไว้ตรงไหนและทำไมเป็นบ้างเป็นครั้งคราวเมื่อเข้าสู่สัปดาห์ที่ 2 เด็กมีความมั่นใจมากขึ้นรู้จักคิดหาวิธีการของตนเองในการทำกิจกรรมเช่นนำไปต่อกันให้เป็นรูปเป็นร่างจัดหมวดหมู่รูปร่างขนาดสีได้ตามความต้องการ ซึ่งทำให้เด็กสนุกกับกิจกรรมและความพึงพอใจมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ซึ่งผลงานที่ออกมาเป็นที่น่าพึงพอใจของเด็ก เด็กก็ต้องการที่จะทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อีกโดยสนใจว่ากิจกรรมต่อไปจะทำอะไรบ้าง แบบไหน อย่างไร มาให้

เด็กได้สร้างได้เล่นและทำกิจกรรมอีกเมื่อเด็กมีโอกาสได้กระทำบ่อยๆพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีจะมีเพิ่มมากขึ้นสร้างความภาคภูมิใจให้กับเด็กและทำให้เห็นคุณค่าในการทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกัน

2. ช่วงแรกของการทดลอง เด็กจะยึดติดกับการเปรียบเทียบของแค่ 2 สิ่ง ดังนั้น ครูผู้สอนควรบอกเงื่อนไขในการเปรียบเทียบให้เด็ก โดยครูใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้เด็กเปรียบเทียบของหลายสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว

3. ขณะที่เด็กกำลังนำเสนอและสนทนาเกี่ยวกับผลงานและการทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์หรือการที่เด็กได้เล่าเรื่องจากการทำกิจกรรมของตน เป็นการที่เด็กได้ทบทวนการทำกิจกรรมของตนพร้อมกับสะท้อนความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของตนให้ผู้อื่นได้ฟังโดยครูได้แสดงการชื่นชมยินดีพยักหน้าตั้งใจฟังทำให้เด็กรู้สึกที่ตนกำลังนำเสนอมีความสำคัญเป็นที่น่าสนใจสำหรับคนอื่นคำชมเชยเป็นสิ่งที่เด็กวัยนี้ต้องการมากที่สุดเพราะต้องการให้ผู้อื่นเห็นความสำคัญของตนเองเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมให้เด็กเกิดการตอบสนองที่ดีในการทำกิจกรรมส่งผลต่อพฤติกรรมความสามัคคีพื้นฐานของเด็กให้เกิดการพัฒนาที่สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ครูควรมีบทบาทในการดูแลให้ความช่วยเหลือให้เด็กมีอิสระในการทำกิจกรรมกระตุ้นเด็กโดยให้เด็กได้ทดลองทำตามความคิดของตนเองให้เสริมแรงโดยการกล่าวคำชมเชยและให้รางวัลในผลงานของเด็กทำให้เด็กมีความมั่นใจและตั้งใจในการทำกิจกรรม

2. การจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ควรจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมโดยจัดสถานที่สำหรับการทำกิจกรรมให้มีการหยิบใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ได้อย่างสะดวกเพียงพอกับความต้องการของเด็กไม่มีเสียงดังจากภายนอกเข้ามารบกวนเด็กไม่ให้มีสิ่งรบกวนสมาธิของเด็ก

3. การจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สามารถที่จะพัฒนาทักษะในด้านอื่นๆได้ด้วยเช่นทักษะทางภาษาทักษะทางสังคมทักษะทางอารมณ์ทักษะทางกล้ามเนื้อ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยจากการทำกิจกรรมอื่นๆ เช่น กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมเกมการศึกษา กิจกรรมศิลปะแบบกลุ่ม เป็นต้น

2. ควรมีการศึกษาผลการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อความสามารถด้านอื่นๆ เช่น ความสามารถทักษะทางความคิดภาษา ทักษะการช่วยเหลือตนเองสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง พฤติกรรมช่วยเหลือ เป็นต้น

3. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีเช่น วิธีการอบรมเลี้ยงดู เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าวงษ์. (2528). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2547). การเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน: 3-5 ขวบ. กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสัน เพรสโปรดักชั่น.
- เกศินี โชติเสถียร. (2523). เอกสารประกอบการสอนเทคโนโลยี: 320: การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาในห้องเรียน. กรุงเทพฯ: ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เกษลดา มานะจุติ. (2529). สื่อการเรียนและเครื่องเล่นของเด็กก่อนวัยเรียน. เชียงใหม่: ล้านนาวิทยาลัยครูเชียงใหม่.
- แก้วตา คณะวรรณ. (2524). พัฒนาการสอน. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กาญจนา สิงห์เรศร์. (2551). ผลการจัดกิจกรรมประกอบอาหารแบบร่วมมือที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ขจิตพรรณ ทองคำ. (2536). การเล่นบทบาทสมมติโดยเด็กมีส่วนร่วมในการจัดสื่อการเล่นที่มีผลต่อการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและความสามารถทางภาษา. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ขวัญตา แต่พงษ์โสรัถ. (2538). การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยในกิจกรรมการเล่นน้ำ เล่นทราย แบบครุมีปฏิสัมพันธ์ และแบบครุไม่มีปฏิสัมพันธ์. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2523). สำนักงาน. แนวการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา ชั้นอนุบาล. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2534ข). สำนักงาน. แนวการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษาชั้นเด็กเล็ก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2536). แผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 2. เล่ม 1, เล่ม 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2537). แนวการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลศึกษา. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. (2543). ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

- จรัสศรี คำใส. (2537). ผลของการจัดประสบการณ์การเล่นมุมช่างไม้ที่มีต่อความพร้อมทางคณิตศาสตร์ของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จันทนา ดีพึ่งตน. (2536). ผลของการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านของไทยและการเล่นทั่วไปที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่มีความสามารถทางด้านสติปัญญาต่างกัน. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จินตนา หมู่มิ่ง. (2525). อนุบาลศึกษา. กรุงเทพฯ: อักษรการพิมพ์.
- จำลอง สุวรรณรัตน์. (2521). พัฒนาการเด็กไทยด้านการจำแนกสิ่งของโดยอาศัยสีรูปร่าง ส่วนรวม และส่วนย่อย. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เจษฎา ศุภางคเสน. (2530). การศึกษาความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของเด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นัตริชดา เขียรปรีชา. (2537). พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมในบรรยากาศที่มีเสียงดนตรีประกอบ. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นันทนา ภาคบงกช. (2528). สอนให้เด็กคิดโมเดลการพัฒนาทักษะการคิดเพื่อคุณภาพชีวิตและสังคม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- (2531). “การเล่นสร้างสรรค์และความคิดสร้างสรรค์”, เอกสารประกอบการสอน วิชา ปว.531. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เฉลิมพล ต้นสกุล. (2521). ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของเด็กก่อนวัยเรียนในเขตการศึกษา 3. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2521). นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษากับการสอนระดับอนุบาล. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชุลีกร สิงห์น้อย. (2535). ความสามารถด้านการอนุรักษ์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นน้ำ เล่นทราย. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชุมพล พัฒนสุวรรณ. (2531). “เทคนิคบางประการในการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และความคิดเชิงแก้ปัญหา,” สวทท. 25(3): 17-21.
- ชุมพฤษณ์ หุตานนท์. (2531). เจ้าตัวน้อยเกินไปแต่หัวใสบัญญา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ณ ฌาน.
- ชูชีพ อ่อนโคกสูง. (2522). สอนอย่างไร. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน.

- ชื่นจิตร การบุญ. (2525). อิทธิพลของการฝึกความสามารถทางการคิดแบบอเนกนัยที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของเด็กก่อนวัยเรียน โรงเรียนพร้อมพรรณวิทยาลัย อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชลลดาวัลย์ ตันมงคล. (2538). เทคนิคการเตรียมเด็กให้สงบเพื่อพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัย. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จิตติพร พิษณุกุล. (2538). ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ศิลปะประดิษฐ์แบบกลุ่ม. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ณัฐฐาพร พงษ์สิงห์. (2538). พฤติกรรมชอบสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์เล่นบล็อกเป็นกลุ่มอย่างมีแบบแผน. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เตือนใจ ทองสำริด. (2531). การทดลองใช้วิธีการกิจกรรมทางกายในการสร้างมโนทัศน์พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กก่อนประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ทินกร นำบุญจิตต์. (2547). สมรรถภาพการเป็นผู้นำที่เป็นจริงและที่คาดหวังของผู้อำนวยการวิทยาลัยพลศึกษา ตามทัศนะของผู้ช่วยผู้อำนวยการ หัวหน้าภาควิชา อาจารย์และหัวหน้าแผนกงานในวิทยาลัยพลศึกษา. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). สงขลา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ. ถ่ายเอกสาร.
- ทวีพร ณ นคร. (2533). การศึกษาการเล่นสร้างสรรค์กลางแจ้งแบบอิสระกับแบบกึ่งชี้แนะที่มีผลต่อความสามารถในการสังเกตและการจำแนกของเด็กปฐมวัย. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทิตนา แวมมณี; และคนอื่นๆ. (2522). กลุ่มสัมพันธ์:ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม 1. กรุงเทพฯ: บุรพาศิลป์การพิมพ์.
- เทพวาทน์ หอมสนิท; และคนอื่นๆ. (2522). เกม. กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯการพิมพ์.
- นงเยาว์ แข่งเพ็ญแข. (2538, มกราคม-มีนาคม.). “เทคนิคพัฒนากระบวนการคิดและเรียนรู้เด็กปฐมวัยให้ถึงขีดสุดศักยภาพและยั่งยืน”, สารพัฒนาหลักสูตร. 14(120).
- นิคม ทาแดง. (2526). “การจัดประสบการณ์และสภาพแวดล้อม.” เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยเด็ก หน่วยที่ 1-7. ถ่ายเอกสาร.
- นิรมล ชยุตสาหกิจ. (2524). “ทฤษฎีการเล่นเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา”, ใน การละเล่นและเครื่องเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- แน่น้อย แจ่มศิริกุล. (2530). การศึกษาแบบการคิดและความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นิตยา คชภักดี. (2543). ขั้นตอนการพัฒนาของเด็กปฐมวัยตั้งแต่ปฏิสนธิ-5 ปี. กรุงเทพฯ: สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย.
- นิตดา สุวิชาวพันธุ์. (2541). ผลของการใช้สถานการณ์จำลองที่มีผลต่อความสามัคคีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราชบุรุษบำรุง กรุงเทพมหานคร. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- น้อมฤดี จงพยุหะ. (2516). คู่มือการศึกษาวิชาจิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครูสวนดุสิต.
- บุศรินทร์ สิริปัญญาธร. (2541). แนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่เกิดจากกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เบญจา แสงมะลิ. (2522). เล่นกับเด็ก. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- บุญไท เจริญผล. (2533). ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางสติปัญญา กับพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุญเยี่ยม จิตรดอน. (2537). “การเล่นกลางแจ้ง,” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัยระดับปฐมวัย หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บุญเยี่ยม จิตรดอน. (2526). เอกสารการสอนชุดการสร้างเสริมลักษณะนิสัยระดับปฐมวัยหน่วยที่ 4. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บุญเลี้ยง พลวุฑ. (252, พฤษภาคม). “การเรียนรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหา,” มิตรครู. 10(2-3).
- ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร. (2530). “พัฒนาการวัยเด็ก,” ใน พฤติกรรมวัยเด็ก หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประภากร โล่ห์ทองคำ; และคนอื่นๆ. (2522). กลุ่มการสอนกลุ่มสัมพันธ์ในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูนครราชสีมา.
- ประสาธ อิศรปริดา. (2523). จิตวิทยาการเรียนรู้กับการสอน. กรุงเทพฯ: กราฟิเคอาร์ท.
- ประสาร ทิพย์ธารา. (2521). พัฒนาการเด็กและการอบรมเลี้ยงดู. กรุงเทพฯ: แพรววิทยา.
- ปัทมา ศุภกานเิด. (2545). การศึกษาพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ. ปรินูญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปิยะพร ทองสิงห์. (2552). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเดินเรื่องที่มีผลต่อพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ผจญ สุวรรณวงษ์. (2528). การทดลองสอนโดยใช้เกมประกอบการสอนในวิชาภาษาไทยกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พรรณี ช.เจนจิต. (2530). จิตวิทยาการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.
- พัฒนา ชัชพงศ์. (2534). “การเล่นกลางแจ้ง”. เอกสารประกอบการสัมมนาสื่อและกิจกรรม สำหรับเด็กอนุบาล. กรุงเทพฯ: เพาเวอร์พริ้นท์.
- พันธ์ณี เจริญสุข. (2528). ความคิดเห็นของครูอนุบาลเกี่ยวกับเครื่องเล่นที่จัดต่อการเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พิตรเพลิน สนิทประชากร. (2533). เกม...การเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: ภาควิชาโรงเรียนสาธิต คณะวิชาครุศาสตร์ สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต.
- เพ็ญศิริ ชูติกุล. (2522). การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการด้านสังคมกับการเล่นอิสระและความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กในเมืองและเด็กชนบทจังหวัดน่าน. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. (2546). ความหมายของสามัคคี. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ภูมิพลอดุลยเดช พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2540). พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระพุทธศักราช 2534. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ 5 ธันวาคมหาราช.
- ภรณ์ี คุรุรัตน์. (2525). เด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ: กรมประชาสัมพันธ์.
- (2526). ละครสร้างสรรค์สำหรับเด็ก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- (2535). “การเล่นของเด็ก,” เอกสารคำสอนวิชา ปว.333 ภาควิชาหลักสูตรและการสอน: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- มณีวรรณ พรหมน้อย. (2526). “การเล่นเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเด็ก; ใน เครื่องเล่นเพื่อนพัฒนาเด็ก. กรุงเทพฯ: ตีรณสาร.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. (2537). จิตวิทยาการศึกษา. เอกสารการสอน. กรุงเทพฯ: บางกอกบล๊อค.
- เยาวพรรณ ทิมทอง. (2535). การพัฒนาสติปัญญาของเด็กปฐมวัยด้วยเกมการศึกษามิติสัมพันธ์. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เยาวรัตน์ จินดากุล. (2523). การสร้างคู่มือการสอนเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: แม็ค.

- รัชนี้ สมประชา. (2533). *ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นน้ำ เล่นทราย*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ราศี ทองสวัสดิ์. (2526). “การจัดประสบการณ์เพื่อฝึกทักษะทางภาษาแก่เด็กปฐมวัย,” ใน *เอกสารชุดวิชาการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 1-7*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ระลึก สัททพงศ์. (2532). *ปรัชญาในการสอนเกม*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ลักณะ เสนอฤทธิ์. (2551). *ผลการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ลดาวลย์ กองช่าง. (2530). *การศึกษาการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการประสบการณ์การเล่นวัสดุสามมิติ แบบชี้หน้าและแบบอิสระ*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ลาวลย์ พลกล้า. (2530). *การสอนคณิตศาสตร์แบบปฏิบัติการ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ลัดดา นิละมณี. (2526). “ศูนย์การเรียนรู้ระดับปฐมวัยศึกษาแบบกิจกรรมเสรี,” ใน *สื่อการสอนระดับปฐมวัยศึกษา*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ลัดดาวัลย์ กันหสุวรรณ. (2527). *วิทยาศาสตร์สำหรับกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครูพระนคร.
- ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วันเพ็ญ ปูลพัฒน์. (2543). *การเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วันทนีย์ เหมะผดุงกุล. (2535). *พัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กก่อนประถมศึกษาที่ครูมีการใช้คำถามในระหว่างการทำกิจกรรมและหลังการทำกิจกรรมในวงกลม*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วยุภา จิตรสิงห์. (2534). *การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ครูใช้คำถามแบบเชื่อมโยงเนื้อหาและแบบเชื่อมโยงประสบการณ์*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วรรณ จีระเดชากุล. (2551). *นันทนาการสำหรับเด็ก=Recreation for children*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วรालี โกศัย. (2540). ผลของการเล่นเกมแบบร่วมมือนอกห้องเรียนที่มีต่อพฤติกรรมชอบสังคมของเด็กปฐมวัย. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วรรณิ สิริพกุล. (2529). ผลของการเล่นที่มีต่อการแก้ปัญหาแบบเอกนัยและแบบอนเอกนัยของเด็กอนุบาล. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วรี เกียสกุล. (2530). เปรียบเทียบความสามารถทางการฟังของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกทักษะโดยใช้เกมและแบบฝึก. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วราภรณ์ รักวิจัย. (2533). การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: แสงศิลป์การพิมพ์.
- วราภรณ์ แก้วแย้ม. (2540). ผลของการใช้คำถามทางคณิตศาสตร์ประกอบบัตรภาพกับกิจกรรมการเล่น เครื่องเล่นสนามที่มีต่อความพร้อมทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วาสนา เจริญสอน. (2537). ผลการใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ประกอบคำถามเชื่อมโยงประสบการณ์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่มีระดับความเชื่อมั่นในตนเองต่างกัน. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิยะดา บัวเพื่อน. (2531). การศึกษาความสนใจในการเล่นการศึกษาของเด็กปฐมวัยโดยมีครูชี้แนะและเล่นด้วยตนเอง. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สดใส ชะนะกุล. (2538). ผลการเรียนรู้กิจกรรมวาดภาพนอกชั้นเรียนที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมใจ ทิพย์ชัยเมธา; และ ลออ ชูติกร. (2525). “การเล่นและเกมสำหรับเด็กปฐมวัย,” ใน เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาสื่อการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยศึกษา เล่มที่ 1 หน่วยที่ 4. นนทบุรี: สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- (2525). “การเล่นและเกมสำหรับเด็กปฐมวัย,” ในเอกสารประกอบการสอนชุดวิชาสื่อการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยศึกษา เล่มที่ 1 หน่วยที่ 4. นนทบุรี: สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมใจ ทิพย์ชัยเมธา; และ ลออ ชูติกร. (2527). “การเล่นและเกมสำหรับเด็กปฐมวัย,” เอกสารประกอบการสอนชุดสำหรับเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 4. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. (2542). มุ่งสู่ครูคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

- สิริมา ภิญโญนันตพงษ์. (2547). *การพัฒนาโครงการเด็กนักวิจัยและประเมินเน้นเด็กเป็นสำคัญ*.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2550). *ECD201 การศึกษาปฐมวัย*. หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สรวงพร กุศลส่ง. (2538). *ทักษะการแก้ปัญหาของเด็กวัย 3-4 ปี ที่ได้รับการจัดกิจกรรมในวงกลม
แบบปฏิบัติการทดลองกับการเล่นเกมการศึกษาแบบประสาทสัมผัส*. ปรินิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สวนา พรพัฒน์กุล. (2520). *ความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของเด็กไทย : รายงานการวิจัย ฉบับที่ 22
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
ถ่ายเอกสาร.
- สามัญศึกษา, กรม. (2523). *คู่มือแนะแนวทางส่งเสริมพัฒนาการเด็กสำหรับก่อนประถมศึกษา*.
กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา.
- สุโขทัยธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย. (2526). *เอกสารการสอนชุดวิชาการสอน กลุ่มสร้างเสริม
ประสบการณ์ชีวิต หน่วยที่ 1-7. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*.
- (2526). *พฤติกรรมวัยเด็ก. เอกสารการสอนหน่วยที่ 1-7. กรุงเทพฯ: สหมิตร.(ข)*
- (2526). *พฤติกรรมวัยเด็ก. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.(ค)*.
- (2536). *เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยเด็ก หน่วยที่ 8-15. พิมพ์ครั้งที่ 8. นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*.
- สุจิตรา ขาวสำอาง. (2533). *ความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการ
จัดประสบการณ์โดยเด็กเป็นผู้เล่าเรื่องประกอบภาพและครูเป็นผู้เล่าเรื่องประกอบภาพ*.
ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- สุชาดา สุทธาพันธ์. (2532). *การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่
ได้รับการสอนโดยใช้คำถามหลายระดับกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนตามแผนการจัด
ประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ*. ปรินิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุณีย์ ธีรดากร. (2523). *จิตวิทยาพัฒนาการ*. นนทบุรี: โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด.
- สุพิตร สมิติโต. (2530). *หลักและวิธีการสอนพลศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- (2532). *กิจกรรมกลางแจ้ง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุวัฒน์ มุขเมธา. (2523). *การเรียนการสอนในปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: พีระพัฒน์.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2541). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2539). *คู่มือประเมินพัฒนาการระดับก่อนประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สมบัติ กาญจนกิจ. (2542). *จิตวิทยาทางกีฬา: แนวคิดทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจฉรา ชีวพันธ์. (2526). *คู่มือการสอนภาษาไทยกิจกรรมการเล่นประกอบการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- อัญชลี ไสยวรรณ. (2536). *เอกสารประกอบการสอนวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: โปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูพระนคร.
- อรุณี เหลืองหิรัญ. (2533). *การศึกษาความพร้อมทางภาษาและการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้โครงสร้างระดับยอด*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อารมณ สุวรรณपाल. (2532). “การจัดประสบการณ์การเล่นแก่เด็กปฐมวัย,” ใน *เอกสารชุดวิชาการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 8-15*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อุษา สังข์น้อย. (2531). *การเปรียบเทียบความสามารถทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ครูมีปัญหาในการจัดประสบการณ์แตกต่างกัน*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อรชา วราวิทย์. (2526). *การตัดสินใจแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อรรวรรณ สุ่มประดิษฐ์. (2533). *พฤติกรรมความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัยและระดับขั้นการเล่นทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการประสบการณ์การเล่นแบบไทยและการเล่นที่จัดอยู่ทั่วไป*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อารี ตีรณปัญญา. (2552). *ผลการจัดโปรแกรมกิจกรรมนันทนาการที่มีต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย*. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. (การจัดการนันทนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อารี เพชรผุด. (2528). *จิตวิทยาพัฒนาการ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อารี รังสินันท์. (2530). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อารมณ นาวากาญจน์. (2541). *โปรแกรมสันทนาการ=Recreation program*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสันทนาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- Ausubel, D.P. (1968). *Education Psychology: A Cognitive View*. New York: Holt Rinehart and Wins.

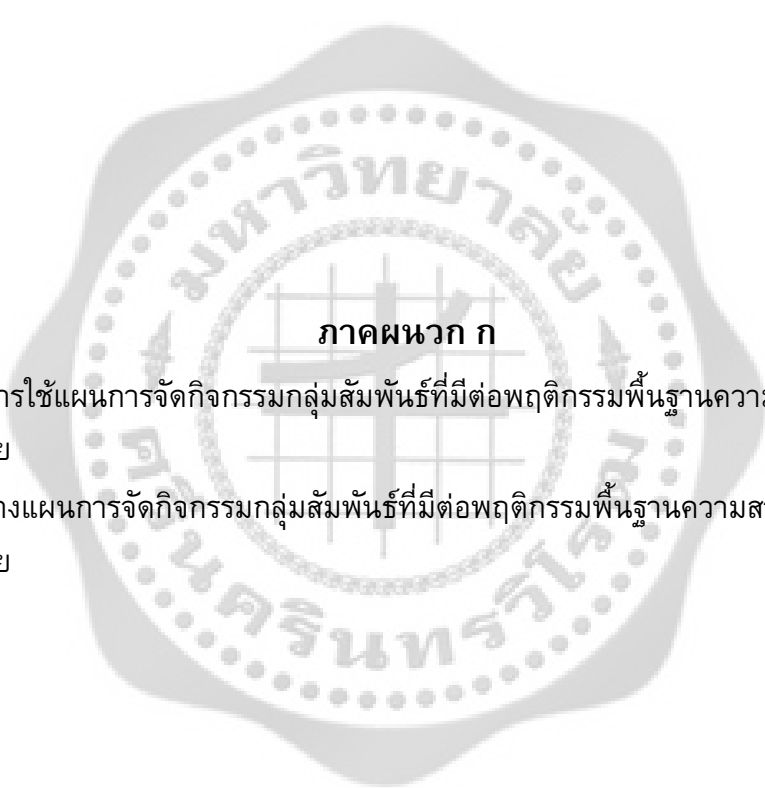
- Brown, J.F. (1985). *Curriculum Planning for Young Children*. Washington D.C. National Association For The Educational of Young Children.
- Burphy - Stock, Judith. (1996). *Rater and Agreement Indexes for Performance Assessment. Education and Psychological Measurement*. 56(2): 256
- Chiang, L. (1985). "Developmental Differences in Children's Use of Play Materials," (playground, Portable Materials, Age Differences). *Dissertation Abstracts International*.
- Cohen, Dorothy H. (1983). *Rudolph Marguerite Kindergarten and Early Schooling*. New York: Prentice Hall.
- Dewey, John. (1944). "Experience and Thinking," *Democracy and Education*. Chicago: Press . New York: The Free Press.
- Houtz, G.J.; & F.J. Feildhusen. (1976). "The Modification of fourth Grader's Problem Solving," *Journal of Psychology*.
- Joseph L.Fleiss. (1981). *Statistical Methods for Rates & Proportions*. New York: John Wiley & Sons.
- Leonard, E.M., D.V. Derman; & L.E. Miles. (1963). *Foundation of Learning in Childhood Education*. Columbus Ohio: Charles E. Merrill-Publishing Co.
- Moore, G.T. (1983). *Stage of the Art in Play Environment: Research and Applications, International*. Austin, Texas: conference on Play and Play Environments.
- Nabor, Donald G. (1957). "A Comparative Study of Academic Achievement and Problem Solving Abilities of Black Pupils at the Intermediate Level in Computer Supported Instruction and Self-Contained Instructional Process," *Dissertation Abstracts International*. 36: 3241-A.
- Pack, Richard Allan. (1976). "A Study Comparing Outdoor. Indoor and Outdoor-Indoor Settings For Teaching Specific Environmental Education Objectives," *Dissertation Abstracts International*. 36(7): 4299-A.
- Rainwater, J.M. (1965). "Effects of Set on Problem Solving in Subjects of Varying Levels of Assessed Creativity," *Dissertation Abstract*. 25:6753.
- Rothlein, L.; & A. Brett. (1984). "Children's Teachers' and Parents, Perception of Play," *Dissertation Abstracts International*. 44 (07): 2035-A.
- Rubin, K.; & T. Maioni. (1975). *Play Reference and it Relationship to Egocentrism Popularity and Classification Skills in Preschoolers*. Merrill-Palmer Quarterly.
- Tanner, J.M. (1970). Physical Growth p.7 in P.H. Mussen Zed X. *Carmichael's Manual of Child Psychology*. Vol.1. New York: John Wiley and Sons, Inc.

- Yerkes, R.A. (1982). "Playground that Extends the Classroom," *Dissertation Abstracts International*. 43(01): 8-A.
- Elizabeth B. Hurlock. (1978). *Child development*. New York: McGraw-Hill.
- Jess Feist. (1990). *Theories of personality*. Fort Worth: Holt, Rinehart and Winston.
- Gordon Edin; & Kelli McCormack Brown. (1999). *Health and Wellnese*. Sudbury, Mass: Jones and Bartlett.
- Vaugh, M. Bryant. (2003). *Teaching exceptional, diverse, and at-risk in the general education classroom*. Boston, New York: Allyn and Bacon.
- Ausubel, D.P. (1968). *Education Psycholigy: A Cognitive View*. New York: Holt, Rinechart and Wins.
- Brown, J.F. (1985). *Curriculum Planning for Young Children*. Washington D.C. National Association for the Educational of Young Children.
- Chiang ,L. (1985). "Developmental Differences in Children's Use of Play Materials," (playground, Portable Materials, Age Differences). *Dissertation Abstracts International*.
- Cohen, Dorothy H. (1983). Rudolph Marguerite. *Kindergarten and Early Schooling*. New York: Prentice Hall.
- Dewey, John. (1944). "Experience and Thinking," *Democracy and Education*. Chicago: Press New York: The Free Press.
- Houtz, G.J.; & F.J. Feildhusen. (1976). "The Modification of fourth Grader's Problem Sovling," *Journal of Psychology*.
- Leonard, E.M.,D.V. Derman; & L.E. Miles. (1963). *Foundation of Learning in Childhood Education*. Columbus Ohio: Charles E. Merrill-Publishing Co.
- Moore, G.T. (1983). *Stage of the Art in Play Environment: Research and Applications*, *International*. Austin, Texas: conference on Play and Play Environments.
- Nabor, Donald G. (1957). "A Comparative Study of Academic Achievement and Problem Solving Abilities of Black Pupils at the Intermediate Level in Computer Supported Instruction and Self-Contained Instructional Process," *Dissertation Abstracts International*. 36: 3241-A.
- Pack, Richard Allan. (1976). "A Study Comparing Outdoor. Indoor and Outdoor-Indoor Settings For Teaching Specific Environmental Education Objectives," *Dissertation Abstracts International*. 36 (7): 4299-A.
- Rainwater, J.M. (1965). "Effects of Set on Problem Solving in Subjects of Varying Levels of Assessed Creativity," *Dissertation Abstract*. 25: 6753.

- Rothlein, L.; & A. Brett. (1984). "Children's Teachers' and Parents, Perception of Play," *Dissertation Abstracts International*. 44 (07): 2035-A.
- Rubin, K.; & T. Maioni. (1975). *Play Reference and it Relationship to Egocentrism Popularity and Classification Skills in Preschoolers*. Merrill-Palmer Quarterly.
- Tanner, J.M. (1970). Physical Growth p.7 in P.H.Mussen Zed X. *Carmichael's Manual of Chaid Psychology*. Vol.1. New York: John Wiley and Sons, Inc.
- Yerkes, R.A. (1982). "Playground that Extends the Classroom," *Dissertation Abstracts International*. 43(01): 8-A.

ภาคผนวก ก

- คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย
- ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย

คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมพื้นฐาน ความสามัคคีในเด็กปฐมวัย

หลักการและเหตุผล

ในปัจจุบันเกิดปัญหาต่างๆ มากมายในสังคมไทย โดยเฉพาะการแบ่งแยกเป็นฝ่ายต่างๆ ขาดซึ่งความสามัคคี ของคนในสังคม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเด็กปฐมวัย ดังนั้น แนวทางในการปลูกฝังพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคี ควรจัดให้เด็กปฐมวัยมีประสบการณ์ที่ส่งเสริมความสามัคคีเกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเป็นช่วงที่เด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญาที่พร้อมต่อการเรียนรู้ โดยการปลูกฝังและส่งเสริมพฤติกรรมให้พร้อมที่จะเรียนรู้ โดยเฉพาะด้านจิตใจและคุณธรรม การจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยส่งเสริมทักษะด้านความสามัคคีให้กับเด็ก โดยเป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีทักษะด้านการปฏิบัติกิจกรรม มีการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นรวมทั้งการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งถ้าเด็กได้รับการปลูกฝังในทางที่ถูกต้องเหมาะสม มีการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกถึงการอยู่ร่วมในสังคม สร้างพื้นฐานชีวิตที่ดี โดยการส่งเสริมให้เด็กได้มีกิจกรรมร่วมกัน ทั้งในการทำงานกลุ่ม การทำงานศิลปะร่วมกันและการเล่นเกมเป็นกลุ่ม เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมด้านความสามัคคีของเด็กปฐมวัย ในด้านการร่วมมือ การยอมรับผู้อื่น ความรับผิดชอบ และการแบ่งปัน เมื่อเติบโตขึ้น จะทำให้สามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม อันจะส่งผลให้เด็กเกิดพฤติกรรมความสามัคคีตั้งแต่ปฐมวัยสามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีความสุข ตลอดจนเป็นบุคลากรที่ดีมีคุณภาพของครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

จุดมุ่งหมายของการสอน

การจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีผลต่อพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยสูงขึ้น ในด้านการร่วมมือ การยอมรับผู้อื่น ความรับผิดชอบ และการแบ่งปัน

หลักการจัดกิจกรรม

1. เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยมุ่งเน้นความสามัคคี ประกอบด้วยการเล่นเกม แบบกลุ่ม และการทำงานกลุ่มในการทำงานศิลปะร่วมกัน
2. เป็นกิจกรรมที่ให้เด็กลงมือปฏิบัติแบบกลุ่ม และสร้างชิ้นงานร่วมกัน เพื่อสร้างความร่วมมือ การยอมรับผู้อื่น ความรับผิดชอบ และการแบ่งปัน
3. เป็นกิจกรรมที่สัมพันธ์กับเนื้อหาของกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ของโรงเรียน

แนวการจัดกิจกรรม

การใช้แผนการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมด้านความสามัคคีทั้ง 16 แผน โดยในแต่ละแผนจะสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ในระดับชั้นอนุบาล 2 ในแผนการจัดกิจกรรมจะมีรายละเอียดเกี่ยวกับ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ รูปแบบการจัด และการประเมินผลการเรียนรู้ กิจกรรมนี้จัดสัปดาห์ละ 2 วัน ได้แก่ วันพุธ และวันศุกร์ วันละ 1 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที ในช่วงเวลา 09.00 – 09.50 น.

บทบาทของเด็ก

1. เป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองตามความสนใจและความสามารถของแต่ละบุคคล
2. ปฏิบัติตนตามข้อตกลงและตามคำสั่งได้อย่างถูกต้อง
3. ทำกิจกรรมได้สำเร็จและเสร็จตามเวลาที่กำหนด

บทบาทของครู

1. จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก
2. กระตุ้นให้เด็กเกิดความสามัคคี
3. ร่วมปฏิบัติกิจกรรมกับเด็กเสมือนครูเป็นเด็กคนหนึ่ง
4. อำนวยความสะดวกในเรื่องวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม
5. เป็นผู้สังเกตพฤติกรรมและทำการประเมินพฤติกรรมของเด็ก

แผนการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย

หน่วย เมืองไทยที่รัก

สัปดาห์ที่ 2 วันที่ 2-4 ตุลาคม 2556

ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ระยะเวลาประมาณ 50 นาที

กิจกรรม เกมอยู่ร่วมกันบนผืนแผ่นดินไทย ช่วงกิจกรรม กลางแจ้ง

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคี
 - ด้านการร่วมมือ
 - ด้านการยอมรับผู้อื่น
 - ด้านการรับผิดชอบ
 - ด้านการแบ่งปัน
2. เพื่อให้เด็กรู้จักกติกาข้อตกลงร่วมกันในการทำกิจกรรม
3. เพื่อให้เด็กสามารถทำตามขั้นตอนการทำกิจกรรมได้

เนื้อหา

แผ่นดินไทย เราทุกคนก็คือคนไทย เหมือนพี่เหมือนน้องกัน เรามาร่วมรักร่วมสามัคคีกัน
นำพาชาติไทยเราให้เจริญจนถึงภายหน้าสืบไป

กิจกรรม อยู่ร่วมกันบนผืนแผ่นดินไทย ช่วยส่งเสริมความสามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอัน
เดียว ความปรองดอง และมีความสุขสนุกสนาน พร้อมส่งเสริมทักษะด้านสังคม และทักษะด้านร่างกาย
ในการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นอีกด้วย

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

อบอุ่นร่างกายด้วยการบริหารร่างกาย ด้วยเพลง รักกันไว้เถิด และร่วมกันสรุปเนื้อหาของเพลง

ขั้นดำเนินการ

1. ครูนำวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม อยู่ร่วมกันบนผืนแผ่นดินไทย มาให้เด็กสังเกต
2. ครูแบ่งเด็กเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน
3. ครูแนะนำอุปกรณ์พร้อมกับอธิบาย สาธิตวิธีการทำกิจกรรม “อยู่ร่วมกันบนผืนแผ่นดินไทย”
ให้เด็ก ๆ ฟัง ซึ่งอุปกรณ์ที่คุณครูให้มา คือกระดาษหนังสือพิมพ์เพียง 4 แผ่น เด็ก ๆ ต้องช่วยกันคิดในการ
แก้ปัญหาและความสามัคคีในการทำกิจกรรมเรารักกัน เริ่มจากกางกระดาษออกให้กว้างที่สุด ถ้าผ่าน
แล้ว ให้พับเล็กลงเรื่อย ๆ ตามลำดับ กลุ่มใดทำสำเร็จก่อนชนะ

4. ให้ได้กระตือรือร้นความคิดกันเพื่อช่วยกันคิด หาวิธีการ และการแก้ปัญหาต่างๆเพื่อที่จะยืนในกระดานหนังสือพิมพ์ให้ครบทุกคน แม้ขนาดจะพับเล็กลงเรื่อยๆแต่ทุกคนต้องช่วยกันหาวิธีจนสำเร็จ โดยไม่มีเหลือหรือล้มเต็ดขาด

5. ให้เด็ก ๆ ลงมือปฏิบัติกิจกรรมอยู่ร่วมกันบนผืนแผ่นดินไทย จนสำเร็จ กลุ่มใดทำกิจกรรมได้สำเร็จตามเวลาที่กำหนด แสดงว่ากลุ่มนั้นเป็นกลุ่มที่มีความสามัคคีมากที่สุด(ในขณะเดียวกันครูต้องให้คำแนะนำให้เด็กช่วยกันเพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกสามัคคี) พร้อมกับครูสังเกตพฤติกรรมของเด็ก และบันทึกพฤติกรรมลงในแบบประเมิน

ขั้นสรุป

เด็กและครูร่วมกันสรุปผลจากการจัดกิจกรรมดังกล่าว ว่าด้วยเรื่องความสามัคคีปรองดอง ความร่วมมือร่วมใจ การช่วยเหลือ แบ่งปันซึ่งกันและกัน รับผิดชอบสิ่งที่ได้รับมอบหมายร่วมกัน และการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. กระดาษหนังสือพิมพ์
2. เพลง รักกันไว้เถิด

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรม
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นและการตอบคำถาม

ภาคผนวก

เพลงรักกันไว้เถิด

รักกันไว้เถิด เราเกิดร่วมแดนไทย
จะเกิดภาคไหนก็ไทยด้วยกัน
เชื้อสายประเพณีไม่มีกีดกัน
เกิดได้รงไทยนั้นปวงชนทุกคนคือไทย

ท้องถิ่นแหลมทอง เหมือนท้องของแม่
เกิดถิ่นเดียวกันแท้เหมือนแม่เดียวกันไซ้ไหม
ยามฉันมองตาคุณ อบอุ่นดวงใจเห็นสายเลือดไทย
ในสายตาบอกสายสัมพันธ์

รักกันไว้เถิด เราเกิดร่วมแดนไทย
 จะเกิดภาคไหนก็ไทยด้วยกัน
 เชื้อสายประเพณีไม่มีกีดกัน
 เกิดได้ตรงไหนปวงชนทุกคนคือไทย

รักกันไว้เถิด เราเกิดร่วมแดนไทย
 จะเกิดภาคไหนก็ไทยด้วยกัน
 เชื้อสายประเพณีไม่มีกีดกัน
 เกิดได้ตรงไหนปวงชนทุกคนคือไทย

จะเกิดชาติไหนก็ไทยด้วยกัน
 เชื้อสายประเพณีไม่มีกีดกัน
 เกิดได้ตรงไหนปวงชนทุกคนคือไทย

ประพันธ์คำร้องและทำนองโดย นคร ฤทธมัทธพย์

แผนการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย

หน่วย ชุมชนของเรา

สัปดาห์ที่ 3 วันที่ 2 ศุกร์ ที่ 15 พฤศจิกายน 2556

ชั้น อนุบาลปีที่ 2 ระยะเวลาประมาณ 50 นาที

กิจกรรม เกมรวมพลังกรอกน้ำใส่ขวด ช่วงกิจกรรม กลางแจ้ง

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคี
 - ด้านการร่วมมือ
 - ด้านการยอมรับผู้อื่น
 - ด้านการรับผิดชอบ
 - ด้านการแบ่งปัน
2. เพื่อให้เด็กรู้จักกติกาข้อตกลงร่วมกันในการทำกิจกรรม
3. เพื่อให้เด็กสามารถทำตามขั้นตอนการทำกิจกรรมได้

เนื้อหา

น้ำเป็นของเหลวชนิดหนึ่ง มีประโยชน์มากมายทั้งใช้อุปโภคและบริโภค น้ำจึงมีความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิตอย่างมาก กิจกรรมรวมพลังกรอกน้ำใส่ขวด ให้เด็กๆ ได้คิด ที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมความสามัคคี และมีความสนุกสนาน พร้อมส่งเสริมทักษะด้านสังคม ด้านร่างกาย และด้านสติปัญญา ในการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นอีกด้วย

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูเล่านิทานเรื่อง ความสามัคคีให้เด็กๆ ฟัง และร่วมกันสรุปเนื้อหาของนิทาน

ขั้นดำเนินการ

1. ครูนำวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติกิจกรรม รวมพลังกรอกน้ำใส่ขวดมาให้เด็กสังเกต
2. ครูแบ่งเด็กออกเป็นกลุ่ม 4 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน
3. ครูแนะนำอุปกรณ์พร้อมกับอธิบาย สาธิตวิธีการทำกิจกรรม “รวมพลังกรอกน้ำใส่ขวด” ให้เด็กๆ ฟัง ซึ่งอุปกรณ์ในการตักน้ำนั้นมีปัญหาให้เด็กๆ ต้องใช้ความคิดในการแก้ปัญหาและความสามัคคีในการปฏิบัติกิจกรรมคือวัสดุที่ใช้ตักน้ำซึ่งประกอบไปด้วยขวดที่เจาะรู ช้อน ส้อม หลอดกาแฟ ฝาน้ำอัดลม ฯลฯ ไม่สามารถที่จะกักเก็บน้ำได้และขวดที่ใส่น้ำก็มีรูรั่วเมื่อนำน้ำมาเติมจนถึงรูที่รั่วน้ำก็จะไหลออกไปตามรูที่รั่ว

4. ให้เด็กระดมความคิดเห็นเพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาต่างๆเพื่อที่จะกรอกน้ำใส่ขวดให้เต็ม พร้อมลงมือปฏิบัติกิจกรรม กลุ่มใดสามารถเติมน้ำได้เต็มขวดก่อน กลุ่มนั้นก็ชนะ
5. ให้เด็กๆ ลงมือปฏิบัติกิจกรรมรวมพลังกรอกน้ำใส่ขวด จนสำเร็จทุกกลุ่ม กลุ่มใดทำกิจกรรมได้สำเร็จตามเวลาที่กำหนด แสดงว่ากลุ่มนั้นเป็นกลุ่มที่มีความสามัคคีมากที่สุด (ในขณะเดียวกันครูต้องให้คำแนะนำให้เด็กช่วยกันเพื่อให้เด็กเกิดความสามัคคี) พร้อมกับครูสังเกตพฤติกรรมของเด็ก และบันทึกพฤติกรรมลงในแบบประเมิน

ขั้นสรุป

เด็กและครูร่วมกันสรุปผลจากการจัดกิจกรรมดังกล่าว ว่าด้วยเรื่องความสามัคคี ประองตอง ความร่วมมือร่วมใจ การช่วยเหลือ แบ่งปันซึ่งกันและกัน รับผิดชอบสิ่งที่ได้รับมอบหมาย ร่วมกัน และการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

สื่อที่ใช้ในการทำกิจกรรม

1. น้ำผสมสีกะละมัง
2. อุปกรณ์ในการตักน้ำที่ทำมาจากวัสดุต่างๆ เช่น ขวดที่เจาะรู ช้อน หลอดกาแฟ ฯลฯ
3. ขวดใส่น้ำ
4. นิทานเรื่อง ความสามัคคี

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมในการร่วมทำกิจกรรม
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นและตอบคำถาม

ภาคผนวก

นิทานเรื่อง “เด็กน้อยกับมดแดง”

“เด็กน้อยกับมดแดง”

โดย ศิริตะวัน ทหารแก้ว
Siratawan Thahanklaew

หลังเลิกเรียนเด็กๆ กำลังรอพ่อแม่มารับกลับบ้าน แต่นวล น้อย เขียวและแดงเป็นเวรทำความสะอาดห้องเรียน เด็กๆ ไม่ชอบให้ห้องเรียนสกปรกจึงช่วยทำเวรกันอย่างขยันขันแข็ง นวลมีหน้าที่ลบกระดาน น้อยอาสากวาดห้อง เขียวเริ่มถูห้องเรียน แดงสนุกกับการเช็ดกระจกให้วาววับ ขณะที่พวกเด็กๆ กำลังทำเวร อ้วนและดำ สองคู่หูก็เดินมาชวนทุกคนไปเล่น

“รีบมาเร็วเข้า เรามาเล่นสนุก รื่นเริงแสนสุข รีบมาเร็วไว ฉันมีมอยล์หลากหลายดีกว่าใคร ลูกกวาดสีไสมาแบ่งพวกเรา” ทั้งสองซุ่มมอยล์อันโตและขนมอีกมากมายเช่น ขนมปังขึ้นโต และเค้กช็อกโกแลตที่มีสตอเบอร์รี่สีแดงสดติดอยู่ด้านบน นวลเห็นเพื่อนๆ กำลังตามสองคู่หูไปจึงรีบร้องห้าม “มาทำงานก่อน อย่าเพิ่งไปไหน หากงานเสร็จไว ค่อยไปสนุกกัน หากงานไม่เสร็จ อย่าเพิ่งสังสรรค์ เร็วมาช่วยกัน เสร็จทันเวลา”

น้อย เขียว แดง ไม่สนใจคำพูดของนวล พวกเด็กๆ จึงวิ่งออกไปที่สนามด้านนอกที่มีชิงช้าสีขาวอยู่ เด็กๆ ร้องเพลงเล่นกันอย่างสนุกสนาน อ้วนและดำแบ่งขนมให้เพื่อนๆ เขียวชอบกินขนมปังขึ้นโตใหญ่ แดงชอบกินเค้กช็อกโกแลตที่มีสตอเบอร์รี่สีแดง เขียวชอบกินมอยล์สีสวยๆ พวกเด็กๆ หัวเราะอย่างมีความสุข ขณะนั้นเองเขียวทำขนมปังตกลงพื้น มดแดงตัวหนึ่งกำลังเดินหาอาหารผ่านมาพบเข้า เจ้ามดน้อยดีใจมาก มันพยายามแบกขนมปังขึ้นหลังเพื่อนำกลับรัง แต่ขนมปังขึ้นโตใหญ่เกินไป เจ้ามดน้อยไม่มีแรงพอที่จะแบกขนมปังขึ้นโตใหญ่นี้ได้ถึงแม้ว่ามันจะพยายามจนสุดกำลัง พวกเด็กๆ เห็นเข้าก็สงสาร จึงเอ่ยปากช่วยเหลือ แต่มดน้อยปฏิเสธ

“ข้าเป็นมดน้อย ตัวจ้อยกะจิตริต แต่มีความคิด ฉลาดไฉย้อย ขนมปังขึ้นโตใหญ่ ข้าไม่ทอดทิ้งชวนเพื่อนตัวน้อย ร่วมด้วยช่วยกัน” เจ้ามดน้อยพูดกับเด็กๆ แล้วรีบวิ่งกลับรัง

“ขนมปังขึ้นโตร่วงสู่พื้นดิน มดน้อยอยากกิน ชักชวนเพื่อนมา หากยกคนเดียว คงไม่มีค่า สามีคดียึดกว่า ยกขึ้นสบาย” เจ้ามดน้อยร้องชวน ทันใดนั้นมดนับสิบรีบออกมาจากรังอย่างรวดเร็ว พวกมันร้องสั่งงานกันอย่างขันแข็ง “ร่วมกันทำงานเร็วเจ้ามดน้อย สองขาเจ้าคอยยกเศษขนมปัง เจ้าตัวใหญ่ไปยกกริมนั้น เจ้าตัวน้อยพลันเกาะเกี่ยวกันไป อย่าละทิ้งงานเหมือนอย่างใครๆ สามีคดียึดใจกันไว้พวกเรา” พวกมดทำงานอย่างพร้อมเพรียง ขนมปังขึ้นโตใหญ่ที่หนักจนเจ้ามดน้อยยกไม่ขึ้น บัดนี้มดแดงทั้งฝูงกลับยกขึ้นอย่างสบายๆ ด้วยความร่วมมือร่วมใจกันนั่นเอง และก่อนที่ฝูงมดจะแบกขนมปังกลับรัง มดน้อยได้หันมาพูดกับเด็กๆ ว่า

“เจ้าเด็กน้อยเอ๋ย ไม่ยอมทำเวร มัวแต่ร้องเพลง สรวลเสเฮฮา พวกเราเป็นมด ยังดีเสียกว่ายังรู้เวลาช่วยกันทำงาน” ว่าแล้วฝูงมดก็ร้อง “ฮุยเลฮุย” พร้อมแบกขนมปังมาบรรทุกไว้บนหลังแล้วเดินจากไป

เด็กๆมองผู้มดและคิดว่าแม้มดจะตัวเล็กนิดเดียวแต่ยังมีน้ำใจ รู้จักช่วยเหลือกันและร่วมมือกันทำงานอย่างสามัคคี แม้งานจะหนักก็ไม่เคยท้อถอย น้อย เขียว แดง จึงชวนกันไปขอโทษนวล นวลดีใจมากที่เพื่อนๆเห็นค่าของความสามัคคี นวลคิดว่าหากร่วมมือร่วมใจกันทำงานงานก็จะเสร็จเร็วขึ้นและทุกคนก็จะไม่เหน็ดเหนื่อยเพราะช่วยกันทำคนละไม้คนละมือ นับตั้งแต่นั้นมาเด็กๆก็ช่วยกันทำความสะอาดห้องเรียนเสมอ ไม่ว่าวันนั้นงานจะหนักสักเท่าใด อ้วนกับดำ ก็เลิกชวนเพื่อนไปเล่นสนุกอย่างเดียว สองคู่หูกลับใจมาช่วยเพื่อนๆทำความสะอาดและยังรับอาสาดูแลมุมหนังสือของห้อง เด็กๆมีความสุขมากที่ห้องเรียนของพวกเขาสะอาดและไม่เคยลืมบทเรียนที่ได้รับจากผู้มดแดงในวันนั้นเลย

แผนการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย

หน่วย ยานพาหนะ

สัปดาห์ที่ 4 วันที่ 2 ศุกร์ ที่ 22 พฤศจิกายน 2556

ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ระยะเวลาประมาณ 50 นาที

กิจกรรม เกมจอม ลอย ช่วงกิจกรรม กลางแจ้ง

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคี
 - ด้านการร่วมมือ
 - ด้านการยอมรับผู้อื่น
 - ด้านการรับผิดชอบ
 - ด้านการแบ่งปัน
2. เพื่อให้เด็กรู้จักกติกาข้อตกลงร่วมกันในการทำกิจกรรม
3. เพื่อให้เด็กสามารถทำตามขั้นตอนการทำกิจกรรมได้

เนื้อหา

การที่วัตถุสามารถลอยตัวอยู่ในน้ำได้ เนื่องจากวัตถุนั้นมีความหนาแน่นน้อยกว่าน้ำ และน้ำก็มีแรงดันวัตถุให้ลอยขึ้นมาแรงนี้เรียกว่าแรงลอยตัว แต่ถ้าหากมีวัตถุบางอย่างที่มีความหนาแน่นเพิ่มขึ้นก็จะทำให้วัตถุที่ลอยน้ำอยู่ ค่อยๆจมลงได้ ตามน้ำหนักของวัตถุนั้นๆ

กิจกรรม เรือของเรา ต้องไม่ล่ม เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดความสามัคคีปรองดอง ช่วยกันระดมความคิด ได้ลองผิดลองถูก ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และมีความสนุกสนาน พร้อมส่งเสริมทักษะด้านสังคม และทักษะด้านอารมณ์ ในการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นอีกด้วย

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

อบอุ่นร่างกายด้วยการบริหารร่างกายด้วยเพลง แจวเรือ

ขั้นสอน

1. ครูนำวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม “ลงเรือลำเดียวกัน” ให้เด็กสังเกต
2. ครูแนะนำอุปกรณ์พร้อมกับอธิบาย สาธิตวิธีการทำกิจกรรม “ลงเรือลำเดียวกัน” ให้เด็กๆ ฟัง ซึ่งอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมเป็นเหรียญขนาดต่างๆจำนวนหนึ่ง โดยให้เด็กๆ ช่วยกันวางเหรียญทั้งหมดที่คุณครูเตรียมไว้ให้ ค่อยๆวางใส่ลงในเรือที่ลอยอยู่ในน้ำ เด็กๆต้องช่วยกันใส่เหรียญลงในเรือจนหมด และเรือต้องไม่ล่ม วัสดุที่ใช้ทำกิจกรรม

- ซึ่งประกอบไปด้วยเงินเหรียญ 25 สตางค์ เงินเหรียญ 50 สตางค์ เงินเหรียญ 1 บาท เงินเหรียญ 2 บาท เงินเหรียญ 5 บาท เงินเหรียญ 10 บาท ตู๋ปลานขนาดเล็ก เรือของเล่น
3. ให้เด็ก ๆ ช่วยกันสังเกตและช่วยกันหาวิธีการแก้ปัญหาต่างๆเพื่อที่จะวางเหรียญทั้งหมดใส่ลงไปในเรือโดยเรือต้องไม่ล่ม
 4. ให้เด็ก ๆ ลงมือปฏิบัติกิจกรรมลงเรือลำเดียวกัน เรือต้องไม่ล่ม จนสำเร็จ (ในขณะที่เดียวกันครูต้องให้คำแนะนำให้เด็กช่วยกันเพื่อให้เด็กเกิดความสัมพันธ์) พร้อมกับครูสังเกตพฤติกรรมของเด็ก และบันทึกพฤติกรรมลงในแบบประเมิน

ขั้นสรุป

เด็กและครูร่วมกันสรุปผลจากการจัดกิจกรรมดังกล่าว ว่าด้วยเรื่องความสัมพันธ์ที่ปรองดอง ความร่วมมือร่วมใจ การช่วยเหลือ แบ่งปันซึ่งกันและกัน รับผิดชอบสิ่งที่ได้รับมอบหมายร่วมกัน และการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. เงินเหรียญ 25 สตางค์ เงินเหรียญ 50 สตางค์ เงินเหรียญ 1 บาท เงินเหรียญ 2 บาท เงินเหรียญ 5 บาท
2. ตู๋ปลานขนาดเล็ก เรือของเล่น

การประเมินผล

1. วิเคราะห์จากการจดบันทึกพฤติกรรม คำพูดของเด็กที่เกี่ยวกับพฤติกรรมด้านความสัมพันธ์พื้นฐาน 4 ด้าน ลงในบันทึกหลังการสอน
2. สังเกตการอธิบายเหตุผลวิธีร่วมกันสังเกต ช่วยกันระดมความคิดการแก้ปัญหาจากการปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสัมพันธ์พื้นฐาน 4 ด้านและบันทึกลงในแบบสังเกตพฤติกรรม

ภาคผนวก

เพลงแจวเรือ

แจวมาแจวจ้ำจิก น้ำนิ่งไหลลึกนึกถึงคนแจว
 แจวมาแจวจ้ำจิก น้ำนิ่งไหลลึกนึกถึงคนแจว
 แจวเรือ มาซื้อมะม่วง แจวเรือมาซื้อมะม่วง
 ขอเชิญ ผู้หญิง ลูกขึ้นมาแจว

หมายเหตุ คำที่เขียนเส้นใต้เปลี่ยนได้ตามเนื้อเรื่องสถานการณ์ค่ะ

ภาคผนวก ข

- คู่มือการใช้แบบประเมินการสังเกตพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย
- แบบประเมินการสังเกตพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย

คู่มือการใช้แบบประเมินการสังเกตพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย

1. แบบสังเกตนี้ใช้สำหรับวัดพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการร่วมมือ ด้านการยอมรับผู้อื่น ด้านการรับผิดชอบ ด้านการแบ่งปัน
2. ช่วงเวลาในการสังเกต จะทำการสังเกตพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในขณะที่เด็กเข้าร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์ และเล่นเสรี ผู้สังเกตจะสังเกตเด็กพร้อมกันในช่วงเวลาเดียวกัน ตามตารางหมุนเวียนลำดับการสังเกตพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีของเด็กปฐมวัย
3. การบันทึกพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีใช้การขีดรอยคะแนน ลงในแบบสังเกตตามรายการพฤติกรรมในแบบสังเกตพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีของเด็กปฐมวัย ให้ตรงกับช่องระดับ คะแนนพฤติกรรม 3, 2, หรือ 1 ถ้าเกิดพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีซ้ำให้ใส่เครื่องหมายลงในช่องเดิมตามจำนวนครั้งที่เกิดพฤติกรรม
4. เกณฑ์การให้คะแนนในการสังเกตระดับของพฤติกรรม ดังนี้
 - ระดับคะแนน 3 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีด้วยตนเอง
 - ระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีโดยคนอื่น

แนะนำ หรือขอร้อง

 - ระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อเด็กไม่แสดงพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคี
5. การเตรียมการในการสังเกต
 - 5.1 ผู้สังเกตต้องศึกษาคู่มือในการสังเกตให้เข้าใจกระบวนการสังเกตทั้งหมด เพื่อให้เกิดความชำนาญในการใช้แบบสังเกต
 - 5.2 สถานที่ปฏิบัติกิจกรรม
 - 5.2.1 มีการจัดเตรียมสภาพแวดล้อม และอุปกรณ์ในการปฏิบัติกิจกรรมไว้เรียบร้อยแล้ว
 - 5.2.2 อุปกรณ์การใช้
 - คู่มือการใช้แบบประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีของเด็กปฐมวัย
 - นาฬิกาจับเวลา 1 เรือน
 - แบบสังเกตพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคี
 - 5.2.3 ผู้ถูกสังเกต
 - ผู้สังเกตควรสร้างความคุ้นเคยกับผู้ถูกสังเกตก่อนที่จะทำการสังเกตและพยายามจำชื่อของผู้ถูกสังเกตทุกคน
 - ก่อนเริ่มทำการสังเกต ควรให้ผู้ถูกสังเกตได้ทำธุระส่วนตัวให้เรียบร้อยแล้ว เช่น ดื่มน้ำ เข้าห้องน้ำ

รายละเอียดพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัยที่สังเกต

พฤติกรรมพื้นฐาน ความสามัคคี	ระดับ คะแนน	รายละเอียดพฤติกรรมพื้นฐาน ความสามัคคีที่สังเกต
1.การร่วมมือ 1.1 มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ในห้องเรียนด้วยความสนใจและ ตั้งใจ	3	เด็กมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในห้องเรียน ด้วยความสนใจและตั้งใจ ได้ด้วยตนเอง
	2	เด็กมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในห้องเรียน ด้วยความสนใจและตั้งใจ โดยมีครูหรือเพื่อน เป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ
	1	เด็กไม่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในห้องเรียน และตั้งใจ แม้มีครูหรือเพื่อนเป็นผู้ช่วยเหลือ แนะนำ
1.2 ร่วมแสดงความคิดเห็นกับ กลุ่มใหญ่	3	เด็กร่วมแสดงความคิดเห็นกับกลุ่มใหญ่ได้ด้วย ตนเอง
	2	เด็กร่วมแสดงความคิดเห็นกับกลุ่มใหญ่ โดยมี ครูหรือเพื่อนเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ
	1	เด็กไม่ร่วมแสดงความคิดเห็นกับกลุ่มใหญ่ แม้มี ครูหรือเพื่อนเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ

รายละเอียดการประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย (ต่อ)

พฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคี	ระดับคะแนน	รายละเอียดพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีที่สังเกต
1.3 มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มตามบทบาทหน้าที่(ผู้นำ/ผู้ตาม)	3	เด็กมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มตามบทบาทหน้าที่(ผู้นำ/ผู้ตาม)ได้ด้วยตนเอง
	2	เด็กมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มตามบทบาทหน้าที่(ผู้นำ/ผู้ตาม)โดยมีครูหรือเพื่อนเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ
	1	เด็กไม่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มตามบทบาทหน้าที่(ผู้นำ/ผู้ตาม) แม้มีครูหรือเพื่อนเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ
2.การยอมรับผู้อื่น 2.1 รับฟังความคิดเห็นของเพื่อน	3	เด็กรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนและนำไปปฏิบัติตามได้ด้วยตนเอง
	2	เด็กรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนและนำไปปฏิบัติตาม โดยมีครูหรือเพื่อนเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ
	1	เด็กไม่รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนและไม่ปฏิบัติตาม แม้มีครูหรือเพื่อนเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ

รายละเอียดการประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย (ต่อ)

พฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคี	ระดับคะแนน	รายละเอียดพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีที่สังเกต
2.2 ยอมรับและทำตามข้อตกลงของกลุ่ม	3	เด็กยอมรับและทำตามข้อตกลงของกลุ่ม และนำไปปฏิบัติตามได้ด้วยตนเอง
	2	เด็กยอมรับและทำตามข้อตกลงของกลุ่ม และนำไปปฏิบัติตาม โดยมีครูหรือเพื่อนเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ
	1	เด็กไม่ยอมรับและทำตามข้อตกลงของกลุ่ม และไม่นำไปปฏิบัติตาม แม้มีครูหรือเพื่อนเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ
2.3 เคารพการตัดสินใจของตนเองและผู้อื่น	3	เด็กเคารพการตัดสินใจของตนเอง และผู้อื่น และนำไปปฏิบัติตามได้ด้วยตนเอง
	2	เด็กเคารพการตัดสินใจของตนเอง และผู้อื่น และนำไปปฏิบัติตาม โดยมีครูหรือเพื่อนเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ
	1	เด็กไม่เคารพการตัดสินใจของตนเอง และผู้อื่น และไม่นำไปปฏิบัติตาม แม้มีครูหรือเพื่อนเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ

รายละเอียดการประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย (ต่อ)

พฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคี	ระดับคะแนน	รายละเอียดพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีที่สังเกต
3.การรับผิดชอบ 3.1 ช่วยเพื่อนเตรียม/เก็บวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม	3	เด็กช่วยเพื่อนเตรียม/เก็บวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมได้ด้วยตนเอง
	2	เด็กช่วยเพื่อนเตรียม/เก็บวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม โดยมีครูหรือเพื่อนเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ
	1	เด็กไม่ช่วยเพื่อนเตรียม/เก็บวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม แม้มีครูหรือเพื่อนเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ
3.2 มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมจนสำเร็จ	3	เด็กมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมจนสำเร็จได้ด้วยตนเอง
	2	เด็กมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมจนสำเร็จ โดยมีครูหรือเพื่อนเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ
	1	เด็กไม่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทุกกิจกรรมจนสำเร็จ แม้มีครูหรือเพื่อนเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ

รายละเอียดการประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย (ต่อ)

พฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคี	ระดับคะแนน	รายละเอียดพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีที่สังเกต
3.3 ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองตามที่ได้รับมอบหมาย	3	เด็กปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง ตามที่ได้รับมอบหมายได้ด้วยตนเอง
	2	เด็กปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง ตามที่ได้รับมอบหมาย โดยมีครูหรือเพื่อนเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ
	1	เด็กไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง ตามที่ได้รับมอบหมาย แม้มีครูหรือเพื่อนเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ
4.การแบ่งปัน 4.1 แบ่งปันหรือให้เพื่อนยืมอุปกรณ์	3	เด็กแบ่งปันหรือให้เพื่อนยืมอุปกรณ์ได้ด้วยตนเอง
	2	เด็กแบ่งปันหรือให้เพื่อนยืมวัสดุอุปกรณ์ โดยมีครูหรือเพื่อนเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ
	1	เด็กไม่สนใจแบ่งหรือให้เพื่อนยืมอุปกรณ์ แม้มีครูหรือเพื่อนเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ

รายละเอียดการประเมินพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย (ต่อ)

พฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคี	ระดับคะแนน	รายละเอียดพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีที่สังเกต
4.2 ใช้อุปกรณ์ร่วมกับเพื่อนได้	3	เด็กใช้อุปกรณ์ร่วมกับเพื่อนได้ด้วยตนเอง
	2	เด็กใช้อุปกรณ์ร่วมกับเพื่อนได้ โดยมีครูหรือเพื่อนเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ
	1	เด็กไม่ใช้อุปกรณ์ร่วมกับเพื่อน แม้มีครูหรือเพื่อนเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ
4.3 รอคอยในการใช้วัสดุต่อจากเพื่อน	3	เด็กรอคอยในการใช้วัสดุต่อจากเพื่อนได้ด้วยตนเอง
	2	เด็กรอคอยในการใช้วัสดุต่อจากเพื่อนได้ โดยมีครูหรือเพื่อนเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ
	1	เด็กไม่รอคอยในการใช้วัสดุต่อจากเพื่อนได้ แม้มีครูหรือเพื่อนเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ

แบบตรวจสอบคุณภาพแบบประเมินการสังเกตพฤติกรรมพื้นฐานความสามัคคีในเด็กปฐมวัย

คำชี้แจง โปรดพิจารณาในแต่ละรายการแบบประเมินการสังเกตว่าตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง 3 ทำได้ด้วยตนเอง 2 ทำโดยคนอื่นแนะนำ 1 ไม่แสดงพฤติกรรม

พฤติกรรม พื้นฐานความ สามัคคี	รายละเอียดพฤติกรรม พื้นฐานความสามัคคีที่ สังเกต	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
		3	2	1	
1. การร่วมมือ	1.1 มีส่วนร่วมในการทำ กิจกรรมในห้องเรียนด้วย ความสนใจและตั้งใจ				
	1.2 ร่วมแสดงความคิดเห็นกับ กลุ่มใหญ่				
	1.3 มีส่วนร่วมในการทำ กิจกรรมกลุ่มตามบทบาท หน้าที่(ผู้นำ-ผู้ตาม)				
2. การยอมรับ ผู้อื่น	2.1 การรับฟังความคิดเห็น ของเพื่อน				
	2.2 ยอมรับและทำตาม ข้อตกลงของกลุ่ม				
	2.3 เคารพการตัดสินใจของ ตนเองและผู้อื่น				

พฤติกรรม พื้นฐานความ สามัคคี	รายละเอียดพฤติกรรม พื้นฐานความสามัคคีที่ สังเกต	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
		3	2	1	
3. การรับผิดชอบ	3.1 ช่วยเพื่อนเตรียม/เก็บวัสดุ อุปกรณ์ในการทำกิจกรรม				
	3.2 มีส่วนร่วมในการทำ กิจกรรมจนสำเร็จ				
	3.3 ปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง ตามที่ได้รับมอบหมาย				
4. การแบ่งปัน	4.1 แบ่งปันหรือให้เพื่อนยืม อุปกรณ์				
	4.2 ใช้อุปกรณ์ร่วมกับเพื่อนได้				
	4.3 รอคอยในการใช้วัสดุต่อ จากเพื่อน				

(ลงชื่อ).....ผู้ประเมิน

(.....)

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจแผนการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมพื้นฐาน ความสามัคคีในเด็กปฐมวัย

1.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพดล กองศิลป์	รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการโรงเรียน
สาธิตศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร
ฝ่ายประถมศึกษา
2.อาจารย์นิติธร ปิลวาสน์	ศึกษานิเทศน์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 2
จ.นครศรีธรรมราช
3.อาจารย์กณิการ์ พงศ์พันธ์สถาพร	ครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนสาธิต
พัฒนากรุงเทพมหานครฯ

2. ผู้เชี่ยวชาญในด้านการตรวจแบบประเมินพฤติกรรมความสามัคคีพื้นฐานในเด็ก ปฐมวัย

1.อาจารย์ ดร.ศศิธร อมรินทร์แสงเพ็ญ	อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏอุดรธานี อ.เมืองอุดรธานี
2.อาจารย์ ดร.ปิยะลักษณ์ พฤกษ์วัน	อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏพิบูลสงคราม วิทยาเขตส่วนวังจันทร์
อ.เมือง จ.พิษณุโลก
3.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จิรภรณ์ มั่นเศรษฐวิทย์	อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏยะลา อ.ยะลา จ.ยะลา

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล นางสาวศิริรักษ์ คงคารักษ์

วันเดือนปีเกิด 13 เมษายน 2529

สถานที่อยู่อาศัย 42/478 คอนโดแลตริชดา 624 ซ.เสือใหญ่
แขวงจันทระเกษม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2553 ศึกษาศตรบัณฑิต(คป.)การศึกษาปฐมวัย
จาก มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

พ.ศ. 2557 การศึกษามหาบัณฑิต(กศ.ม)
สาขาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้
(การศึกษาปฐมวัย)
จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

